

СТАТИСТИКА ТУРИЗМУ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

МИЛАШКО О. Г.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МИЛАШКО О. Г.

СТАТИСТИКА ТУРИЗМУ

Навчальний посібник

ОДЕСА ОДЕУ 2010

УДК 338.48:31(075.8)

ББК 65.433я73

М60

Рекомендовано Вченою Радою Одеського державного економічного університету (протокол № 9 від 29 червня 2010 року)

Рецензенти:

Герасименко В.Г. – кандидат економічних наук, доцент

Самотоєнкова О.В. – кандидат економічних наук, доцент

Семенова К.Д. - кандидат економічних наук, доцент

Милашко О.Г.

Статистика туризму: Навчальний посібник. – Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2010. – 168 с.

У навчальному посібнику викладено основні категорії, визначення, принципи побудови показників статистики туризму та напрямки кількісного аналізу явищ у сфері туризму. За кожною темою наведено контрольні запитання та задачі з використанням фактичних й умовних даних.

Навчальний посібник розраховано на студентів, які навчаються за спеціальністю “Туризм”. Він буде також корисним для спеціалістів, які вивчають проблеми міжнародного туризму, викладачів та аспірантів.

Коректор: М.М.Васильєва

Зміст

Передмова	4
Розділ 1. Туризм як об'єкт статистичного вивчення	5
1.1. Основні поняття й категорії туризму. Предмет і завдання статистики туризму.	5
1.2. Підприємства туріндустрії як об'єкти статистичного дослідження.	9
1.3. Визначення одиниці спостереження в статистиці туризму.	11
1.4. Система показників статистики туризму.	13
Розділ 2. Особливості статистичного дослідження в туризмі	18
2.1. Статистичне спостереження в туризмі.	18
2.2. Групування та класифікації статистики туризму.	29
2.3. Вибірковий метод спостереження.	33
2.4. Система статистичних показників.	38
2.5. Методи аналізу взаємозв'язків факторів туристичної діяльності	47
2.6. Питання узагальнення статистичних даних.	50
Розділ 3. Статистика туристських потоків	53
3.1. Завдання статистики туристських потоків.	53
3.2. Показники туристопотоку за даними Державної прикордонної служби України.	54
3.3. Показники туристопотоку за даними звітів підприємств туризму.	57
3.4. Визначення середньої тривалості перебування.	60
3.5. Аналіз інтенсивності та тенденцій розвитку туристопотоку.	64
3.6. Комплексна оцінка сезонності в туризмі.	69
Розділ 4. Статистика засобів з розміщення туристів	81
4.1. Сучасні класифікації засобів з розміщення туристів.	81
4.2. Основні показники діяльності колективних засобів з розміщення туристів.	82
4.3. Аналіз динаміки та впливу факторів показників підприємств готельного господарства.	86
Розділ 5. Статистика надходжень і витрат, пов'язаних з туризмом	90
5.1. Туристське споживання. Показники надходжень від туризму.	90
5.2. Структура туристського споживання	93
5.3. Обчислення середньодобових витрат відвідувача	95
5.4. Розрахунок обсягу туристського споживання.	98
Додатки	102
А. Анкета для Іноземного туризму (в'їзного туризму).	102
Б. Анкета для Внутрішнього туризму	114
В. Анкета для Зарубіжного туризму (виїзного туризму).	122
Г. Перелік "Характерні туристські товари та послуги"	135
Список літератури	167

Передмова

В основу практично всіх досліджень як внутрішнього, так і міжнародного туризму полягають статистичні дані. Тому проблеми статистичного обліку є одними з центральних у вивченні сфери туризму.

Початок систематичного обліку туристських потоків припадає на першу половину XX ст. Цифри того періоду свідчать, що в 1929 р. Австрію відвідало майже 2 млн. осіб, Швейцарію – 1,5 млн., Італію – більше ніж 1 млн. У той же час у багатьох європейських країн складається статистика мандрівництва. Проте тоді вона ще не мала самостійного значення. Збір та обробка даних здійснювалися з метою національної безпеки, контролю за міграційними процесами, виконання законодавства в сфері оподаткування. Власне туристські цілі відступали на задній план. Туристи враховувалися поряд з іншими мандрівниками, без відокремлення спеціальної категорії.

Новий етап у розвитку статистики туризму припав на кінець 40-х – початок 50-х рр. Після війни європейські країни стикнулися з багатьма господарськими проблемами: розрухою, хаосом в управлінні, розвалом товарної й фінансової систем. Стабілізація ситуації потребувала комплексно скоординованих дій. За цих умов уряди країн звернулися до міжнародного туризму, покладаючи на нього великі надії. Саме з ним пов'язували активізацію платіжного балансу, досягнення фінансової рівноваги, довготривалий економічний підйом.

Зростанням обсягу та економічного значення туризму супроводжувалося розвитком статистики. Поступово прості облікові операції ускладнювалися, вони почали включати елементи аналізу туристської міграції. На сьогодні статистика туризму охоплює величезне коло питань. Статистичні дослідження проводять для того, щоб виявити, як туризм впливає на економіку країни, на платіжний баланс, а також для виявлення основних напрямків та тенденцій розвитку туризму для планування його матеріально-технічної бази, проведення маркетингових досліджень та просування продукту до потенційних споживачів.

За кожним із перелічених напрямків статистичного дослідження стоїть конкретний користувач інформації. Це уряди, національні туристські адміністрації та підприємства – виробники туристських товарів і послуг. У процесі роботи вони всі потребують нову інформацію про туризм та визначають її зміст, обсяг, форми та періодичність надходження.

Запропонований навчальний посібник має озброїти користувачів інформації знанням методології статистики, розумінням методів аналізу, що можуть бути використані для кількісної оцінки явищ у сфері туризму.

РОЗДІЛ 1. ТУРИЗМ ЯК ОБ’ЄКТ СТАТИСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ

1.1. Основні поняття й категорії туризму.

Предмет і завдання статистики туризму

Поняття й категорії сфери туризму визначені в Законі України “Про туризм”.

Туризм – діяльність осіб, які здійснюють поїздки і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їх звичайного середовища на термін від 24 годин до одного року, з будь-якою метою, але без здійснення діяльності, що оплачується з джерел, які знаходяться в місці відвідання.

Звичайне середовище – місцевість у безпосередній близькості від місць проживання, роботи чи навчання відвідувача або інших місць, що часто або регулярно ним відвідуються. Для більшості мешканців прикордонних територій звичайним середовищем є прикордонні території обох суміжних держав. Значна частина таких мешканців мають джерела життєзабезпечення саме на території суміжної держави.

Види туризму

Внутрішній туризм – це поїздки відвідувачів-резидентів за межі свого звичайного середовища, але в межах своєї країни.

Іноземний (в'їзний) туризм – це поїздки відвідувачів-нерезидентів у регіон, що знаходиться за межами їх звичайного середовища.

Зарубіжний (виїзний) туризм – це поїздки осіб-резидентів країни, які здійснюють перебування в місцях, що знаходяться за межами їх країни.

Туризм у межах країни – це сукупність внутрішнього та іноземного туризму.

Національний туризм – це сукупність внутрішнього та зарубіжного туризму.

Міжнародний туризм – це сукупність іноземного та зарубіжного туризму.

Мета відвідання

За рекомендаціями Всесвітньої туристичної організації виділяють:

- **службову мету відвідування** (стосується службових відряджень, у т. ч. для участі в роботі конференцій, конгресів, ярмарків; виступів з лекціями, концертами. При організації таких поїздок туристичні послуги часто замовляються відвідувачем безпосередньо у їх виробника без залучення суб'єкта туристичної діяльності – посередника);
- **організований туризм** (поїздки (індивідуальні або колективні), як правило, мають пізнавальний, рекреаційно-оздоровчий або розважальний характер);
- **приватну мету відвідування** (індивідуальна поїздка, організована відвідувачем самостійно, без залучення туристичного підприємства для організації подорожі: поїздки для відвідання знайомих і родичів, участі в обрядових заходах, паломництво, отримання послуг з лікування).

Предметом статистики туризму є кількісна характеристика розвитку туризму в нерозривному зв'язку із якісною стороною.

Статистична оцінка сфери туризму ґрунтується на принципі врахування споживчих витрат кожного з відвідувачів країни (регіону), незалежно від мотивації поїздки, оскільки кожен відвідувач витрачає певні кошти протягом перебування у країні, споживаючи товари та послуги різних галузей економіки, що позначається в цілому на економіці та соціальній сфері країни (регіону).

Туризм безпосередньо або опосередковано, через туристське споживання, здійснює стимулюючий вплив на розвиток таких видів економічної діяльності, як транспорт, готелі та ресторани, роздрібна торгівля, харчова промисловість, будівництво, зв'язок, страхування, фінансове посередництво, діяльність у сфері відпочинку і розваг, культури та спорту тощо; стимулює пожвавлення місцевої економіки та створення додаткових постійних та сезонних робочих місць.

У Міжнародному класифікаторі видів економічної діяльності та Державному класифікаторі України ДК 009-96: Класифікатор видів економічної діяльності туризм не визначений як окремий вид економічної діяльності.

Вагомість туризму для національної економіки є нечітко визначеною, оскільки в загальній кількості спожитих у певному періоді товарів і послуг (а також окремо за кожною з галузей економіки) неможливо виокремити необхідну частку, що припадає на споживання туристів (туристське споживання), тобто забезпечене лише завдяки туристичній діяльності і залежить від грошових витрат туриста. Практично неможливо із загальної кількості продаж виділити частку товарів або послуг, придбаних туристами.

Разом з цим, туризм – сфера діяльності, яка має певні вигоди для економіці регіону. Критерії економічних вигод країни (регіону) від розвитку туристичної діяльності такі:

- особисті доходи (заробітна плата працівників туристичної та суміжних галузей, доходи власників);
- зайнятість (робочі місця в галузі туризму та суміжних галузях);
- комерційні доходи (валові надходження, що створюються завдяки витратам туристів, чистий прибуток підприємств туристичної та суміжних галузей);
- державні доходи (податки, збори, доходи державних підприємств);
- частка туризму у формуванні валового внутрішнього продукту;
- надходження іноземної валюти.

Таким чином, сферою туризму треба керувати, а для цього потрібне чітке статистичне оцінювання усіх процесів, що характеризують цю сферу.

Тому **основними завданнями** статистики туризму є:

- визначення понять “відвідувач”, “турист” й “одноденний відвідувач” та способів обчислення їх кількості;
- визначення структури та обсягів туристського споживання;
- визначення системи показників статистики туризму в Україні;
- визначення алгоритму розрахунків показників статистики туризму.

Для розв’язання основних проблем статистика туризму має вирішувати такі завдання:

- організація та проведення статистичного спостереження в туризмі;
- удосконалення системи показників у цій сфері;
- аналіз динаміки та структури туристських потоків;
- аналіз забезпеченості туризму матеріальними, фінансовими, трудовими ресурсами;
- аналіз розвитку туристської інфраструктури: засобів з розміщення туристів, харчування, транспортних засобів та ін.;
- аналіз фінансового стану підприємств туризму;
- аналіз доходів і витрат міжнародного туризму;
- аналіз внеску туризму в економіку країни.

Окремо зупинимося на завданні статистики туризму, пов’язаному із аналізом тенденцій розвитку туризму як явища та оцінкою впливу різних факторів на показники туризму. Факторами розвитку туризму є як природно географічні, політичні, вплив яких статистичними методами оцінити важко, так і фактори, вплив яких можна оцінити за допомогою методів статистики. До них належать:

- **демографічні** (зміна загальної чисельності, у тому числі чисельності міського населення як одного з основних споживачів послуг туризму, зміна статевої та вікової структури населення);
- **соціально-економічні** (зміна доходів населення, зміна вартості витрат на послуги туризму (збільшення тарифів на транспортні послуги, енергоносії, харчування), зростання тривалості вільного часу, тривалості відпусток, зростання рівня освіти і т. ін.);

- **матеріально-технічні** (пов'язані з розвитком засобів з розміщення, транспорту, підприємств харчування, роздрібної торгівлі, тобто інфраструктури туризму).

Для аналізу впливу факторів застосовуються різні статистичні методи, які будуть розглядатися у другому розділі.

1.2. Підприємства туріндустрії як об'єкти статистичного дослідження

Індустрія туризму являє собою багатоскладову систему, до якої належать готелі та інші засоби з розміщення туристів, підприємства транспорту, харчування, заклади культури, спорту та ін.

Як було зазначено вище, туризм на сьогодні не є окремим видом економічної діяльності. Туріндустрія включає підприємства та організації різних галузей економіки, які поєднані цілями найбільш повного задоволення потреб туристів.

У Міжнародній класифікації усіх видів економічної діяльності туристична діяльність подана (в основному) в розділах, наведених у таблиці 1.2.1.

З точки зору статистичного обліку **підприємствами туристичної галузі** вважаються:

- сукупність суб'єктів туристичної діяльності;
- санаторно-курортні заклади;
- готелі й інші місця для короткотермінового проживання.

Суб'єкт туристичної діяльності – підприємство, організація будь-якої форми власності, або фізична особа – підприємець, які мають ліцензію на здійснення туристичних послуг (турагенти, туроператори).

Засіб розміщення – будь-який об'єкт, який регулярно або час від часу надає послуги з розміщення для ночівлі.

Засоби розміщення поділяються на дві категорії:

- колективні;
- індивідуальні.

Колективні засоби розміщення поділяються на:

- готелі та аналогічні заклади;
- спеціалізовані заклади (санаторно-курортні та ін.)

Таблиця 1.2.1

Туристична діяльність у Міжнародній класифікації
всіх видів економічної діяльності

Розділ	Назва розділу	Підрозділ та його назва
Н	Готелі та ресторани	55. Готелі та ресторани
I	Транспорт та зв'язок	60. Сухопутний транспорт 61. Водний транспорт 62. Повітряний транспорт 63. Допоміжна і додаткова транспортна діяльність; діяльність бюро подорожей 64. Пошта і зв'язок
N	Охорона здоров'я і соціальні послуги	85. Охорона здоров'я і соціальні послуги
O	Інші комунальні, соціальні й персональні послуги	92. Діяльність у сфері організації відпочинку та розваг, культури і спорту

З точки зору організації туризму підприємства туризму поділяють на такі групи:

1. Підприємства-посередники та організатори у сфері туризму. Вони, як правило, не володіють засобами обслуговування туристів. Підприємства-посередники між підприємствами обслуговування і покупцями поділяються на турагентів і туроператорів.

Туроператор займається розробкою туристських маршрутів, комплектацією турів, забезпечує їх функціонування, організує рекламу,

затверджуює ціни на тури, продає тури турагентам. Тож туроператори займаються в основному оптовим продажем туристських послуг, хоч може виступати і в ролі роздрібного продавця (турагента).

Турагент виступає як посередник, який продає споживачу створені туроператором туристські послуги, на умовах, погоджених з туроператором. У ряді випадків турагент може виступати як туроператор.

2. Підприємства – безпосередні виконавці туристичних послуг

До цієї групи, з точки зору статистичного обліку підприємств туризму, належать підприємства з розміщення туристів (готелі й інші місця для короткотермінового перебування та санаторно-курортні заклади).

Потреби туристів задовольняють не тільки підприємства індустрії туризму, але й об'єкти соціальної інфраструктури: транспорт, поліклініки, бібліотеки, підприємства парковки й пляжного господарства, реставраційні майстерні та ін.

Тобто туризм – взаємопов'язаний міжгалузевий комплекс, де послуги й товари, необхідні для туристів, виробляють як підприємства індустрії туризму, так і інших галузей.

1.3. Визначення одиниці спостереження в статистиці туризму

Вихідним завданням статистики є визначення одиниці спостереження у туризмі. Міжнародна статистика відокремлює категорії “мандрівник”, “відвідувач”, “турист”, “одноденний відвідувач”.

Мандрівник - це будь-яка особа, яка подорожує між двома чи більше країнами (чи місцевостями в межах країни його постійного мешкання). До мандрівників належать відвідувачі та інші мандрівники. Відвідувачів, у свою чергу, поділяють на внутрішніх та міжнародних.

Відвідувач - це будь-яка особа, що здійснює поїздку в місце (країну), яке знаходиться за межами її звичайного середовища, на термін, що не перевищує

один рік підряд, з метою, яка не спричиняє діяльність, що оплачується з джерел, які знаходяться у місці відвідування. Тому сезонні робітники, емігранти не вважаються відвідувачами, оскільки займаються діяльністю, оплачуваною з джерела у місці відвідування.

Відвідувачі поділяються на дві категорії:

- туристи;
- одноденні відвідувачі.

Турист – відвідувач, перебування якого складає як мінімум одну ночівлю у відвідуваному місці.

Одноденний відвідувач – відвідувач, перебування якого у місці відвідування менше ніж 24 години і при цьому не включає жодної ночівлі у відвідуваному місці.

До одноденних відвідувачів належать:

- **круїзні пасажери** – особи, що прибувають у певну країну на круїзних суднах і які ночують на борту судна, навіть, якщо вони сходять на берег для екскурсій або в інших приватних справах;
- **екіпажі транспортних засобів**, члени яких є іноземними особами, тобто не є резидентами відвідуваної країни, і перебувають у даній країні протягом дня;
- **транзитні відвідувачі**, які без здійснення ночівлі в закладі розміщення прямують територією даної країни до свого місця призначення в іншій країні.

До **інших мандрівників**, які не зараховуються до числа туристів, відносять:

- прикордонних працівників;
- тимчасових та постійних іммігрантів;
- кочівників;
- транзитних пасажирів, які не залишають транзитної зони;
- біженців;
- військовослужбовців;
- консульських робітників;

- дипломатів.

Спеціалістами Всесвітньої туристичної організації складено анкету для відокремлення відвідувачів зі складу мандрівників (табл. 1.3.1). У випадку, якщо один або більше відповідей відмічаються в останній графі, опитувана особа не є відвідувачем і опитування завершується.

Таблиця 1.3.1

**Анкета для відокремлення відвідувачів
зі складу міжнародних мандрівників**

Питання	Варіант відповіді	
	Так	Ні
Для даного відвідування я виїхав з району, в якому живу й працюю	Так	Ні
Моя діяльність оплачується у ході мандрівки організацією або фізичною особою, які знаходяться в цій країні	Ні	Так
Моя мандрівка в цій країні тривала більше ніж один рік	Ні	Так
Я є транзитний пасажир	Ні	Так
Я військовослужбовець, прямую до місця служби (або член родини, або прислуга)	Ні	Так
Я дипломат чи співробітник дипломатичного представництва, прямую до місця служби (або член родини, або прислуга)	Ні	Так

1.4. Система показників статистики туризму

Основними показниками статистики туризму в Україні є:
іноземного туризму:

- кількість іноземних відвідувачів (млн. осіб),
- кількість іноземних туристів (млн. осіб)

внутрішнього туризму:

- кількість внутрішніх туристів (млн. осіб)

екскурсійна діяльність:

- кількість екскурсантів (млн. осіб)

зарубіжний туризм:

- кількість зарубіжних відвідувачів (млн. осіб),
- кількість зарубіжних туристів (млн. осіб)

туристична індустрія:

- кількість суб'єктів галузі туризму (одиниць)

зайнятість у туризмі:

- чисельність працівників галузі туризму (тис. осіб)

економічні показники туризму:

- обсяг туристського споживання (млрд. грн.)
- обсяг послуг, наданих підприємствами сфери туризму (млрд. грн.).

У даному розділі детальніше розглянемо показники туристичної індустрії, зайнятості в туризмі та показники обсягу послуг, наданих підприємствами сфери туризму (табл. 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3).

*Таблиця 1.4.1***Показники туристичної індустрії**

Назва показника	Умовна позначка	Джерело інформації, формула
Кількість діючих суб'єктів туристичної діяльності	C^{org}	№ 1-ТУР
Кількість готелів та інших місць для короткотермінового проживання	$C^{гот}$	№ 1-готель
Кількість санаторно-курортних закладів	$C^{сан}$	№ 1-курорт
Кількість суб'єктів галузі туризму	C	$C^{org} + C^{гот} + C^{сан}$
Кількість дитячих оздоровчих закладів (Довідковий показник)	$C^{дит}$	№ 1-ОТ
Кількість місць у санаторно-курортних закладах	$M^{сан}$	№ 1-курорт
Коефіцієнт завантаження санаторно-курортних закладів	$z^{сан}$	№ 1-курорт
Кількість місць у дитячих оздоровчих закладах	$M^{дит}$	№ 1-ОТ

Решта показників підприємств з розміщення туристів буде розглянута у відповідному розділі посібника.

Таблиця 1.4.2

Показники зайнятості в туризмі:

Назва показника	Умовна позначка	Джерело інформації, формула
Чисельність працівників суб'єктів туристичної діяльності	$q^{орг}$	№ 1-ТУР
Чисельність працівників готелів та інших місць для короткотермінового проживання	$q^{гот}$	№ 1-готель
Чисельність працівників санаторно-курортних закладів	$q^{сан}$	№ 1-курорт
Чисельність працівників галузі туризму	$q^{тур}$	$q^{орг} + q^{гот} + q^{сан}$
Чисельність працівників дитячих оздоровчих закладів (Довідковий показник)	$q^{дит}$	№ 1-ОТ

Таблиця 1.4.3

Показники обсягу послуг, наданих підприємствами туризму:

Назва показника	Умовна позначка	Джерело інформації, формула
Обсяг послуг, наданих суб'єктами туристичної діяльності	$O^{орг}$	№ 1-ТУР
Доходи від експлуатації готелів та інших місць для короткотермінового проживання	$O^{гот}$	№ 1-готель
Сума продажної вартості всіх путівок санаторно-курортних закладів	$O^{сан}$	№ 1-курорт
Обсяг послуг, наданих підприємствами сфери туризму	$O^{тур}$	$O^{орг} + O^{гот} + O^{сан}$
Сума продажної вартості всіх путівок дитячих оздоровчих закладів (Довідковий показник)	$O^{дит}$	№ 1-ОТ

Зразок. За даними зведених по регіону звітів розрахувати:

1. Кількість суб'єктів туристичної індустрії.
2. Загальну чисельність працівників сфери туризму.
3. Обсяг послуг сфери туризму.

Показник	Умовна позначка	Рівень
<i>Форма І-ТУР</i>		
Кількість діючих суб'єктів туристичної діяльності	$C^{орг}$	173
Чисельність працівників суб'єктів туристичної діяльності, осіб	$\chi^{орг}$	950
Обсяг послуг, наданих суб'єктами туристичної діяльності, млн. грн.	$O^{орг}$	76
<i>Форма І-готель</i>		
Кількість готелів та інших місць для короткотермінового проживання, одиниць	$C^{гот}$	80
Чисельність працівників готелів та інших місць для короткотермінового проживання, осіб	$\chi^{гот}$	1900
Доходи від експлуатації готелів та інших місць для короткотермінового проживання, млн. грн.	$O^{гот}$	133
<i>Форма І-курорт</i>		
Кількість санаторно-курортних закладів, одиниць	$C^{сан}$	420
Чисельність працівників санаторно-курортних закладів, осіб	$\chi^{сан}$	80100
Сума продажної вартості всіх путівок санаторно-курортних закладів, млн. грн.	$O^{сан}$	510

$$C = C^{орг} + C^{гот} + C^{сан} = 173 + 80 + 420 = 673 \text{ одиниці}$$

$$\chi = \chi^{орг} + \chi^{гот} + \chi^{сан} = 950 + 1900 + 80100 = 82950 \text{ осіб.}$$

$$O = O^{орг} + O^{гот} + O^{сан} = 76 + 133 + 510 = 719 \text{ млн. грн.}$$

Контрольні запитання

1. Дайте визначення туристичної діяльності.
2. Назвіть види туризму.

3. Поясніть значення категорій *внутрішній туризм*, *зарубіжний* та *іноземний туризм*.
4. Які види туризму об'єднує категорія *туризм у межах країни*?
5. Дайте пояснення категоріям *національний туризм*, *міжнародний туризм*.
6. Які *цілі відвідання* з метою статистичного обліку рекомендує виділяти Всесвітня туристична організація?
7. Розкрийте зміст службової мети відвідання.
8. Що таке організований туризм?
9. Розшифруйте зміст категорії *приватна мета відвідання* з точки зору статистичного обліку.
10. Що вивчає статистика туризму та які основні завдання статистичного дослідження туристичної сфери?
11. Назвіть та поясніть зміст основних напрямків статистичних досліджень у туризмі.
12. Які основні групи факторів туристичної діяльності можна вивчати за допомогою статистичних методів?
13. У яких розділах Міжнародної класифікації усіх видів економічної діяльності представлена туристична сфера?
14. Поясніть термін *суб'єкт туристичної діяльності*.
15. Які підприємства з точки зору статистичного обліку вважаються підприємствами туристичної галузі?
16. На які групи поділяють підприємства туризму з точки зору організації туризму?
17. З точки зору статистичного обліку, які підприємства належать до підприємств посередників та організаторів у сфері туризму та які підприємства є безпосередніми виконавцями туристичних послуг?
18. Дайте визначення категорій *мандрівник*, *відвідувач*, *турист*, *одноденний відвідувач*.
19. Назвіть показники туристичної індустрії. Як розраховується кількість суб'єктів галузі туризму?

20. Перелічіть основні показники зайнятості в туризмі та поясніть розрахунок чисельності працівників галузі туризму.
21. Які вам відомі показники обсягу послуг, наданих підприємствами туризму? Як розраховується загальний обсяг послуг, наданих підприємствами сфери туризму?

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В ТУРИЗМІ

2.1. Статистичне спостереження в туризмі

Основними напрямками статистичних досліджень туризму є:

1. Іноземний (в'їзний) туризм. При вивченні іноземного туризму за допомогою статистичних методів дослідження має підраховуватися кількість іноземних туристів, здійснюватися їх розподіл за країною походження, тривалістю перебування, обсягом витрат цих туристів. Особлива увага має приділятися методам вивчення економічного впливу іноземного туризму.

2. Зарубіжний (виїзний) туризм. Завданнями статистичного дослідження виїзного туризму є, перш за все, обчислення кількості зарубіжних туристів, їх розподіл за країнами, до яких зарубіжні туристи виїжджають, вивчення їх структури за тривалістю перебування, за обсягом витрат цих туристів.

3. Внутрішній туризм. У результаті статистичного вивчення внутрішнього туризму має бути підраховано кількість внутрішніх туристів, обсяг витрат цих туристів, і, головне, економічний вплив внутрішнього туризму.

4. Туристична індустрія. Завданнями статистичного дослідження індустрії туризму є визначення кількості пов'язаних з туризмом закладів (готелів, санаторіїв, туристичних підприємств тощо), місткості їх, категорійності, завантаженості. Важливим є питання оцінювання економічного внеску цих закладів у економіку регіону.

Будь-яке статистичне дослідження проводять у три етапи. Першим етапом є збирання інформації, яке здійснюють методом статистичним спостереженням. На другому етапі проводять статистичне зведення матеріалів спостереження. Далі, на третьому етапі, результати зведення мають бути проаналізовані.

Статистичне спостереження - це спланована, науково-організована реєстрація масових даних про будь-які соціально-економічні явища і процеси. Його здійснюють за **планом**, який включає програмно-методологічні та організаційні питання.

Програмно-методологічні питання плану – це перелік пунктів, які відповідатимуть на питання: для чого проводиться обстеження (мета обстеження); що обстежується (об'єкт обстеження); складові об'єкта (одиниця сукупності); джерело інформації (одиниця спостереження); на які питання планується одержати відповіді (програма спостереження).

Мета спостереження – одержання статистичних даних, які є підставою для узагальненої характеристики стану та розвитку явища або процесу. Кінцевою метою є підготовка управлінських рішень та вживання заходів. Метою спостереження в туризмі, наприклад, може бути отримання інформації про стан туристських ресурсів, туристської індустрії, міжнародних туристських потоків.

Об'єкт спостереження – це сукупність явищ, що підлягають обстеженню. Об'єктом статистичного спостереження в сфері туризму є:

- міжнародні відвідувачі;
- внутрішні відвідувачі;
- цілі та тривалість перебування або поїздки;
- перевезення відвідувачів, включаючи екскурсії;
- надання послуг відвідувачам;
- доходи, які отримують від діяльності, пов'язаної з туризмом;
- обсяги наданих послуг за видами економічної діяльності;
- зайнятість у сфері туризму;
- інвестиції в сферу туризму;
- дослідження в сфері туризму.

Об'єкт спостереження як сукупність складається з окремих елементів – **одиниць спостереження**. У першому розділі було приділено увагу одиницям спостереження в туризмі з точки зору туристських потоків. Одиницями спостереження, що відносяться до пропозиції в сфері туризму є:

- підприємства, які виробляють продукцію для сфери туризму;
- будівельні організації, які здійснюють будівництво об'єктів туризму;
- підприємства оптової та роздрібної торгівлі;
- засоби розміщення туристів;
- засоби транспорту за видами;
- туристичні агентства, туроператори;
- організації фінансового посередництва;
- органи державного управління;
- підприємства з організації відпочинку, розваг і культури;
- навчальні заклади;
- інші підприємства й організації, що надають послуги в сфері туризму;
- домашні господарства.

Програма спостереження – перелік запитань, на які потрібно дати відповідь в результаті спостереження.

Організаційні питання плану статистичного спостереження стосуються місця й часу проведення обстеження, органів та персоналу, залученого до обстеження, його матеріально-технічне забезпечення.

Основними **організаційними формами** статистичного спостереження, які використовуються в статистиці туризму є звітність і спеціально організовані спостереження.

Звітність – це форма спостереження, згідно з якою кожний суб'єкт регулярно подає інформацію про свою діяльність до державних органів статистики у вигляді звітів спеціально затвердженої форми. Звітність характеризується такими властивостями, як обов'язковість, систематичність, вірогідність.

Розробкою форм державної статистичної звітності в туризмі займається Держкомстат України. Методи збору й обробки, методологія обчислення статистичних показників, що затверджені Держкомстатом, є офіційними статистичними стандартами країни. Ці стандарти забезпечують використання даних державної статистики для прийняття управлінських рішень зацікавленими користувачами, порівнянність показників вітчизняної та міжнародної статистики.

У таблиці 2.1.1 подано назву органу, що здійснює статистичне спостереження, періодичність спостереження та номер й найменування форми статистичної звітності в туризмі.

Таблиця 2.1.1

Державна статистична звітність у туристичній діяльності

Назва органу, що здійснює статистичне спостереження	Періодичність спостереження	Номер та найменування статистичної форми
Адміністрація держприкордонслужби України	Щоквартально	№ 3-ПВУ “Зведений звіт про іноземців, які в’їхали до України”
Адміністрація держприкордонслужби України	Щоквартально	№ 2-ПВУ “Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон”
Адміністрація держприкордонслужби України	Щоквартально	№ 1-ПВУ “Зведений звіт про пропуск осіб та транспортних засобів через державний кордон України”
Державна туристична адміністрація України	Кожні 6 місяців, 9 місяців, щорічно	№ 1-ТУР “Звіт про діяльність туристичної організації”
Державний комітет статистики України	Щорічно	№ 1-готель “Звіт про роботу готелю”
Державний комітет статистики України	Щорічно	№ 1-ОТ “Звіт дитячого оздоровчого закладу (табору)”
Державний комітет статистики України	Щорічно	№ 8-НК “Звіт про роботу музею”
Державний комітет статистики України	Щорічно	№ 1 послуги “Звіт про обсяги реалізованих послуг”
Державний комітет статистики України	Щорічно	№ 1-курорт “Звіт санаторно-курортного (оздоровчого) закладу”

Спеціально організовані спостереження охоплюють сфери життя та діяльності, що не охоплюються звітністю (перепис, опитування, спеціальне обстеження).

Розрізняють кілька **видів статистичного спостереження**.

1. За ступенем охоплення одиниць сукупності:

- **суцільне** – обстеження всіх одиниць сукупності;
- **несуцільне** – обстеження певної кількості одиниць сукупності.

Прикладом суцільного спостереження в туризмі є статистична звітність щодо діяльності турфірм, засобів розміщення, санаторіїв та інших закладів відпочинку.

Несуцільне спостереження, у свою чергу, поділяється на такі види: вибіркове, основного масиву, монографічне, анкетне, моніторинг.

Вибіркове спостереження – це обстеження, під час якого реєструється деяка частина одиниць сукупності, відібрана у випадковому порядку. Вибірковий метод використовується в туризмі при вивченні витрат домогосподарств на оплату туристських, екскурсійних, санаторно-оздоровчих послуг, послуг готелів, а також при аналізі наявних доходів домогосподарств.

Обстеження основного масиву – це обстеження переважної частини одиниць сукупності, що відіграють визначальну роль у характеристиці об'єкта спостереження. Метод основного масиву разом із вибірковим використовується при вивченні витрат домогосподарств, а також туристських фірм, які мають статус малих підприємств.

Монографічне обстеження – це ретельне обстеження окремих типових одиниць сукупності з метою їх досконалого вивчення. В туризмі таке спостереження може бути проведене в турфірмах, які мають власні засоби розміщення, спортивні споруди, спеціальний туристський транспорт.

Анкетне спостереження – це обстеження певної частини одиниць сукупності внаслідок неповного повернення від респондентів заповнених анкет. Приклади анкет розміщено в Додатках А, Б, В.

Моніторинг – спеціально організоване систематичне спостереження за станом явищ чи процесу, що вивчається (моніторинг туристопотоку в певний регіон).

2. За часом реєстрації даних:

- **поточне** - систематична реєстрація фактів у міру їх виникнення;
- **періодичне** – спостереження, що здійснюється регулярно, через однакові проміжки часу;
- **одноразове** – спостереження, що здійснюється епізодично для розв’язання певних завдань.

Статистичні спостереження здійснюються **трьома способами**:

- **безпосередній облік фактів** - обстеження, під час якого обліковець особисто реєструє факти підрахунком, вимірюванням, оцінюванням, оглядом;
- **документальний облік** - обстеження, коли факти реєструють за даними, наведеними в документах первинного обліку;
- **опитування** - обстеження, при якому джерелом інформації є особа, яку опитують.

2005 р. в Україні з метою визначення обсягу туристичних витрат було проведено статистичне спостереження відвідувачів у вигляді вибіркового опитування. Розглянемо детальніше деякі програмні та організаційні питання даного спостереження.

Мета спостереження - визначення обсягу туристичних витрат в Україні та за кордоном, а також визначення внеску туризму в загальну величину валового внутрішнього продукту України.

Об’єктами соціально-економічного обстеження стали туристичні потоки, які становлять сукупність відвідувачів певної категорії, а також окремі відвідувачі.

Одиниця спостереження – відвідувач.

Місце проведення опитування. Опитування **внутрішніх туристів** проводилося в санаторно-курортних, оздоровчих закладах та готелях; **в'їзних та виїзних туристів** - на пунктах пропуску через державний кордон України.

Залежно від виду туризму опитуванню підлягали такі особи:

- особи (громадяни України), які залишають санаторно-курортні та оздоровчі заклади, а також готелі (внутрішній туризм);
- особи (іноземці), які завершили свою подорож та виїжджають з України (в'їзний туризм);
- особи (громадяни України), які повертаються в Україну із-за кордону (виїзний туризм).

Опитуванню підлягали особи, що завершують подорож та можуть визначити обсяг своїх витрат, пов'язаних з поїздкою.

Період проведення інтерв'ю. Роботи розпочиналися з моменту отримання інструментарію і проводилися протягом одного місяця.

Інструментарій обстеження. Відповідно до головної мети обстеження було сформовано інструментарій опитування до якого відносяться:

1. Анкета вибіркового опитування відвідувачів (туристів та одноденних відвідувачів) щодо визначення обсягу туристичних витрат в Україні та за кордоном.

Анкета для проведення обстеження складалася з загальної частини “Загальні відомості про відвідувачів” та з трьох додатків, які представляли собою три окремих анкети:

- анкета для **Іноземного туризму** (в'їзного туризму) (Додаток А);
- анкета для **Внутрішнього туризму** (Додаток Б);
- анкета для **Зарубіжного туризму** (виїзного туризму) (Додаток В).

2. Додатки до анкети:

- коди держав світу,
- коди регіонів України,
- коди валют.

Принцип формування вибіркової сукупності

Для обстеження туристів та одноденних відвідувачів у 2005 році було сформовано загальнодержавну імовірнісну вибірку респондентів загальним обсягом 9934 осіб. Генеральну сукупність складали особи (туристи та одноденні відвідувачі резиденти та нерезиденти України), які споживали основні, додаткові та супутні туристичні послуги за основними видами туризму.

Для забезпечення репрезентативності результатів обстеження генеральна сукупність стратифікувалася за основними видами туризму: в'їзний, виїзний, внутрішній (табл. 2.1.2). Розподіл вибірки за стратами здійснювався в цілому пропорційно чисельності туристів. Враховуючи існуючі проблеми з визначенням точної кількості внутрішніх туристів, розмір третьої страти було прийнято приблизно рівним розміру перших двох страт. У межах першої та другої страт (в'їзний, виїзний туризм) обстежувалися всі міжнародні пасажирські пункти пропуску через державний кордон України. По пунктах пропуску обсяг вибірки розподілявся пропорційно чисельності осіб, що перетинали кордон. У межах кожного пункту пропуску реалізувалася одноступенева процедура випадкового відбору респондентів.

Таблиця 2.1.2

Розподіл обсягу вибіркової сукупності за стратами

№ страти	Види туризму	Обсяг вибіркової сукупності, осіб.	Структура, %	Кількість інтерв'юерів, осіб.
1	В'їзний	3240	32,62	120
2	Виїзний	3294	33,16	122
3	Внутрішній	3400	34,22	136
Усього		9934	100,00	378

При спостереженні внутрішніх туристів обсяг вибірки розподілявся за регіонами з врахуванням даних щодо чисельності в них туристів. По кожному

регіону реалізувалася процедура трьохступеневого відбору. При цьому на першому ступені з імовірністю пропорційною оцінці чисельності туристів відбиралися населені пункти, в яких проводилося опитування. На другому ступені у відібраних населених пунктах з імовірністю пропорційною чисельності туристів відбиралися заклади (готелі, будинки відпочинку, оздоровчі заклади тощо). На третьому ступені по відібраних закладах реалізувалася процедура випадкового відбору респондентів.

Відвідувачам пропонувалася така Анкета (вона передує Додаткам А, Б, В).

Анкета вибіркового опитування відвідувачів (туристів та одноденних відвідувачів) щодо визначення обсягу туристичних витрат в Україні та за кордоном

Ми хочемо поставити Вам кілька запитань стосовно Вашої подорожі та витрат, пов'язаних з нею. Усі відповіді конфіденційні. Вони будуть використані тільки в статистичних цілях і не будуть передаватись жодним установам, організаціям або третім особам.

Заповнити анкету нескладно. Уважно вислухайте кожне запитання анкети та всі варіанти запропонованих відповідей. Оберіть варіант (або варіанти) відповіді, що підходить Вам найбільше.

(До уваги інтерв'юерів: Поряд з обраним респондентом варіантом відповіді обведіть цифру відповіді)

Анкета № _____ (додаток № _____ допишіть)

кодова шапка заповнюється інтерв'юером

<i>Дата проведення інтерв'ю (число, місяць, рік)</i>	<i>Час проведення інтерв'ю</i>	<i>Код інтерв'юера</i>	<i>Код області</i>	<i>Код населеного пункту</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>___ ч. ___ м. ___ р.</i>	<i>___ г. ___ хв.</i>			

1. Назва пункту де проводиться обстеження:

Область: _____

Населений пункт: _____

2. Чи є Ви громадянином України?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4)

3. Якщо “так”, зазначте, будь ласка, мету Вашого перебування в даному пункті:

1. Повертаюсь (прибув) з-за кордону (переходьте до додатка В)

2. Виїжджаю закордон (інтерв'ю закінчено)

3. Прибув з місця свого проживання для подорожі в межах України (інтерв'ю закінчено)

4. Повертаюся (прибув) до місця свого проживання (подорожував у межах України) (переходьте до додатка Б)

5. Виїжджаю із місця свого проживання для подорожі в межах України (інтерв'ю закінчено)

4. Якщо “ні”, зазначте, будь ласка, мету Вашого перебування в даному пункті:

1. Прибув в Україну з місця свого проживання (іншої країни) (інтерв'ю закінчено)

2. Подорожую в межах України (переходьте до додатка А)

3. Виїжджаю до місця свого проживання або іншої країни, тобто закінчую подорож в межах України (переходьте до додатка А)

У наступних параграфах навчального посібника викладено методологічні принципи здійснення вибіркового обстеження.

Для забезпечення достовірності даних обстеження здійснюється контроль отриманої інформації.

Залежно від причини виникнення розрізняють такі **помилки**:

- **репрезентативності** - виникають під час вибіркового спостереження через несущільність реєстрації даних і порушення принципів випадковості відбору;
- **реєстрації** - виникають унаслідок перекручення фактів або неправильного їх запису.

Помилки реєстрації можуть бути випадковими або систематичними.

Випадкові помилки виникають унаслідок неуважності реєстратора або не зосередженості респондента. Завдяки масовості розглянутих фактів дія таких помилок урівноважується і вони істотно не впливають на результати.

Систематичні помилки можуть бути незловмисними (наприклад, зменшення віку жінками) та зловмисними.

Зловмисні помилки виникають через свідоме викривлення фактів з певною метою (очорнити або прикрасити дійсність, наприклад факти приховування доходів від податківців, приписки у звітах, приховування виручки від реалізації).

Контроль даних СС означає перевірку даних обстеження щодо їх повноти й вірогідності.

Повнота контролюється візуально: перевіряють наявність даних за всіма одиницями та позиціями.

Дані на вірогідність перевіряють засобами логічного та арифметичного контролю.

Логічний контроль – це перевірка сумісності даних, яка полягає в порівнянні взаємозалежних ознак.

Арифметичний контроль – це прямий або побічний перерахунок зареєстрованих даних.

2.2. Групування та класифікації статистики туризму

Групування й класифікації, що використовуються в туризмі, є найважливішим засобом узагальнення статистичної інформації, основою статистичного аналізу й використання системи показників.

Групування – це розподіл одиниць сукупності на групи за значущими ознаками. Групування первинних даних дозволяє “зжати” вихідну інформацію та виявити закономірності. Без утворення груп неможливо дати характеристику явищ, що вивчаються, наприклад, неможливо дослідити закономірності розвитку туризму в регіонах, якщо туристські підприємства не поєднані в групи за видами діяльності, за формами власності тощо.

Крім групувань у статистиці туризму велика увага приділяється класифікаціям. **Класифікація** – це розподіл елементів сукупності за певною ознакою чи декількома атрибутивними ознаками, який розглядається як стандарт. Стандарти встановлюються органами державної та міжнародної статистики. Класифікації незмінні впродовж тривалого часу. За необхідністю класифікації змінюються або доповнюються.

Для виміру впливу туризму на економіку регіону, для здійснення статистичних порівнянь на міжнародному та національному рівнях ВТО та Статистичною комісією ООН розроблено визначення, класифікації й групування в сфері статистики туризму.

1937 р. Лігою Націй було введено поняття “міжнародний турист”. З цього часу ВТО й ООН уніфікували визначення, класифікації, групування в статистиці туризму. 1991 р. в Отаві на конференції зі статистики туризму, що проводила ВТО, було затверджено й рекомендовано для використання в інших країнах систему статистичних визначень, класифікацій й групувань у сфері статистики туризму. На цій конференції було підкреслено необхідність узгодження понять у сфері туризму із системою національних рахунків.

Розробка ВТО й ООН системи понять, яка характеризує туристську діяльність, відвідувачів, мету відвідання, умови поїздки та перебування, сприяла

розвитку міжнародної статистики туризму. Багато з цих понять уведено Держкомстатом України у форми статистичної звітності країни.

З часом поняття “міжнародний турист” трансформувалося в поняття “відвідувач”. Сьогодні відвідувач є одиницею спостереження в туризмі, бо результати саме його діяльності оцінює статистика туризму на мікро- та макрорівні. Інші категорії, запропоновані ВТО, (мандрівник, міжнародний відвідувач, внутрішній відвідувач та інші) розглядаються нами в попередніх і наступних розділах навчального посібника.

Модель поведінки відвідувачів, їх потреби й витрати залежать від віку, освіти, доходів, статі, соціального статусу.

Для дослідження взаємозалежності факторів туристичної діяльності ВТО пропонує такі класифікації й групування: за віком, за часом перебування й тривалості поїздки, за освітою, за професією, за статусом зайнятості.

Статистики ВТО пропонують такі групування **за віком**:

- діти, що подорожують зі своїми родичами (0-14 років);
- молодь, що подорожує наодинці або в групі однолітків (15-24 роки);
- молоді люди, економічно активні, як правило такі, що подорожують із сім'єю (25-44 роки);
- люди середнього віку, економічно активні, що подорожують в основному без дітей (45-64 роки);
- пенсіонери (65 років і старше).

У зв'язку з тим, що вартість туристських послуг для дітей має іншу величину, ніж для дорослих, а також тому, що рівень знижок залежить від віку дітей, розглядаються такі вікові групи:

- до 1 року;
- 1-5 років;
- 6-11 років;
- 12-14 років.

У категорії відвідувачів, вік яких від 25 до 44 років, також здійснюють більш детальне групування:

- 25-29 років;
- 30-34 роки;
- 35-39 років;
- 40-44 роки.

Групування відвідувачів **за часом перебування та тривалістю поїздки** допомагає розраховувати середні показники тривалості поїздок і перебування туристів, виявляти зв'язок між часом поїздки та іншими ознаками, наприклад, роботою засобів розміщення, транспорту. Схожа інформація допомагає планувати роботу туристських підрозділів, складати оптимальну програму турів.

Статистики ВТО пропонують також використовувати кількісні групування за часом для одноденного перебування і для перебування з ночівлями. Одноденне перебування вимірюється в годинах, перебування з ночівлями – кількістю проведених ночівель.

Класифікація **тривалості одноденних відвідувань** містить у собі такі групи:

- до 3 годин;
- 3-5 годин;
- 6-8 годин;
- 9-11 годин;
- 12 і більше годин.

Класифікація **тривалості відвідувань із ночівлями** передбачає такий розподіл часу перебування:

- 1-3 ночівлі;
- 4-7 ночівель;
- 8-28 ночівель;
- 29-91 ночівля;
- 92-395 ночівель.

Групування відвідувачів **за освітою** передбачає такі рівні:

- незавершене початкове;
- завершене початкове;
- завершене середнє;
- завершене професійно-технічне;
- завершені вища освіта.

Групування відвідувачів **за професією** має відношення тільки до економічно активних відвідувачів таких, як:

- законодавці, керівники;
- спеціалісти;
- техніки та спеціалісти середньої ланки;
- службовці;
- працівники торгівлі й сфери обслуговування;
- працівники сільського й рибного господарства;
- робітники виробничих підприємств;
- некваліфіковані робітники;
- військовослужбовці.

Групування **за статусом у зайнятості** передбачає такі групи:

- економічно активне населення (зайняті та безробітні);
- економічно неактивне населення (студенти, домогосподарки, рантьє тощо).

У відповідних розділах навчального посібника детально проаналізовано групування за метою поїздки; наведено класифікацію туристських витрат та туристського споживання; у Додатку Г наведено класифікацію засобів транспорту; детально розглядається класифікація засобів розміщення туристів.

Якщо в групуванні застосовуються кількісні ознаки й укладені групи не є стандартними, постає питання про кількість груп і величину інтервалу (різниця між максимальним та мінімальним значення ознаки в кожній групі).

Інтервали можуть бути рівними та нерівними. Рівні інтервали застосовують тоді, коли групувальна ознака розподілена в сукупності більш-менш рівномірно. Величину рівних інтервалів (h) визначають за такою формулою:

$$h = \frac{x_{\max} - x_{\min}}{n},$$

де x_{\max}, x_{\min} - відповідно максимальне та мінімальне значення ознаки;

n – кількість груп.

У результаті групування отримують ряди розподілу.

Ряд розподілу – це сукупність значень групової ознаки (варіантів) та відповідних частот (часток).

Варіанти – це окремі значення групувальної ознаки, а частоти – числа, які показують, скільки разів окремі значення (варіанти) повторюються в ряді розподілу. Замість частот може бути **частка**, виражена коефіцієнтом або відсотком. Нагромаджену частоту (частку) називають **кумулятивною**.

Залежно від статистичної природи групувальної ознаки розрізняють атрибутивні та варіаційні ряди розподілу.

В **атрибутивних рядах** одиниці сукупності розподіляються за атрибутивними (якісними) ознаками, у **варіаційних рядах** – за кількісними.

Варіаційні ряди можуть бути дискретними або інтервальними.

Дискретними називають ряди розподілу, в яких варіанти є цілими числами.

Інтервальними називають ряди розподілу, в яких варіанти мають вигляд інтервалів.

2.3. Вибірковий метод спостереження

У пункті 2.1. було наведено приклад вибіркового обстеження в туризмі. Наведемо теоретичні засади даного методу несуцільного спостереження.

Вибіркове спостереження – це вид несущільного спостереження, при якому обстежуються не всі елементи сукупності, що вивчається, а лише певним чином відібрана її частина.

Генеральна сукупність – це сукупність, з якої вибирають елементи для обстеження.

Вибіркова сукупність – це сукупність одиниць, які вибрані для обстеження.

Перевагами вибіркового обстеження є:

- забезпечення економії матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і часу;
- можливість розширення програми обстеження;
- при вивченні певного кола соціально-економічних явищ вибіркоче обстеження єдино можливе, наприклад, це стосується перевірки якості продукції.

Поряд з цим треба враховувати таке: вибіркова сукупність не точно відтворює склад генеральної сукупності, тому й вибіркові оцінки не збігаються з відповідними характеристиками генеральної сукупності.

Похибка вибіркового спостереження (репрезентативності): для середньої – це різниця між генеральною \bar{x} та вибірковою \tilde{x} середніми; для частки - це різниця між генеральною p і вибірковою w частками; для дисперсії – відношення генеральної σ_o^2 та вибіркової σ^2 дисперсій.

Розрізняють стандартну (середню) похибку вибірки та граничну.

Стандартна похибка вибірки μ є середнім квадратичним відхиленням вибірових оцінок від значення параметра в генеральній сукупності та характеризує середню величину можливих відхилень вибіркової та генеральної середньої.

Гранична похибка вибірки $\Delta = t\mu$ - це максимально можлива похибка для взятої ймовірності $F(x)$. Довірче число t показує, як співвідносяться гранична та стандартна похибки.

Використовуючи властивості нормального розподілу, для однієї конкретної вибірки можна визначити:

- похибки репрезентативності – середню та граничну для взятої ймовірності;
- імовірність того, що похибка вибірки не перевищить допустимого рівня;
- обсяг вибірки, який забезпечить потрібну точність результатів для взятої ймовірності.

Вибіркові оцінки середньої та частки

У статистиці використовують два типи оцінок параметрів генеральної сукупності – точкові та інтервальні.

Точкова оцінка – це значення параметра за даними вибірки: вибіркова середня та вибіркова частка.

Інтервальною оцінкою називають інтервал значень параметра, розрахований за даними вибірки для певної ймовірності, тобто довірчий інтервал. Чим менший довірчий інтервал, тим точніша вибіркова оцінка.

Межі довірчого інтервалу визначаються на основі точкової оцінки та граничної похибки вибірки:

для середньої:

$$\tilde{x} - t\mu \leq \bar{x} \leq \tilde{x} + t\mu;$$

для частки:

$$w - t\mu \leq p \leq w + t\mu.$$

Формули граничних похибок середньої та частки наведено в таблиці 2.3.1.

Таблиця 2.3.1

Граничні похибки середньої та частки

Параметри вибірки	Повторна вибірка	Безповторна вибірка
для середньої	$\Delta_{\bar{x}} = t\sqrt{\frac{\sigma^2}{n}}$	$\Delta_{\bar{x}} = t\sqrt{\frac{\sigma^2}{n}(1 - \frac{n}{N})}$
для частки	$\Delta_w = t\sqrt{\frac{w(1-w)}{n}}$	$\Delta_w = t\sqrt{\frac{w(1-w)}{n}(1 - \frac{n}{N})}$

де N – число одиниць генеральної сукупності;

n – кількість одиниць сукупності, що спостерігається.

У статистичному аналізі часто постає потреба порівняти похибки вибірки різних ознак або однієї і тієї самої ознаки в різних сукупностях. Такі порівняння виконують за допомогою відносної похибки, яка показує, на скільки процентів вибіркова оцінка може відхилитися від параметра генеральної сукупності.

Відносна стандартна похибка середньої – це коефіцієнт варіації вибірових середніх:

$$V_{\mu} = \frac{\mu_{\tilde{x}}}{\tilde{x}} \times 100.$$

Її розмір можна визначити також на основі коефіцієнта варіації ознаки V_x :
для повторної вибірки:

$$V_{\mu} = 100 \times \frac{V_x}{\sqrt{n}};$$

для безповторної вибірки:

$$V_{\mu} = 100 \times \frac{V_x}{\sqrt{n}} \sqrt{1 - \frac{n}{N}}$$

Відносну похибку частки визначають за формулою:

$$V_{\mu} = \frac{\mu_w}{w} = \frac{\sqrt{\frac{w(1-w)}{n}}}{w} = \sqrt{\frac{1-w}{n \times w}}$$

Також використовують **граничну відносну похибку**, яка враховує ймовірність статистичного висновку:

$$V_{\Delta} = tV_{\mu}$$

Основні способи формування вибірових сукупностей, що забезпечують репрезентативність вибірок

Найчастіше використовують такі способи добору: простий випадковий, механічний, розшарований та серійний.

Простий випадковий добір передбачає вибір окремих одиниць з генеральної сукупності випадково, за допомогою таблиць або жеребкуванням.

Механічний добір передбачає, що основою вибірки є упорядкована множина елементів сукупності і добір елементів здійснюється через рівні інтервали.

Розшарований (районований, типовий) добір - це спосіб формування з урахуванням структури генеральної сукупності. Він передбачає її попередню структуризацію й незалежний добір елементів у кожній складовій.

Серійний добір – це добір не окремих одиниць, а цілих груп одиниць (серій).

Формули розрахунку граничної похибки вибірки при різних способах добору наведено в таблиці 2.3.2.

Таблиця 2.3.2

Граничні похибки вибірки при різних способах добору

Спосіб добору	Метод добору	
	Повторний	Безповторний
Випадковий	$\Delta_{\tilde{x}} = t \sqrt{\frac{\sigma^2}{n}}$	$\Delta_{\tilde{x}} = t \sqrt{\frac{\sigma^2}{n} (1 - \frac{n}{N})}$
Типовий	$\Delta_{\tilde{x}} = t \sqrt{\frac{\bar{\sigma}_i^2}{n}}$	$\Delta_{\tilde{x}} = t \sqrt{\frac{\bar{\sigma}_i^2}{n} (1 - \frac{n}{N})}$
Серійний	$\Delta_{\tilde{x}} = t \sqrt{\frac{\delta_i^2}{r}}$	$\Delta_{\tilde{x}} = t \sqrt{\frac{\delta_i^2}{r} (1 - \frac{r}{R})}$

де $\bar{\sigma}_i^2$ - середня з групових дисперсій;

r – кількість серій добору;

R – загальна кількість серій;

δ_i^2 - середня з міжгрупових дисперсій.

Визначення мінімально достатнього обсягу вибірки

Мінімально достатній обсяг вибірки – це обсяг вибірки, за якого вибіркові оцінки репрезентували б основні властивості генеральної сукупності.

Згідно з формулою граничної похибки вибірки достатній обсяг вибірки розраховується за формулою:

$$n = \frac{r^2 \sigma^2}{\Delta^2}$$

Таким чином, обсяг вибірки залежить від ступеня однорідності генеральної сукупності, імовірності, з якою гарантується результат, і необхідної точності вибіркової оцінки. Практичне використання цієї формули ускладнюється через відсутність оцінки варіації. Як правило, використовують оцінки σ^2 , отримані в попередніх або в аналогічних обстеженнях.

Коли розрахований обсяг вибіркової сукупності перевищує 5% обсягу генеральної сукупності, його коригують на “безповторність вибірки”. Скоригований обсяг вибірки

$$n' = \frac{n}{1 + \frac{n}{N}}$$

Згідно з формулою відносної граничної похибки V_{Δ} достатній обсяг вибірки розраховують за формулою:

$$n = \frac{t^2 V_{\sigma}^2}{V_{\Delta}^2}$$

Необхідний обсяг вибірки можна розрахувати також на основі відносної похибки вибірки для частки:

$$n = \frac{t^2 (1 - w)}{V_{\Delta}^2 \times w}$$

Очевидно, чим більше частка, тим менший обсяг вибірки забезпечить необхідну точність результатів обстеження, і навпаки: для малих значень частки обсяг вибірки збільшується.

2.4. Система статистичних показників

Статистична інформація створюється, передається і зберігається у вигляді показників. Статистичний показник – це узагальнююча характеристика соціально-економічного явища чи процесу, в якій поєднуються якісна та кількісна визначеність останнього.

Система статистичних показників туризму являє собою сукупність взаємопов'язаних показників, які застосовуються в статистичній практиці для характеристики рівня, динаміки, ефективності, умов і особливостей явищ і процесів у туризмі.

За способом обчислення розрізняють первинні та похідні показники.

Первинні визначаються шляхом зведення та групування даних і подаються у формі абсолютних величин.

Похідні обчислюються на базі первинних або вторинних показників і мають форму середніх чи відносних величин.

За ознакою часу показники поділяються на інтервальні та моментні.

Інтервальні характеризують явище за певний період (день, квартал, рік), наприклад туристопотік, введення в дію підприємств готельного господарства.

Моментні характеризують явище на певний момент часу: житлова площа номерів у готелі на кінець року, залишки обігових коштів підприємства на початок місяця.

Розглянемо зміст основних груп показників.

Абсолютні величини характеризують розміри соціально-економічних явищ – обсяги сукупності або обсяги значень певних ознак.

Абсолютні величини завжди є іменованими числами.

Відносні величини є мірою співвідношення статистичних показників.

Середня величина – це узагальнююча кількісна характеристика варіюючої ознаки, що характеризує її рівень у розрахунку на одиницю сукупності. У статистичній практиці використовують декілька видів середніх: середня арифметична, середня гармонічна, середня геометрична тощо. Кожна із

зазначених середніх може набувати дві форми: просту і зважену. Якщо середня обчислюється за первинними (не згрупованими) даними, застосовується проста форма, якщо за вторинними (згрупованими) – зважена. Формули розрахунку основних видів середніх величин подано в таблиці 2.4.1.

Середня арифметична застосовується тоді, коли обсяг варіюючої ознаки для сукупності є сумою індивідуальних значень її окремих елементів x_i з відповідною вагою f_i .

Середня гармонічна застосовується тоді, коли немає безпосередніх даних про вагу, а відомі варіанти ознаки, що осереднюється (x), і добутки значень варіантів на кількість одиниць, які мають значення F ($F=xf$).

Середня геометрична застосовується тоді, коли визначальна властивість сукупності формується як добуток індивідуальних значень ознаки. Використовується для визначення середнього темпу зростання, у формулі Π – символ добутку; x_i - відносні величини динаміки.

Середня квадратична використовується у розрахунку показників варіації.

Таблиця 2.4.1

Основні види та форми середніх величин

Вид середньої величини	Форми	
	проста	зважена
Арифметична	$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$	$\bar{x} = \frac{\sum xf}{\sum f}$
Гармонічна	$\bar{x} = \frac{n}{\sum \frac{1}{x}}$	$\bar{x} = \frac{\sum F}{\sum \frac{F}{x}}$
Геометрична	$\bar{x} = \sqrt[n]{x_1 x_2 x_3 \dots x_n} = \sqrt[n]{\Pi x_i}$	$\bar{x} = \sqrt[f]{x_1^{f_1} \cdot x_2^{f_2} \dots x_n^{f_n}} = \sqrt[f]{\Pi x^f}$
Квадратична	$\bar{x} = \sqrt{\sum \frac{x^2}{n}}$	$\bar{x} = \sqrt{\frac{\sum x^2 f}{\sum f}}$

Показники рядів розподілу

Мода (Mo) – це найпоширеніше значення ознаки, тобто варіанта, яка в ряду розподілу має найбільшу частоту (частку).

У дискретному ряду мода визначається візуально, за максимальною частотою (часткою). В інтервальному ряду за найбільшою частотою визначається модальний інтервал, а конкретне модальне значення в середині інтервалу обчислюється за формулою:

$$Mo = x_{Mo} + h \frac{f_{Mo} - f_{Mo-1}}{(f_{Mo} - f_{Mo-1}) + (f_{Mo} - f_{Mo+1})},$$

де x_{Mo} - нижня межа модального інтервалу;

h – ширина інтервалу;

$f_{Mo}, f_{Mo-1}, f_{Mo+1}$ - частоти модального, передмодального та післямодального інтервалів відповідно.

Медіана (Me) – значення ознаки, яке припадає на середину впорядкованого ряду, поділяє його навпіл – на дві рівні за обсягом частини. У дискретному ряду медіаною буде значення ознаки, кумулятивна частота якого перевищує половину обсягу сукупності. В інтервальному ряду за цим принципом визначають медіанний інтервал, а значення медіани в середині інтервалу, як і значення моди, обчислюють за формулою:

$$Me = x_{Me} + h \frac{0,5 \sum f - S_{Me-1}}{f_{Me}},$$

де x_{Me} – нижня межа медіанного інтервалу;

h - ширина інтервалу;

$0,5 \sum f$ - половина обсягу сукупності;

S_{Me-1} - кумулятивна частота передмедіанного інтервалу;

f_{Me} – частота медіанного інтервалу.

Окрім медіани, в аналізі закономірностей розподілу використовуються також квартилі і децилі.

Квартилі (Q) – це варіанти, які поділяють обсяги сукупності на чотири рівні частини, **децилі** (D) – на десять рівних частин. Ці характеристики визначаються на основі кумулятивних частот (часток) за аналогією з медіаною, яка є другим квартилем або п'ятим децилем.

Наприклад, третій дециль визначатиметься за формулою:

$$Q_3 = x_Q + h \frac{0,75 \sum f - S_{Q-1}}{f_Q}$$

Перший та дев'ятий децилі розраховуються відповідно:

$$d_1 = x_d + h \frac{0,1 \sum f - S_{d-1}}{f_d}$$

$$d_9 = x_d + h \frac{0,9 \sum f - S_{d-1}}{f_d}$$

Показники варіації

Варіація – коливання значення ознаки в окремих одиниць сукупності.

Розмах варіації (R) характеризує діапазон варіації і розраховується як різниця між максимальним та мінімальним значеннями ознаки:

$$R = x_{\max} - x_{\min}$$

Перевагою варіаційного розмаху як міри варіації є простота його розрахунку. Але він ураховує лише два крайні значення ознаки.

Середнє лінійне відхилення (\bar{l}) являє собою середню арифметичну з абсолютних значень відхилень окремих варіантів від їхньої середньої арифметичної.

Як і середні величини, більшість показників варіації мають дві форми: просту та зважену, які використовуються відповідно для первинної та для вторинної інформації:

$$\bar{l} = \frac{\sum |x - \bar{x}|}{n} \quad \text{та} \quad \bar{l} = \frac{\sum |x - \bar{x}| \cdot f}{\sum f}$$

Дисперсія (σ^2) являє собою середній квадрат відхилення варіантів від їх середньої арифметичної. Проста та зважена форми дисперсії мають вигляд:

$$\sigma^2 = \frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n} \quad \text{та} \quad \sigma^2 = \frac{\sum (x - \bar{x})^2 f}{\sum f}$$

Середнє квадратичне відхилення (σ) характеризує міру абсолютного коливання ознаки відносно середньої величини і розраховується як корінь із дисперсії:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n}} \quad \text{та} \quad \sigma = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2 f}{\sum f}}$$

Коефіцієнт варіації характеризує відносне коливання значень ознаки відносно середньої величини і являє собою виражене у відсотках відношення середнього лінійного, середнього квадратичного відхилення, або розмаху варіації до середньої величини:

лінійний коефіцієнт варіації:

$$V_{\bar{l}} = \frac{\bar{l}}{\bar{x}} \times 100$$

квадратичний коефіцієнт варіації:

$$V_{\sigma} = \frac{\sigma}{\bar{x}} \times 100$$

коефіцієнт осциляції:

$$V_R = \frac{R}{\bar{x}} \times 100$$

Правило декомпозиції (розкладання) дисперсій

Якщо сукупність розбита на групи за певною ознакою x , то для будь-якої іншої ознаки y можна обчислити дисперсію як у цілому по сукупності, так і в кожній групі.

Загальна дисперсія характеризує варіацію ознаки y навколо загальної середньої:

$$\sigma^2 = \frac{\sum (y - \bar{y})^2}{n}$$

Групова дисперсія в j -й групі характеризує варіацію відносно групової середньої:

$$\sigma^2_j = \frac{\sum (y - \bar{y}_j)^2}{f_j}$$

Узагальнюючою мірою внутрішньогрупової варіації є **середня з групових дисперсій**:

$$\bar{\sigma}^2 = \frac{\sum \sigma_j^2 f_j}{\sum f_j}$$

Мірою варіації групових середніх навколо загальної середньої є **міжгрупова дисперсія**:

$$\delta^2 = \frac{\sum (\bar{y}_j - \bar{y})^2 f_j}{\sum f_j}$$

Загальна дисперсія складається з двох частин. Перша характеризує внутрішньогрупову, друга – міжгрупову варіацію.

Взаємозв'язок дисперсій називається правилом розкладання (декомпозиції) варіації:

$$\sigma^2 = \bar{\sigma}^2 + \delta^2$$

Відношення міжгрупової дисперсії до загальної характеризує частку варіації результативної ознаки, яка пов'язана з варіацією групувальної ознаки. Це відношення називається **емпіричним індексом детермінації**:

$$\eta^2 = \frac{\delta^2}{\sigma^2}$$

Характеристики форми розподілу: коефіцієнти асиметрії та ексцесу

Аналіз закономірностей розподілу передбачає оцінювання ступеня однорідності сукупності.

Однорідними вважаються такі сукупності, елементи яких мають спільні властивості і належать до одного типу, класу. Критерієм однорідності сукупності вважається квадратичний коефіцієнт варіації ($V \leq 0,33$).

3-поміж одновершинних розподілів є симетричні та асиметричні (скошені), гостро- та плосковершинні.

У **симетричному розподілі** рівновіддалені від центра значення ознаки мають однакові частоти, в **асиметричному** – вершина розподілу зміщена. Якщо вершина зміщена ліворуч, маємо правосторонню асиметрію, і навпаки.

У симетричному розподілі характеристики центра – середня, мода, медіана – мають однакові значення, в асиметричному між ними існують певні розбіжності. У разі правосторонньої асиметрії $\bar{x} > Me > Mo$, а в разі лівосторонньої, навпаки, $\bar{x} < Me < Mo$. Чим більша асиметрія, тим більше відхилення ($\bar{x} - Mo$).

Мірою асиметрії є **коефіцієнт асиметрії**:

$$A = \frac{\bar{x} - Mo}{\sigma}$$

Він характеризує напрям і міру скошеності в середині розподілу: при правосторонній асиметрії $A > 0$, при лівосторонній - $A < 0$.

Іншою властивістю одновершинних розподілів є ступінь зосередженості елементів сукупності навколо центра розподілу. Цю властивість називають **ексцесом** розподілу.

Комплексне оцінювання асиметрії та ексцесу виконується на базі **центрального моменту розподілу**. Центральний момент розподілу – це середня арифметична i -го ступеня відхилення індивідуальних значень ознаки від середньої:

$$\mu_i = \frac{\sum (x_j - \bar{x})^i \times f_j}{\sum f_j}$$

Момент другого порядку є дисперсією, яка характеризує варіацію.

Момент 3-го порядку характеризує асиметрію. У симетричному розподілі $\mu_3 = 0$.

Для порівняння ступеня асиметрії різних розподілів використовується стандартизований момент:

$$A_s = \frac{\mu_3}{\sigma^3}$$

Він залежить від крайніх значень ознаки. При правосторонній асиметрії коефіцієнт $A_s > 0$, при лівосторонній $A_s < 0$ (звідси правостороння асиметрія називається додатною, а лівостороння – від’ємною). Вважається, що при $A_s < 0,25$ асиметрія низька, якщо $A_s < 0,5$ - середня, при $A_s > 0,5$ - висока.

Для вимірювання **ексцесу** використовується стандартизований момент 4-го порядку:

$$E_i = \frac{\mu_4}{\sigma^4}$$

У симетричному, близькому до нормального, розподілі: $E_i = 3$; при плосковерхівковому: $E_i < 3$; при гостроверхівковому $E_i > 3$.

Аналіз нерівномірності розподілу

Поряд з розподілом одиниць сукупності за будь-якою ознакою доцільно вивчення розподілу за тими ж групами іншого показника. Останній розподіл може бути як рівномірним (відповідати розподілу кількості одиниць) і нерівномірним.

Даний напрямок аналізу є актуальним для характеристики рівномірності розподілу матеріальних і фінансових ресурсів по регіонах, кількості зайнятих по галузях, доходів і майна по окремих групах населення.

Нерівномірність розподілу оцінюють, перш за все, за допомогою коефіцієнтів концентрації і локалізації.

Оцінка концентрації ґрунтується на відхиленнях часток двох розподілів: перший розподіл – це розподіл за кількістю одиниць сукупності - d_j ; другий – розподіл за обсягом значень ознаки - D_j . Якщо розподіл значень ознаки в сукупності рівномірний, то частки однакові - $d_j = D_j$, відхилення часток

свідчать про певну концентрацію. Верхня межа суми відхилень $\sum |d_j - D_j| = 2$, а тому **коефіцієнт концентрації** обчислюється як півсума модулів відхилень:

$$K = \frac{1}{2} \sum |d_j - D_j|$$

Межа коливання: $0 \leq K \leq 1$:

- при $K = 0$ маємо рівномірний розподіл;
- при $K = 1$ фіксуємо повну концентрацію
- чим більший ступінь концентрації, тим більше значення K .

Поряд з коефіцієнтом концентрації визначають коефіцієнт **локалізації**, який характеризує співвідношення часток і використовується часто для оцінки територіального розподілу:

$$L_j = \frac{D_j}{d_j} 100$$

Структура будь-якої сукупності динамічна. **Інтенсивність структурних зрушень** оцінюється за допомогою середнього лінійного \bar{l}_d або середнього квадратичного σ_d відхилень часток:

$$\bar{l}_d = \frac{\sum |d_{j1} - d_{j0}|}{m}$$

$$\sigma_d = \sqrt{\frac{\sum (d_{j1} - d_{j0})^2}{m}},$$

де d_{j0} та d_{j1} - частки відповідно базисного та поточного періоду; m - число складових сукупності.

2.5. Методи аналізу взаємозв'язків факторів туристичної діяльності

Необхідною умовою ефективного управління та прийняття рішень у сфері туризму є встановлення взаємозв'язків між явищами на основі виявлення, оцінки

та прогнозування впливу основних факторів (x) на зміну результативної ознаки (y).

Між ознаками x та y виникають різні за природою та характером зв'язки, зокрема: функціональні та стохастичні.

При **функціональному** зв'язку кожному значенню ознаки x відповідає одне чітко визначене значення y .

Стохастичний зв'язок між випадковими величинами проявляється тоді, коли зміна розподілу однієї з них відбувається під впливом зміни розподілу іншої.

Частковим випадком стохастичного зв'язку є **кореляційний** зв'язок. У випадку кореляційного зв'язку кожному значенню ознаки x відповідає середнє значення результативної ознаки y .

Розрізняють зв'язок **прямий**, коли зі збільшенням факторної ознаки виявляється тенденція до збільшення результативної, а зі зменшенням факторної ознаки – тенденція до зменшення результативної, і **зворотній** зв'язок, коли ці тенденції різні.

Характеристикою кореляційного зв'язку є лінія регресії, яка розглядається у двох моделях: аналітичного групування та регресійного аналізу. У моделі аналітичного групування – це емпірична лінія регресії, що утворюється з групових середніх значень результативної ознаки \bar{y}_i для кожного значення (інтервалу) x_i .

За даними аналітичного групування можна розрахувати **ефекти впливу** x на y , як відношення приростів середніх групових значень $\Delta_y \div \Delta_x$. Крім того, можна здійснити оцінку **щільності зв'язку**, яка ґрунтується на правилі складання дисперсії. Мірою щільності є відношення міжгрупової дисперсії до загальної, яке називають **емпіричним індексом детермінації**. Його значення коливається від 0 (демонструє відсутність зв'язку) до 1 (за умови функціонального зв'язку). Чим більше індекс детермінації наближується до одиниці, тим щільніший зв'язок.

У моделі регресійного аналізу характеристикою кореляційного зв'язку є теоретична лінія регресії, що описується функцією $y = f(x)$, яка називається рівнянням регресії. Найчастіше використовують такі рівняння:

- прямої лінії $y_x = a_0 + a_1x$;
- гіперболи $y_x = a_0 + \frac{a_1}{x}$;
- параболи другого порядку $y_x = a_0 + a_1x + a_2x^2$;
- експоненти $y_x = a_0 \times a_1^x$.

В економічній практиці частіше застосовуються лінійні рівняння, де параметр a_1 - коефіцієнт регресії вказує, на скільки одиниць в середньому змінюється y зі зміною x на одиницю. Він має одиницю виміру результативної ознаки. У випадку прямого зв'язку a_1 - величина додатна, а при зворотному – від'ємна. Параметри рівняння визначають методом найменших квадратів, згідно з яким сума квадратів відхилень емпіричних значень y від теоретичних y_x мінімальна. Відповідно до умови мінімізації параметри обчислюються на основі системи нормальних рівнянь:

$$\begin{aligned}\sum y &= na_0 + a_1 \sum x \\ \sum xy &= a_0 \sum x + a_1 \sum x^2\end{aligned}$$

Характеристикою відносної зміни y за рахунок x є **коефіцієнт еластичності**, який показує, на скільки відсотків y в середньому змінюється результативна ознака зі зміною факторної на 1 %:

$$K_{el} = a_1 \frac{\bar{x}}{\bar{y}}$$

На підставі рівняння регресії визначаються теоретичні значення y_x , тобто значення результативної ознаки за умови впливу лише фактора x при незмінному рівні інших факторів. Відхилення фактичних значень y від теоретичних y_x називають залишковими. Вони характеризують вплив на результативну ознаку всіх інших факторів, окрім x . Середній розмір цих відхилень визначає **залишкова** дисперсія

$$\sigma_e^2 = \frac{\sum (y - y_x)^2}{n}$$

Варіацію y , зумовлену тільки впливом фактора x , вимірює **факторна дисперсія**:

$$\sigma_{y_x}^2 = \frac{\sum (y_x - \bar{y})^2}{n}$$

Частка факторної дисперсії у загальній характеризує щільність зв'язку і називається **коефіцієнтом детермінації**:

$$R^2 = \frac{\sigma_{y_x}^2}{\sigma_y^2}$$

Він має такий самий зміст, інтерпретацію та цифрові межі, як і емпіричний індекс детермінації.

Щільність зв'язку оцінюється також коефіцієнтом кореляції:

$$r = \frac{\sum xy - n\bar{x}\bar{y}}{n\sqrt{\sigma_x^2 \sigma_y^2}}$$

Він набуває значень у межах ± 1 , тому характеризує не лише щільність, а й напрямок зв'язку. Додатне значення свідчить про прямий зв'язок, а від'ємне – про зворотній.

2.6. Питання узагальнення статистичних даних

Заключним етапом статистичного дослідження є аналіз статистичних даних, у результаті якого дослідник отримує теоретичні висновки щодо структури, тенденцій та закономірностей процесів, що відбуваються в туризмі.

Аналіз статистичної інформації необхідно здійснювати на основі комплексної методики залежно від виду первинної інформації. Вона може бути

статична і динамічна. Зупинимося на **методиці комплексного аналізу статичної інформації**:

1. Апріорний аналіз первинних статистичних даних:

- узагальнення вихідних даних: побудова варіаційних рядів за кожним з досліджуваних показників; графічне відображення побудованих рядів розподілу у вигляді гістограми, полігону, кумуляти;
- оцінка однорідності сукупності на основі методів групування, показників варіації та інших характеристик;
- оцінка характеру розподілу сукупності вихідних даних за допомогою характеристик центра розподілу, характеристик розміру варіації, характеристик форм розподілу;
- перевірка відповідності між фактичним і теоретичним розподілами за допомогою одного з критеріїв (Пірсона, Романовського, Колмогорова).

1. Моделювання зв'язків між ознаками (на прикладі кореляційного зв'язку):

- встановлення причинно-наслідкового зв'язку між досліджуваними статистичними показниками;
- обґрунтування регресійної моделі: вибір найбільш істотних ознак і встановлення виду і форми функції зв'язку;
- визначення параметрів зв'язку: коефіцієнта кореляції, кореляційного відношення, коефіцієнта рівняння регресії;
- статистична оцінка параметрів зв'язку (перевірка надійності результатів регресії);
- вибір рівняння регресії, яке найкраще описує зв'язок між ознаками;
- знаходження інтервалів довіри для коефіцієнтів рівняння регресії;
- прогнозування значень результативної ознаки та їх аналіз.

Контрольні запитання

1. Сформулюйте основні напрямки статистичних досліджень туризму.
2. Назвіть етапи статистичного дослідження.
3. Поясніть сутність статистичного спостереження та наведіть приклади спостереження в сфері туризму.
4. Які питання статистичного спостереження належать до програмно-методологічних?
5. Дайте визначення одиниці сукупності. Що є одиницею сукупності в сфері туризму?
6. Що являє собою програма спостереження?
7. Назвіть організаційні питання статистичного спостереження.
8. Які організаційні форми спостереження використовують у статистиці туризму?
9. Що являє собою звітність? Які ви знаєте форми статистичної звітності в туризмі?
10. Що являє собою спеціально організоване спостереження?
11. Назвіть види статистичного спостереження.
12. Які бувають помилки статистичного спостереження та які методи контролю даних ви знаєте?
13. Які задачі дозволяє вирішувати вибіркового метод спостереження в туризмі?
14. Висвітліть другий етап статистичного дослідження. Які групування та класифікації в туризмі Вам відомі?
15. Які методи вивчення взаємозв'язків факторів туристичної діяльності вам відомі?
16. Висвітліть сутність і зміст комплексного аналізу статичної інформації.

РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИКА ТУРИСТСЬКИХ ПОТОКІВ

3.1. Завдання статистики туристських потоків

Показники статистики туристопотоку ґрунтуються на поняттях і категоріях, що було визначено в першому розділі навчального посібника.

По-перше, види туризму, а саме – іноземний (в'їзний), зарубіжний (виїзний) і внутрішній, визначають напрямки туристопотоку і, таким чином, дають назву його показникам.

По-друге, в першому розділі визначили одиницю спостереження в статистиці туризму. Було розкрито зміст таких категорій, як відвідувач, турист, одноденний відвідувач. Саме ці категорії визначатимуть відповідні характеристики туристопотоку та його показники.

По-третє, в розділі “Туризм як об’єкт статистичного дослідження” було визначено цілі туристичних подорожей з точки зору їх статистичного обліку та висвітлено поняття службової, організованої та приватної поїздки.

Саме вище перераховані три основні характеристики туристичної діяльності (вид туризму, одиниця спостереження в туризмі та мета подорожі) визначають показники туристопотоку.

Завданнями статистики туристських потоків є:

- розробка показників туристопотоків;
- визначення обсягів туристопотоків за різними категоріями відвідувачів та метою відвідання;
- аналіз структури туристопотоків за різними напрямками;
- аналіз динаміки туристопотоку;
- оцінка сезонності туристопотоку;
- статистична оцінка валютних надходжень від міжнародного туризму.

Статистичну інформацію щодо розміру туристських потоків та їх структури отримують на кордоні, у місцях перебування туристів, у інших підприємствах

сфери туризму. Крім того, проводять спеціальні вибіркові обстеження, опитування колишніх або потенційних туристів у місцях їхнього постійного мешкання, здійснюють експертні оцінки.

3.2. Показники туристопотоку за даними Державної прикордонної служби України

Обчислення кількості іноземних (в'їзних) відвідувачів

В Україні статистичне спостереження щодо туристських потоків на **кордоні** організує **Адміністрація державної прикордонної служби України**.

1. Щоквартально складається статистична форма № 3-ПВУ “**Зведений звіт про іноземців, які в'їхали в Україну**”. Вона стосується іноземного (в'їзного) туризму та містить такі **показники** (таблиця 3.2.1):

Таблиця 3.2.1

Показники іноземного (в'їзного) туризму

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України з метою здійснення службової поїздки	$K_i^{сл}$
Кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України з метою організованого туризму	$K_i^{орг}$
Кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України з метою здійснення приватної поїздки	$K_i^{пр}$
Кількість іноземних одноденних відвідувачів, які в'їжджали до України з метою транзиту	$K_i^{тр}$
Кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України в якості обслуговуючого персоналу (екіпажі транспортних засобів)	$K_i^{обсл}$

Розрахункові показники туристопотоку в іноземному туризмі

(за даними форми № 3-ПВУ):

- кількість іноземних туристів ($K_i^{тур}$):

$$K_i^{тур} = K_i^{сл} + K_i^{орз} + K_i^{нр}$$

- кількість іноземних одноденних відвідувачів ($K_i^{одн}$):

$$K_i^{одн} = K_i^{тп} + K_i^{обсл}$$

- кількість іноземних відвідувачів ($K_i^{відв}$):

$$K_i^{відв} = K_i^{тур} + K_i^{одн}$$

Таким чином, **кількість іноземних (в'їзних) відвідувачів** складають іноземні (в'їзні) туристи та іноземні (в'їзні) одноденні відвідувачі.

Кількість іноземних (в'їзних) туристів складають іноземні (в'їзні) відвідувачі, які здійснюють щонайменше одну ночівлю у колективному або індивідуальному засобі розміщення в Україні. Це визначення враховує кількість:

- кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України з метою здійснення службової поїздки;
- кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України з метою організованого туризму;
- кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України з метою здійснення приватної поїздки.

Кількість іноземних (в'їзних) одноденних відвідувачів складають іноземні (в'їзні) відвідувачі, які не здійснюють жодної ночівлі у засобах з розміщення відвідуваного місця. Це визначення враховує:

- транзитних пасажирів, що прямують територією України до свого місця призначення в іншій країні і не здійснюють жодної ночівлі у засобах з розміщення України;
- пасажирів круїзів, які прибувають у певну країну на круїзному судні і повертаються кожної ночі на судно для ночівлі;

- екіпажі круїзних та повітряних суден і залізничних потягів (обслуговуючий персонал).

2. Щоквартально складається статистична форма № 2-ПВУ “Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон”. Вона стосується зарубіжного (виїзного) туризму та містить такі **показники** (таблиця 3.2.2):

Таблиця 3.2.2

Показники зарубіжного (виїзного) туризму

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Кількість громадян України, які виїжджали за кордон у службову поїздку	$K_3^{сл}$
Кількість громадян України, які виїжджали за кордон з метою організованого туризму	$K_3^{орг}$
Кількість громадян України, які виїжджали за кордон з приватною метою	$K_3^{пр}$
Кількість громадян України, які виїжджали за кордон у якості обслуговуючого персоналу (екіпажі транспортних засобів)	$K_3^{обсл}$

Розрахункові показники туристопотоку в зарубіжному туризмі

(за даними форми № 2-ПВУ):

- кількість зарубіжних туристів ($K_3^{тур}$):

$$K_3^{тур} = K_3^{сл} + K_3^{орг} + K_3^{пр}$$

- кількість зарубіжних одноденних відвідувачів ($K_3^{одн}$):

$$K_3^{одн} = K_3^{обсл}$$

- кількість зарубіжних відвідувачів ($K_3^{відв}$):

$$K_3^{відв} = K_3^{тур} + K_3^{одн}$$

Таким чином, **кількість зарубіжних (виїзних) відвідувачів** складають зарубіжні (виїзні) туристи та зарубіжні (виїзні) одноденні відвідувачі.

Кількість зарубіжних (виїзних) туристів складають громадяни України, які виїжджали за кордон з метою службової, приватної поїздки та організованого туризму та здійснили щонайменше одну ночівлю в країні відвідання.

3. Адміністрація Державної прикордонної служби України також організує щоквартальне складання форми № 1-ПВУ “Зведений звіт про пропуск осіб та транспортних засобів через державний кордон України”, в якому містяться такі **показники** туристопотоку:

- кількість громадян України, які виїжджали за кордон, перетинаючи певну ділянку державного кордону України (польську, словацьку, угорську, румунську, молдовську, російську, білоруську, морську, повітряну);
- кількість іноземних громадян, які в’їжджали до України, перетинаючи певну ділянку державного кордону України .

Ці дані використовуються як довідкові показники для маркетингових досліджень туристичних потоків.

3.3. Показники туристопотоку за даними звітів підприємств туризму

Щорічно за підсумками роботи **туроператорів і турагентів** складається **форма № 1-ТУР “Звіт про діяльність туристичної організації”**. Керує таким статистичним спостереженням Державна туристична адміністрація України.

Форма № 1-ТУР містить **показники** туристопотоку, подані в таблиці 3.3.1.

Дані щодо обсягу туристопотоку висвітлюють у звітностях **підприємства розміщення**.

Готелі та інші місця для короткотермінового проживання щорічно складають статистичну **форму № 1-готель “Звіт про роботу готелю”** (керує статистичним спостереженням Держкомстат України). Для визначення обсягів туристопотоків за різними напрямками з цього звіту беруть показники, подані в таблиці 3.3.2.

Таблиця 3.3.1

Показники туристопотоку за даними форми № 1-ТУР

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Кількість громадян України, які розміщені в приватних засобах розміщення	L_B^{np}
Кількість туристів, охоплених внутрішнім туризмом	L_B^{opz}
Кількість екскурсантів	L_E^{opz}
Кількість іноземних туристів	L_i^{opz}
Кількість туристів, які виїжджали за кордон	L_3^{opz}
Кількість туро-днів, наданих іноземним туристам	$ЛД_i^{opz}$
Кількість туро-днів, наданих туристам, охопленим внутрішнім туризмом	$ЛД_B^{opz}$
Кількість туро-днів обслуговування громадян України в приватних засобах розміщення	$ЛД_B^{np}$
Кількість туро-днів, наданих туристам, які виїжджали за кордон	$ЛД_3^{opz}$

Таблиця 3.3.2

Показники туристопотоку за даними форми № 1-готель

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Кількість громадян України, яких обслуговано в готелях та інших об'єктах для короткотермінового проживання	L_B^{zom}
Кількість іноземних громадян, обслугованих готелями та іншими об'єктами для короткотермінового проживання	L_i^{zom}
Загальний час (людино-днів) перебування приїжджих громадян України у готелях та інших об'єктах для короткотермінового проживання (кількість ночівель)	$ЛД_B^{zom}$
Загальний час перебування (людино-днів) іноземців у готелях та інших об'єктах для короткотермінового проживання (кількість ночівель)	$ЛД_i^{zom}$

Щорічно дитячі оздоровчі заклади (табори) надають інформацію щодо туристопотоку, яка міститься у формі № 1-ОТ “Звіт дитячого оздоровчого закладу (табору)” (керує організацією статистичного спостереження Державний комітет статистики України) (таблиця 3.3.3):

Таблиця 3.3.3

Показники туристопотоку за даними форми № 1-ОТ

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Кількість дітей, які відпочили влітку	L_B^{dim}
Загальна кількість людино-днів, проведених дітьми у таборі	$ЛД_B^{dim}$

Державний комітет статистики України організує статистичне спостереження, яке здійснюють **санаторно-курортні (оздоровчі) заклади**, щорічно складаючи **форму № 1-курорт “Звіт санаторно-курортного (оздоровчого) закладу**. Звіт містить такі **показники** щодо туристопотоку (таблиця 3.3.4).

Таблиця 3.3.4

Показники туристопотоку за даними форми № 1-курорт

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Кількість громадян України, які обслуговані санаторно-курортними закладами	L_B^{san}
Кількість іноземних громадян, які обслуговані санаторно-курортними закладами	L_i^{san}
Кількість ночівель (ліжко-днів) іноземних громадян у санаторно-курортних закладах	$ЛД_i^{san}$
Кількість ночівель (ліжко-днів) громадян України у санаторно-курортних закладах	$ЛД_B^{san}$

Під керівництвом Держкомстату щорічно **форму № 8-НК “Звіт про роботу музею”** складають відповідні підприємства культури. Звіт містить такий показник туристопотоку (таблиця 3.3.5):

Таблиця 3.3.5

Показники туристопотоку за даними форми № 8-НК

Назва показника відповідно до форми статистичної звітності	Умовне позначення
Загальна кількість відвідувачів музеїв	$L_E^{мз}$

Розрахунок кількості внутрішніх туристів

Кількість внутрішніх туристів (L_B) складають громадяни України, які здійснюють поїздки Україною за межі їх звичайного середовища терміном, що не перевищує 12 місяців, і які здійснюють щонайменше одну ночівлю у відвідуваному місці:

$$L_B = L_B^{zom} + L_B^{can} + L_B^{np} + L_B^{dim}$$

Треба зазначити, що з числа тих туристів, які проживали в приватних засобах з розміщення, враховуються лише ті, які скористалися послугами суб'єктів туристичної діяльності (приватних підприємств). Відпочинок “дикуном”, або у родичів, знайомих на платній чи безоплатній основі поки що не враховується.

Розрахунок кількості екскурсантів

$$L_E = L_E^{opz} + L_E^{мз},$$

де L_E^{opz} - кількість осіб, яким були надані екскурсійні послуги суб'єктами туристичної діяльності.

3.4. Визначення середньої тривалості перебування

Крім вищезазначених показників туристопотоку відповідна статистика використовує показники тривалості перебування. Тривалість перебування вимірюється в **годинах** для одноденних відвідувачів та **ночівлях** (днях) для

туристів. Під ночівлею розуміють одну добу, яку провів один турист у місці призначення.

Тривалість перебування прямо пропорційно впливає на обсяги витрат туристів. У свою чергу, тривалість залежить від мети відвідання, категорії відвідувачів та інших факторів. Тому середню тривалість перебування розраховують для окремих категорій відвідувачів.

Середня тривалість перебування певної категорії туристів (іноземних, внутрішніх, зарубіжних) визначається залежно від загальної чисельності їх ночівель у засобах розміщення різних типів і обчислюється, виходячи зі статистичних даних, що подаються засобами розміщення, суб'єктами туристичної діяльності, або визначається експертною оцінкою у випадках, коли не ведеться облік тривалості перебування відвідувачів (так, за даними звітів державної прикордонної служби показник розрахувати неможливо, бо немає відомостей щодо кількості ночівель).

У загальному вигляді середня тривалість перебування (днів) обчислюється:

$$T = \frac{\text{Кількість _ ночівель (туро – днів, ліжко – днів, людино – діб, людино – днів)}}{\text{Кількість _ туристів}}$$

Розрахунок показників

середньої тривалості перебування іноземних туристів

- середня тривалість перебування всіх іноземних туристів (узагальнюючий показник):

$$T_i = \frac{ЛД_i^{орг} + ЛД_i^{гот} + ЛД_i^{сан}}{Л_i^{орг} + Л_i^{гот} + Л_i^{сан}}$$

- середня тривалість перебування іноземних туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності:

$$T_i^{орг} = \frac{ЛД_i^{орг}}{Л_i^{орг}}$$

- середня тривалість перебування іноземних громадян у готелях та інших місцях для короткотермінового проживання:

$$T_i^{som} = \frac{ЛД_i^{som}}{Л_i^{som}}$$

- середня тривалість перебування іноземних громадян у санаторно-курортних закладах:

$$T_i^{san} = \frac{ЛД_i^{san}}{Л_i^{san}}$$

На основі показника середньої тривалості перебування іноземних туристів розраховується **кількість ночівель іноземних туристів**:

$$ЛД_i = T_i \times K_i^{тур}$$

Розрахунок показників

середньої тривалості перебування внутрішніх туристів

- середня тривалість перебування всіх внутрішніх туристів (узагальнюючий показник):

$$T_B = \frac{ЛД_B^{np} + ЛД_B^{opz} + ЛД_B^{som} + ЛД_B^{san} + ЛД_B^{dim}}{Л_B^{np} + Л_B^{opz} + Л_B^{som} + Л_B^{san} + Л_B^{dim}}$$

- середня тривалість перебування внутрішніх туристів у приватних засобах розміщення:

$$T_B^{np} = \frac{ЛД_B^{np}}{Л_B^{np}}$$

- середня тривалість перебування внутрішніх туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності:

$$T_B^{opz} = \frac{ЛД_B^{opz}}{Л_B^{opz}}$$

- середня тривалість перебування внутрішніх туристів у готелях та інших місцях короткотермінового проживання:

$$T_B^{som} = \frac{ЛД_B^{som}}{Л_B^{som}}$$

- середня тривалість перебування внутрішніх туристів у санаторно-курортних закладах:

$$T_B^{сан} = \frac{ЛД_B^{сан}}{Л_B^{сан}}$$

- середня тривалість перебування дітей у дитячих оздоровчих закладах:

$$T_B^{dim} = \frac{ЛД_B^{dim}}{Л_B^{dim}}$$

При цьому **кількість ночівель внутрішніх туристів** визначається за формулою:

$$ЛД_B = ЛД_B^{np} + ЛД_B^{som} + ЛД_B^{сан} + ЛД_B^{dim}$$

Дана формула не співпадає з чисельником формули середньої тривалості перебування всіх внутрішніх туристів, бо в останній є величина повторного рахунку. Це пояснюється тим, що загальна кількість туро-днів, надана туристам включає кількість людино-днів, наданих готелями та приватними засобами розміщення. Вплив повторного рахунку на величину середньої тривалості перебування нівелюється, бо повторний рахунок є і в чисельнику, і в знаменнику.

Розрахунок середньої тривалості перебування зарубіжних туристів

$$T_3 = \frac{ЛД_3^{орг}}{Л_3^{орг}}$$

Розрахований на підставі статистичних даних, визначений експертною оцінкою або шляхом статистичного анкетування відвідувачів показник середньої тривалості перебування певної категорії відвідувачів використовується як нормативний для визначення обсягів туристського споживання, надходжень від певного виду туризму.

3.5. Аналіз інтенсивності та тенденцій розвитку туристопотоку

Одним з головних завдань статистичного вивчення туристопотоку є аналіз інтенсивності розвитку його показників. У статистиці динаміку вивчають на підставі побудови динамічних рядів, складовими елементами яких є ознака часу (момент або інтервал) та числові значення показника, рівні ряду. Відповідно до класифікації показників за ознакою часу динамічні ряди поділяють на моментні та інтервальні. У моментних рядах рівні фіксують стан явища на певні моменти часу, в інтервальних – результат за проміжок часу. Усі показники туристопотоку, які були розглянуті раніше, є інтервальними.

Узагальнюючою характеристикою ряду динаміки туристопотоку є його середній рівень. Він розраховується за формулою середньої арифметичної простої.

Для аналізу **абсолютних і відносних характеристик** динаміки використовують такі базисні і ланцюгові показники: абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту, абсолютне значення 1 % приросту.

Абсолютний приріст (зменшення) Δ_t показує, на скільки осіб (туро-днів, ліжко-днів, людино-днів) збільшився або зменшився рівень туристопотоку:

- ланцюгові $\Delta_t = y_i - y_{i-1}$;

- базисні $\Delta_t = y_i - y_{i-t}$.

Сума ланцюгових абсолютних приростів дорівнює кінцевому базисному.

Темп зростання T_{zp_t} розраховується як відношення рівнів туристопотоку.

Він виражається коефіцієнтом або відсотком:

- ланцюгові $T_{zp_t} = \frac{y_i}{y_{i-1}}$;

- базисні $T_{zp_t} = \frac{y_i}{y_{i-t}}$.

Добуток ланцюгових темпів зростання дорівнює кінцевому базисному.

Темп приросту T_{np_t} показує, на скільки відсотків збільшився або зменшився обсяг туристопотоку. І для ланцюгового, і для базисного показників формула розрахунку виглядатиме:

$$T_{np_t} = 100 \frac{\Delta_t}{y_{i-t}} = 100(T_{zp_t} - 1)$$

Абсолютне значення 1 % приросту показує, скільком особам відповідає один відсоток приросту туристопотоку. Воно розраховується за формулою:

$$A(\%) = \frac{\Delta_t}{T_{np_t}} = \frac{y_{i-t}}{100}$$

Узагальнюючими характеристиками інтенсивності динаміки є середній абсолютний приріст $\bar{\Delta}$, середній темп зростання \bar{T}_{zp} і середній темп приросту \bar{T}_{np} .

$\bar{\Delta}$ розраховується як середня арифметична проста з ланцюгових абсолютних приростів; \bar{T}_{zp} обчислюється за формулою середньої геометричної; \bar{T}_{np} дорівнює різниці між середнім темпом зростання (у %) та 100.

Якщо швидкість розвитку в межах періоду, що вивчається неоднакова, вимірюють прискорення чи уповільнення динаміки порівнянням однойменних характеристик швидкості, у тому числі, середніх.

На базі **абсолютних приростів** оцінюються абсолютне та відносне прискорення.

Абсолютне прискорення – це різниця між абсолютними приростами:

$$\delta = \Delta_2 - \Delta_1,$$

де 2 і 1 – позначення послідовних періодів.

Прискорення характеризується додатною величиною, уповільнення – від'ємною.

Відносне прискорення (коефіцієнт прискорення абсолютної швидкості приросту) – це відношення абсолютних швидкостей. Вони мають бути з одним знаком:

$$\delta' = \frac{\Delta_2}{\Delta_1}$$

Якщо приріст порівнюваного періоду є меншим за базисний (по модулю), дільником є базисний абсолютний приріст, а отриманий показник характеризує уповільнення.

На основі **темпів зростання і темпів приросту** (останні мають бути з однаковими знаками), у тому числі середніх, розраховують **коефіцієнти прискорення** (уповільнення) відносної швидкості розвитку:

$$K^{np} = \frac{T_2}{T_1}$$

Для наочності дільником є більший за значенням темп зростання (темп приросту):

$$K_{T_{np}}^{np} = \bar{T}_{np2} : \bar{T}_{np1} \text{ якщо } |\bar{T}_{np2}| \triangleright |\bar{T}_{np1}|$$

$$K_{T_{np}}^{yn} = \bar{T}_{np1} : \bar{T}_{np2} \text{ якщо } |\bar{T}_{np1}| \triangleright |\bar{T}_{np2}|$$

Для двох рядів динаміки з **однойменними** показниками розраховують для одного періоду **коефіцієнти випередження**:

$$K_t^e = \frac{T_t^A}{T_t^B},$$

де T – темпи зростання або темпи приросту (з однаковими знаками) однойменного показника.

A і B – позначення регіону або місця.

Дільником має бути більший за значенням показник динаміки.

Для двох рядів динаміки з **різнойменними** показниками також порівнюють відносні швидкості зростання та приросту за один період і дільником є більший за них.

Методи характеристики загальної тенденції розвитку

Тенденція – це основний напрямок розвитку. Для її характеристики здійснюють або згладжування рівнів ряду, або аналітичне вирівнювання.

Згладжування рівнів ряду полягає в укрупненні інтервалів та заміні первинного ряду фактичних рівнів рядом теоретичних – середніх по інтервалах рівнів.

Способи згладжування:

- 1) створюють ряд ступінчастих середніх;
- 2) створюють ряд плинних (ковзних) середніх.

Ряд **плинних** середніх формується таким шляхом: розраховують середній рівень з певного числа перших рівнів, далі – з також числа рівнів, але починаючи з другого, далі – з третього тощо.

Для того щоб середню можна було віднести до конкретного часу (року) доцільно формувати інтервали з **непарної** кількості рівнів. Якщо це неможливо (при вивченні сезонності, наприклад), здійснюють процедуру центрування.

Згладжування рівнів ряду як метод аналізу основної тенденції має такі недоліки:

- 1) згладжування веде до зменшення рівнів;
- 2) при згладжуванні відсутня формула, за допомогою якої можна було б кількісно описати тенденцію.

Аналітичне вирівнювання

Основна тенденція розвитку (тренд) може описуватися за допомогою математичної функції, тобто

$$y = f(t),$$

де t – фактор часу.

Вибір форми тренда

В економічному аналізі перевага віддається функціям, параметри яких мають чіткий економічний зміст і вимірюють абсолютну чи відносну швидкості розвитку. Підмогою при виборі функцій є аналіз ланцюгових характеристик швидкості динаміки:

- 1) коли абсолютні прирости більш-менш постійні, тобто коли рівні ряду змінюються в арифметичній прогресії, використовують **рівняння прямої**:

$$y_t = a_0 + a_1 t,$$

де a_1 характеризує абсолютну швидкість приросту;

a_0 – рівень ряду при $t = 0$.

- 2) коли темпи приросту більш-менш постійні, використовують показову функцію:

$$y_t = a_0 \cdot a_1^t,$$

де a_1 характеризує середню відносну швидкість зростання;

a_0 - рівень ряду при $t = 0$

- 3) коли ланцюгові абсолютні приросту більш-менш рівномірно збільшуються (зменшуються), використовують параболу другого порядку:

$$y_t = a_0 + a_1 t + a_2 t^2$$

У цьому рівнянні перша похідна покаже абсолютну швидкість приросту, друга – абсолютне прискорення.

Часто вибір форми тренда здійснюють на основі графічного відображення фактичних рівнів ряду – ламаної лінії; у випадку сильних коливань – на основі графічного відображення ряду плинних середніх.

Після вибору форми тренда визначають параметри моделі на основі методу найменших квадратів. Ставиться та вирішується задача: з множини кривих даного виду знайти ту, для якої сума квадратів відхилень фактичних рівнів від теоретичних мінімальна. Параметри, які задовольняють цій умові, визначають розв'язанням системи нормальних рівнянь.

Для лінійної функції вона записується так:

$$\begin{aligned}\sum y &= na_0 + a_1 \sum t \\ \sum yt &= a_0 \sum t + a_1 \sum t^2\end{aligned}$$

Система рівнянь спрощується, якщо початок відліку часу ($t = 0$) перенести в середину динамічного ряду, тоді $\sum t = 0$, а параметри моделі визначаються так:

$$a_0 = \frac{\sum y}{n}, \quad a_1 = \frac{\sum yt}{\sum t^2}.$$

Екстраполяція тренда

Продовження виявленої тенденції за межі ряду динаміки називається **екстраполяцією тренда**. Це один з методів прогнозування.

Прогнозне значення може бути визначене за допомогою:

1) середніх абсолютних приростів:

$$y_{t+\tau} = y_t + \bar{\Delta}_t \tau$$

2) середніх темпів зростання:

$$y_{t+\tau} = y_t \bar{T}_{zp_t}^\tau$$

3) рівняння регресії:

$$y_{t+\tau} = a_0 + a_1(t + \tau),$$

де τ - період прогнозу.

3.6. Комплексна оцінка сезонності в туризмі

Сезонні коливання — це більш-менш стійкі внутрішньорічні коливання рівнів соціально-економічних процесів. З точки зору туристських потоків сезонні коливання зумовлені впливом одних і тих самих факторів кліматичного та соціального порядку.

Властивість туристичних потоків концентруватися в певних місцях протягом обмеженого періоду часу ускладнює нормальну роботу підприємств туризму, викликає нерівномірність використання їх матеріально-технічної бази, трудових ресурсів, веде до інших несприятливих наслідків економічного, соціального та організаційно-технічного характеру.

Тому сезонні коливання потребують регулювання, а отже, і статистичного вивчення.

Характер сезонних коливань описується сезонною хвилею, яку утворюють індекси сезонності.

Індекс сезонності (I_i) – це відсоткове відношення фактичних рівнів за однойменні місяці (квартали) Y_i до теоретичних. Формула розрахунку індексів уточнюється залежно від первинної інформації.

Якщо є дані тільки за один рік, використовується така формула:

$$I_i = \frac{Y_i}{\bar{Y}},$$

де \bar{Y} - середньомісячний (середньоквартальний) рівень за даний рік.

Приклад. Індеси сезонності подано в таблиці 3.6.1 на прикладі рівнів туристопотоку в регіоні.

Таблиця 3.6.1

Динаміка туристопотоку в регіоні в поточному році

Місяць	Y_i , тис. туроднів	I_i , %
Січень	30	54,5
Лютий	28	50,9
Березень	27	49,1
Квітень	32	58,2
Травень	40	72,7
Червень	64	116,4
Липень	95	172,4
Серпень	110	200,0
Вересень	90	163,6
Жовтень	65	118,2
Листопад	44	80,0
Грудень	35	63,6
Разом	660	x

Слід зазначити, що результати розрахунків індексів сезонності точніші, якщо вихідною інформацією є місячні або квартальні рівні туристопотоку за кілька років, бо в кожному конкретному році сезонні коливання можуть бути змішані з випадковими.

Якщо є дані щодо туристського потоку за декілька років, тоді знаменником формули розрахунку індексів сезонності може бути: середній рівень, згладжений або вирівняний рівень.

Середні місячні (квартальні) рівні використовуються, якщо ряд динаміки, крім сезонних коливань, не виявляє певної тенденції. І, навпаки, якщо ряд динаміки туристського потоку виявляє певну тенденцію, то знаменником відношення при побудові індексу сезонності мають бути згладжені або вирівняні рівні.

Розглянемо ситуацію, коли ряд динаміки, крім сезонних коливань, **не виявляє певної тенденції**. У такому випадку використовується формула:

$$I_i = \frac{\bar{Y}_i}{\bar{Y}_{ij}} 100,$$

де \bar{Y}_i - середні квартальні або середні місячні рівні туристського потоку,

$$\bar{Y}_i = \frac{\sum_j Y_i}{n}, n - \text{кількість років};$$

\bar{Y}_{ij} - загальна середня (квартальна або місячна),

$$\bar{Y}_{ij} = \frac{\sum_i \sum_j Y_{ij}}{m}, m - \text{кількість рівнів}.$$

Приклад. Аналіз сезонної хвилі подано в таблиці 3.6.2

Таблиця 3.6.2

Динаміка туристопотоку в регіоні

Квар- тал	Y_{ij} , тис. туроднів				$\sum_1^j Y_i$	\bar{Y}_i	$I_i, \%$	$(I_i - 100)^2$
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.				
1	341,1	333,4	348,7	216,5	1239,7	309,9	68,5	992,25
2	496,9	569,4	390,4	175,8	1632,5	408,1	90,2	96,04
3	1013,7	1051,3	658,4	371,5	3094,9	773,7	171,0	5041,00
4	364,0	432,3	318,2	157,4	1271,9	318,0	70,3	882,09
Усього	2215,7	2386,4	1715,7	921,2	7239,0	452,4	400,0	7011,38

Якщо протягом обстеженого періоду, крім сезонних коливань, спостерігається досить **виражена тенденція** до зростання (зменшення) рівнів,

розрахунок індексів сезонності ускладнюється. Їх обчисленню передують згладжування або вирівнювання ряду динаміки відомими нам методами.

Згладжені або вирівняні рівні і будуть знаменниками індексів сезонності.

Етапи розрахунку індексів сезонності за допомогою плинної середньої

- 1) Розраховуються 4-квартальні (12-місячні) плинні суми і середні, бо саме 4 квартали охоплюють рік та всю сезонну хвилю. Через те що 4-квартальні показники розраховують на основі парної кількості рівнів, плинну не можна віднести до конкретного кварталу, її (так само як і суми) записують між кварталами.
- 2) Здійснюють процедуру **центрування**. Для цього обчислюють **центровані плинні середні** – це середні з двох сусідніх нецентрованих плинних середніх. Їх вже можна віднести до конкретних кварталів.
- 3) Для тих рівнів, для яких розраховані центровані плинні середні, обчислюють індекси сезонності за формулою:

$$I_i = \frac{Y_i}{Y_{инл}} 100$$

- 4) Для кожного кварталу знаходять середні індекси сезонності на основі середньої арифметичної простої.
- 5) Здійснюють контроль: для квартальних рівнів сума індексів сезонності повинна дорівнювати 400, для місячних – 1200.

За даними таблиці 3.6.3:

$$\bar{I}_1 = (70 + 72,1) : 2 = 71,1 \ %;$$

$$\bar{I}_2 = (117,3 + 122,3) : 2 = 119,8 \ %;$$

$$\bar{I}_3 = (137,6 + 137,9) : 2 = 137,8 \ %;$$

$$\bar{I}_4 = (74,9 + 71,5) : 2 = 73,2 \ %.$$

- 6) Здійснюють контроль: для квартальних рівнів сума індексів сезонності повинна дорівнювати 400, для місячних – 1200.

За даними таблиці 3.6.3:

$$\bar{I}_1 = (70 + 72,1) : 2 = 71,1 \%;$$

$$\bar{I}_2 = (117,3 + 122,3) : 2 = 119,8 \%;$$

$$\bar{I}_3 = (137,6 + 137,9) : 2 = 137,8 \%;$$

$$\bar{I}_4 = (74,9 + 71,5) : 2 = 73,2 \%.$$

Таблиця 3.6.3

Динаміка туристопотоку та розрахунок індексів сезонності
за допомогою плинної середньої

Рік і квартал	Y_i , тис. туроднів	4-квартальна плинна середня (нецентрована)	Двочленна плинна середня (центрована) $Y_{инл}$	I_i , %
2007 р. 1	24,4			
2	52,6			
		42,9		
3	60,4		43,9	137,6
		44,9		
4	34,0		45,4	74,9
		45,8		
2008 р. 1	32,7		46,7	70,0
		47,6		
2	56,2		47,9	117,3
		48,1		
3	67,3		48,8	137,9
		49,4		
4	36,2		50,6	71,5
		51,7		
2009 р. 1	37,8		52,4	72,1
		53,1		
2	65,3		53,4	122,3
		53,7		
3	73,1			
4	38,4			
Усього	578,4			

**Етапи розрахунку індексів сезонності
за допомогою аналітичного вирівнювання
та прогнозування квартальних рівнів на наступний рік**

1. Для кожного кварталу (місяця) розраховують теоретичні рівні на основі аналітичного вирівнювання.
2. Розраховують індекси сезонності як відношення фактичних і теоретичних рівнів за формулою:

$$I_i = \frac{Y_i}{Y_t}$$

За даними таблиці 3.6.4:

$$a_0 = \frac{\sum Y}{n} = 578,4 : 12 = 48,2$$

$$a_1 = \frac{\sum Yt}{\sum t^2} = 213,4 : 143 = 1,492$$

$$Y_t = 48,2 + 1,492t$$

3. Для однойменних кварталів (місяців) знаходять середні індекси сезонності за формулою середньої арифметичної простої.

$$\bar{I}_1 = (61 + 71,1 + 72,8) : 3 = 68,3 \ %;$$

$$\bar{I}_2 = (126,7 + 118,3 + 122,3) : 3 = 122,4 \ %;$$

$$\bar{I}_3 = (140,5 + 137,6 + 133,2) : 3 = 137,1 \ %;$$

$$\bar{I}_4 = (76,4 + 71,8 + 68,1) : 3 = 72,1 \ \%.$$

4. Контроль.
5. Коригування тренда на сезонність.

$$Y_t^{sez} = Y_t \bar{I}_i$$

6. Прогнозування:

2010 р. 1 кв.: $(48,2 + 1,492 \times 6,5) \times 0,683 = 39,5$ тис. туроднів.

2 кв.: $(48,2 + 1,492 \times 7,5) \times 1,224 = 72,7$ тис. туроднів.

3 кв.: $(48,2 + 1,492 \times 8,5) \times 1,371 = 83,5$ тис. туроднів.

4 кв.: $(48,2 + 1,492 \times 9,5) \times 0,721 = 45,0$ тис. туроднів.

Таблиця 3.6.4

Розрахунок індексів сезонності
за допомогою аналітичного вирівнювання

Рік і квартал	Y_i , тис.туроднів	t	Yt	t^2	Y_t	I_i , %	y_t^{sez}
2007 р. 1	24,4	-5,5	-134,20	30,25	40,0	61,0	27,3
2	52,6	-4,5	-236,70	20,25	41,5	126,7	50,8
3	60,4	-3,5	-211,40	12,25	43,0	140,5	59,0
4	34,0	-2,5	-85,00	6,25	44,5	76,4	32,1
2008 р. 1	32,7	-1,5	-49,05	2,25	46,0	71,1	31,4
2	56,2	-0,5	-21,10	0,25	47,5	118,3	58,1
3	67,3	0,5	33,65	0,25	48,9	137,6	67,0
4	36,2	1,5	54,30	2,25	50,4	71,8	36,3
2009 р. 1	37,8	2,5	94,20	6,25	51,9	72,8	35,4
2	65,3	3,5	228,55	12,25	53,4	122,3	65,4
3	73,1	4,5	328,95	20,25	54,9	133,2	75,3
4	38,4	5,5	211,20	30,25	56,4	68,1	40,7
Усього	578,4	0,0	213,40	143,00	578,4	x	578,8

Крім індексів сезонності відповідне явище характеризують інші показники сезонності.

Амплітуда коливань:

$$R = I_{\max} - I_{\min},$$

де I_{\max} - максимальне значення індексу сезонності;

I_{\min} - мінімальне значення індексу сезонності.

Абсолютний розмір розмаху сезонних коливань туристського потоку (Δ_i) розраховується для кожного кварталу (місяця) та показує, на скільки туроднів обсяг туристського потоку в окремі квартали (місяці) більший чи менший за середній:

$$\Delta_i = \bar{Y}_i - \bar{Y}$$

Відносний розмір розмаху сезонних коливань туристського потоку (Δ_i) також розраховується для кожного кварталу /місяця/ та показує, на скільки відсотків обсяг туристського потоку в окремі квартали /місяці/ більший чи менший за середній:

$$\Delta_i = I_i - 100$$

Коефіцієнт нерівномірності:

$$K = \frac{\sum T_{\max}}{\sum T_{\min}},$$

де $\sum T_{\max}$ - загальна кількість туроднів у квартал /місяць/ максимального туристського потоку,

$\sum T_{\min}$ - загальна кількість туроднів у квартал /місяць/ мінімального туристського потоку.

Вважається, якщо K приймає значення від 1 до 2, сезонність має слабкий характер, коефіцієнти від 2 до 4 свідчать про середній рівень сезонності, від 4 та більше - про сильно виражену сезонність.

Основним показником сили коливання динамічного ряду обсягу туристського потоку є **середнє квадратичне відхилення індексів сезонності** / σ /:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum /I_i - 100 /^2}{4}}$$

Цей показник слід використовувати у разі порівняння сезонних коливань туристського потоку в різні періоди.

За даними таблиці 3.6.2 амплітуда коливань складатиме:

$$R = 171,0 - 68,5 = 102,5\%$$

Результати розрахунків абсолютного та відносного розміру розмаху сезонних коливань відображено в таблиці 3.6.5

Таблиця 3.6.5

Показники абсолютного та відносного розмірів розмаху
сезонних коливань обсягу туристського потоку

Показник	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Разом
Δ_i , тис. туроднів	-142,5	-44,3	321,3	-134,5	0,0
Δ_i , %	-31,5	-9,5	71,0	-29,7	0,0

Таким чином, у першому кварталі обсяг туристського потоку виявився меншим за середньоквартальний на 142,5 тис. туроднів або на 31,5%. У другому кварталі також обсяг туристського потоку менший за середній: у абсолютному виразі - на 44,3 тис. туроднів, у відносному - на 9,5%. У третьому кварталі спостерігається пік хвилі туристського потоку - його рівень перевищує середньоквартальний на 321,3 тис. туроднів чи на 71%. У четвертому кварталі знов рівень туристського потоку виявився нижчим за середній - на 134,5 тис. туроднів чи на 29,7%.

Наступний етап розрахунків - обчислення коефіцієнта нерівномірності:

$$K = \frac{3094,9}{1239,7} = 2,5.$$

Середнє квадратичне відхилення індексів сезонності складатиме:

$$\sigma = \sqrt{\frac{7011,38}{4}} = 41,9\%.$$

Таким чином, індекси сезонних коливань в окремі квартали відрізняються від 100% у середньому на 41,9%. Якщо цей показник зменшується в поточному періоді порівняно з базовим, це свідчить про ефективність заходів щодо боротьби із сезонністю.

Контрольні запитання

1. Сформулюйте основні завдання статистики туристопотоку.
2. Назвіть орган, що здійснює статистичне спостереження щодо туристських потоків на кордоні.
3. Яка форма статистичної звітності містить дані щодо іноземного туризму? Назвіть показники іноземного туризму.
4. Які кількісні характеристики туристопотоку можна обчислити за даними форми № 3-ПВУ “Зведений звіт про іноземців, які в’їхали в Україну”?

5. Як за даними форми № 3-ПВУ “Зведений звіт про іноземців, які в’їхали в Україну” розрахувати кількість іноземних туристів?
6. Запишіть формулу розрахунку кількості іноземних одноденних відвідувачів за даними форми № 3-ПВУ “Зведений звіт про іноземців, які в’їхали в Україну”.
7. Як розрахувати кількість іноземних відвідувачів на основі даних форми № 3-ПВУ “Зведений звіт про іноземців, які в’їхали в Україну”?
8. Яка форма статистичної звітності містить дані щодо зарубіжного туризму? Назвіть показники зарубіжного туризму.
9. Які кількісні характеристики туристопотоку можна обчислити за даними форми № 2-ПВУ “Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон”?
10. Як за даними форми № 2-ПВУ “Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон ” розрахувати кількість зарубіжних туристів?
11. Запишіть формулу розрахунку кількості зарубіжних одноденних відвідувачів за даними форми № 2-ПВУ “Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон”.
12. Як розрахувати кількість зарубіжних відвідувачів на основі даних форми № 2-ПВУ “Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон ”?
13. Які показники туристопотоку містить форма № 1-ПВУ “Зведений звіт про пропуск осіб та транспортних засобів через державний кордон України”?
14. Де здебільш використовуються дані форми № 1-ПВУ “Зведений звіт про пропуск осіб та транспортних засобів через державний кордон України”?
15. Яка основна форма статистичної звітності складається за підсумками роботи туроператорів і турагентів?
16. Який орган здійснює статистичне спостереження щодо складання форми № 1-ТУР “Звіт про діяльність туристичної організації”?
17. Які показники туристопотоку містить форма № 1-ТУР “Звіт про діяльність туристичної організації”?

18. Яка основна форма статистичної звітності складається за підсумками роботи готелів та інших місць для короткотермінового проживання?
19. Який орган здійснює статистичне спостереження щодо складання форми № 1-готель “Звіт про роботу готелю”?
20. Назвіть показники туристопотоку за даними форми № 1-готель “Звіт про роботу готелю”.
21. Який орган здійснює статистичне спостереження щодо складання форми № 1-ОТ “Звіт дитячого оздоровчого закладу (табору)”?
22. Назвіть показники туристопотоку за даними форми № 1-ОТ “Звіт дитячого оздоровчого закладу (табору)”
23. Який орган здійснює статистичне спостереження щодо складання форми № 1-курорт “Звіт санаторно-курортного (оздоровчого) закладу”?
24. Назвіть показники туристопотоку за даними форми № 1-курорт “Звіт санаторно-курортного (оздоровчого) закладу”.
25. Який орган здійснює статистичне спостереження щодо складання форми № 8-НК “Звіт про роботу музею”?
26. Назвіть показник туристопотоку за даними форми № 8-НК “Звіт про роботу музею”.
27. Як здійснюється розрахунок кількості внутрішніх туристів?
28. Наведіть формулу розрахунку кількості екскурсантів.
29. Поясніть загальну формулу розрахунку середньої тривалості перебування одного туриста.
30. Як розраховується середня тривалість перебування всіх іноземних туристів?
31. Запишіть формулу обчислення середньої тривалості перебування іноземних туристів, обслугованих суб’єктами туристичної діяльності.
32. Поясніть розрахунок середньої тривалості перебування іноземних громадян у готелях та інших місцях для короткотермінового проживання.

33. Як розраховується середня тривалість перебування іноземних громадян у санаторно-курортних закладах?
34. Як можна обчислити кількість ночівель іноземних туристів на основі показника середньої тривалості перебування іноземних туристів?
35. Як обчислюється середня тривалість перебування всіх внутрішніх туристів?
36. Запишіть формулу розрахунку середньої тривалості перебування внутрішніх туристів у приватних засобах розміщення.
37. Поясніть обчислення середньої тривалості перебування внутрішніх туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності.
38. Як розраховується середня тривалість перебування внутрішніх туристів у готелях та інших місцях короткотермінового проживання?
39. Наведіть формулу обчислення середньої тривалості перебування внутрішніх туристів у санаторно-курортних закладах.
40. Як розрахувати середню тривалість перебування дітей у дитячих оздоровчих закладах?
41. Наведіть формулу розрахунку кількості ночівель внутрішніх туристів та поясніть причини, чому вона не співпадає з чисельником формули середньої тривалості перебування всіх внутрішніх туристів.
42. Як здійснюється розрахунок середньої тривалості перебування зарубіжних туристів?
43. Наведіть розрахунки індексів сезонності в залежності від наявності основної тенденції динаміки.
44. Поясніть зміст показників, що характеризують сезонність туристопотоку.

РОЗДІЛ 4. СТАТИСТИКА ЗАСОБІВ З РОЗМІЩЕННЯ ТУРИСТІВ

4.1. Сучасні класифікації засобів з розміщення туристів

Засоби з розміщення туристів посідають особливе місце у галузі туризму. Вони являють собою сферу послуг, діяльність якої полягає в розміщенні та обслуговуванні приїжджих і яка спрямована на задоволення потреб людини. Обсяг туристських потоків, валютні надходження в регіон залежать, перш за все, від експлуатаційної можливості цієї сфери туризму та якості наданих послуг.

Всесвітня туристична організація пропонує таку основну класифікацію засобів з розміщення.

Усі засоби поділяють на **колективні** та **індивідуальні**.

Колективні, у свою чергу, поділяють на:

- готелі та аналогічні засоби з розміщення;
- спеціалізовані засоби (оздоровчі заклади, засоби з розміщення транспорту та ін.)

Індивідуальні – це квартири або кімнати в квартирах, які можуть орендуватися або бути власними.

До підприємств готельного господарства – суб'єктів підприємницької діяльності – відносяться такі типи підприємств: готелі, готельно-офісні центри, мотелі, кемпінги, молодіжні турбази та гірські притулки, приміщення пристосовані під готелі, гуртожитки та інші об'єкти для короткотермінового проживання.

Мотель – порівняно новий тип шляхового готелю для автотуристів, розташований поряд з автотрасою, зі станцією технічного обслуговування, автозаправкою, стоянками.

Готель – це найбільш поширений стаціонарний тип підприємства, або будинку, в якому приїжджим надаються помешкання (мебльовані кімнати) з обслуговуванням на період короткотермінового проживання.

Кемпінг – літній табір для автотуристів (з палатками чи будинками легкого типу) з самообслуговуванням, розташований, як правило, в мальовничій місцевості.

Молодіжні турбази – комплекс споруд для розташування, харчування та культурного обслуговування туристів. Утворюються, як правило, на трасах туристських маршрутів. Розташовуються в будівлях готельного типу.

Гуртожитки для приїжджих – приміщення, пристосовані для короткотермінового проживання, з загальним розташуванням комунально–побутових послуг.

Завданнями статистики підприємств з розміщення туристів є:

- класифікація підприємств з розміщення туристів;
- аналіз структури підприємств за різними напрямками;
- розробка системи показників діяльності засобів з розміщення туристів;
- аналіз динаміки натуральних і вартісних показників підприємств готельного бізнесу;
- аналіз ефективності діяльності готелів та інших підприємств з розміщення туристів.

4.2. Основні показники діяльності

колективних засобів з розміщення туристів

До основних показників діяльності підприємств готельного господарства належать:

- кількість підприємств, одиниць $(\sum H)$;
- кількість номерів, одиниць $(\sum N)$;
- одноразова місткість, місць $(\sum M)$;

- загальна площа, кв. м $(\sum S);$
- житлова площа, кв. м $(\sum S^{\text{ж}});$
- загальний час перебування приїжджих, людино-днів $(\sum Q),$
у тому числі, іноземців $(\sum Q^i);$
- кількість обслужених приїжджих, осіб. $(\sum O),$
у тому числі, іноземців $(\sum O^i);$
- доходи від основного виду діяльності, грн. $(\sum PQ),$
у тому числі, від надання основних послуг
іноземним громадянам $(\sum P^i Q^i).$

Номер – ізольоване, мебльоване житлове приміщення, призначене для короткотермінового проживання. Номер може складатися з однієї, двох та більше кімнат.

Житлова площа номерів – це площа, яка складається з площі всіх номерів (житлових кімнат гуртожитків), що використовуються для проживання приїжджих. До неї не відноситься площа віталень, холів, підсобних приміщень, а також площа готелю, яка використовується не за призначенням (під установи, організації, буфети, перукарні тощо), або на якій постійно проживають мешканці, які сплачують за проживання за діючими тарифами для житлових будинків.

Місткість – це загальна кількість місць, яка визначається по кількості розміщених ліжок (койок) в усіх номерах на кінець звітного року. У цей показник не включаються тимчасові (додаткові) місця, місця в номерах, які постійно зайняті не за прямим призначенням, або зайняті мешканцями, які оплачують займану площу за діючими тарифами для житлових будинків.

Обслуговано приїжджих – чисельність осіб, які тимчасово мешкали у готелях та інших місцях для короткотермінового проживання протягом року, яка визначається за даними анкети для приїжджих та журналу обліку громадян.

Загальний час перебування приїжджих – фактичний термін використання та кількість використаних постійних та тимчасових місць, враховуючи

бронювання місць та номерів, що визначаються за даними анкети для приїжджих.

Доходи від експлуатації готелів та інших місць для короткотермінового проживання складають:

- **доходи від основного виду діяльності** (загальний дохід (виручка) від надання послуг за основним видом діяльності (плата за проживання) без вирахування наданих знижок, непрямих податків і зборів з доходу (податку на додану вартість, готельного збору тощо));
- доходи від надання додаткових послуг (сауни, ресторани);
- доходи від іншої діяльності (продаж обладнання, дивіденди).

В аналітичних цілях розраховуються **відносні та середні показники**. Саме вони застосовуються для аналізу ефективності використання підприємств з розміщення і для порівняльного аналізу стану підприємств у різних регіонах країни. До них належать:

- середня місткість одного підприємства, місць:

$$\bar{M} = \frac{\sum M}{\sum H}$$

- середня кількість номерів у одному підприємстві, одиниць:

$$\bar{N} = \frac{\sum N}{\sum H}$$

- середня місткість одного номера, місць:

$$\bar{M}^N = \frac{\sum M}{\sum N}$$

- середня площа одного номера, кв. м:

$$\bar{S}^{\text{жс}} = \frac{\sum S^{\text{жс}}}{\sum N}$$

- середня тривалість перебування одного приїжджого, днів:

$$\bar{D} = \frac{\sum Q}{\sum O}$$

- середня тривалість перебування у готелі одного приїжджого, днів:

$$\bar{D}_\Gamma = \frac{\sum Q_\Gamma}{\sum O_\Gamma}$$

- середня тривалість перебування одного іноземця, днів:

$$\bar{D}^i = \frac{\sum Q^i}{\sum O^i}$$

- середня тривалість перебування у готелі одного іноземця, днів:

$$\bar{D}_\Gamma^i = \frac{\sum Q_\Gamma^i}{\sum O_\Gamma^i}$$

- середнє заповнення одного місця, осіб.:

$$\bar{O} = \frac{\sum O}{\sum M}$$

- оборот одного місця за рік, днів:

$$D^M = \frac{\sum Q}{\sum M};$$

- коефіцієнт використання місткості, %:

$$З = \frac{\sum Q}{\sum Q_M} \times 100,$$

де $\sum Q_M$ - максимально можливий час перебування приїжджих, людино-днів. Він розраховується:

$$\sum Q_M = \sum M \times 365$$

або

$$З = \frac{D^M}{365} \times 100$$

Показники діяльності

санаторно-курортних та оздоровчих закладів

Санаторії та пансіонати з лікуванням – лікувально-профілактичні заклади, що обладнані ліжками і надають реабілітаційне лікування, головним чином, на основі цілющих властивостей природних факторів. Усі вони спеціалізовані і можуть бути одно – або багатoproфільними. У них враховуються

ліжка, забезпечені необхідним обладнанням, у місяць максимального розгортання.

Будинки, пансіонати, бази та інші заклади відпочинку – заклади, що призначені для відпочинку населення, в яких відпочиваючі протягом певного терміну розміщуються і харчуються або тільки розміщуються. Такі заклади можуть діяти протягом цілого року (цілорічні) або протягом сезону (сезонні). Місяця враховуються у місяць максимального розгортання.

До санаторно-курортних закладів належать:

- санаторії, у тому числі, дитячі;
- санаторії-профілакторії;
- будинки і пансіонати відпочинку;
- бази відпочинку;
- дитячі оздоровчо-санаторні позаміські заклади цілорічної дії;
- самостійні заклади 1-2-денного перебування.

До **основних показників діяльності** санаторно-курортних закладів відносяться:

- кількість закладів – усього, у тому числі, за типами закладів;
- у них ліжок (місць) – усього, у тому числі, за типами закладів;
- кількість оздоровлених – усього, у тому числі, за типами закладів;
- кількість оздоровлених іноземців, у тому числі, за країнами, з яких вони прибули;
- кількість фактично-проведених ліжко-днів (людино-днів) іноземцями.

4.3. Аналіз динаміки та впливу факторів показників підприємств готельного господарства

Важливе значення має аналіз динаміки основного натурального показника діяльності готелів - загального часу перебування приїжджих. Цей показник безпосередньо пов'язаний з двома факторами-співмножниками – середньою

тривалістю перебування в готелі одного приїжджого та кількістю обслужених приїжджих. Метод ланцюгових підстановок у рамках індексного аналізу дозволяє оцінити, на скільки змінився загальний час перебування за рахунок зміни кожного з наведених вище факторів. Так, загальний абсолютний приріст результативного показника за певний період можна записати:

$$\Delta \sum Q = \sum Q_1 - \sum Q_0$$

у тому числі, його приріст за рахунок зміни середньої тривалості перебування в готелі одного приїжджого:

$$\Delta Q_D = (\bar{D}_1 - \bar{D}_0) \sum O_1$$

приріст за рахунок зміни кількості обслужених приїжджих:

$$\Delta Q_{\sum O} = (\sum O_1 - \sum O_0) \bar{D}_0$$

Відповідний аналіз доцільно також здійснювати стосовно іноземних громадян та громадян України.

В аналітичних цілях доходи від плати за проживання розглядаються як сума доходів від надання основних послуг іноземним громадянам та громадянам України ($\sum P^y Q^y$):

$$\sum PQ = \sum P^i Q^i + \sum P^y Q^y$$

На підставі даних про вартість наданих основних послуг готелем та про кількість наданих людино-днів (загальний час перебування) розраховується середня ціна за проживання у готелі за одну добу одним приїжджим (\bar{P}):

$$\bar{P} = \frac{\sum PQ}{\sum Q}$$

Відповідна інформація щодо іноземців та громадян України дає можливість розрахувати середні ціни за одну людино-добу для відповідної категорії приїжджих (\bar{P}^i та \bar{P}^y):

$$\bar{P}^i = \frac{\sum P^i Q^i}{\sum Q^i}$$

$$\bar{P}^y = \frac{\sum P^y Q^y}{\sum Q^y},$$

де Q^y - загальний час перебування українських приїжджих.

Статистичні методи дозволяють проаналізувати динаміку загальної вартості послуг підприємств готельного господарства, а також вивчати вплив на її зміну загального часу перебування та середньої ціни за одну людину-добу:

$$\begin{aligned}\Delta \sum PQ &= \sum P_1 Q_1 - \sum P_0 Q_0 \\ \Delta \sum PQ_{\sum Q} &= (\sum Q_1 - \sum Q_0) \bar{P}_0 \\ \Delta \sum PQ_{\bar{P}} &= (\bar{P}_1 - \bar{P}_0) \sum Q_1\end{aligned}$$

Подібні розрахунки слід здійснювати також стосовно окремих категорій приїжджих.

За допомогою індексів змінного складу, фіксованого складу та структурних зрушень вивчається динаміка середньої ціни та її зміни лише за рахунок окремих факторів.

Індекс змінного складу показує зміну в поточному періоді порівняно з базисним середньої за двома категоріями приїжджих ціни проживання за одну людину-добу:

$$I_{\bar{P}}^{3.C.} = \bar{P}_1 : \bar{P}_0 = \frac{\sum P_1 Q_1}{\sum Q_1} : \frac{\sum P_0 Q_0}{\sum Q_0}$$

Індекс фіксованого складу характеризує відносну зміну середньої ціни, яка обумовлена лише зміною цін проживання за окремими категоріями приїжджих:

$$I_{\bar{P}}^{\Phi.C.} = \frac{\sum P_1 Q_1}{\sum Q_1} : \frac{\sum P_0 Q_1}{\sum Q_1}$$

Індекс структурних зрушень середньої ціни показує вплив на її зміну структури загального часу проживання:

$$I_{\bar{P}}^{C.C.} = \frac{\sum P_0 Q_1}{\sum Q_1} : \frac{\sum P_0 Q_0}{\sum Q_0}$$

Між індексами середньої ціни змінного складу, фіксованого складу та структурних зрушень існує такий взаємозв'язок:

$$I_{\bar{P}}^{3.C.} = I_{\bar{P}}^{\Phi.C.} \cdot I_{\bar{P}}^{C.C.}$$

Такі самі формули розрахунку динаміки та впливу факторів слід застосовувати при необхідності аналізу впливу на зміну середньої ціни:

- 1) зміни цін проживання за окремими підприємствами готельного господарства;
- 2) зміни структури загального часу проживання на окремих підприємствах.

Контрольні запитання:

1. Класифікація засобів з розміщення туристів, запропонована ВТО.
2. Що являють собою колективні засоби з розміщення туристів?
3. Види індивідуальних засобів з розміщення.
4. Назвіть та охарактеризуйте типи підприємств, що відносяться до підприємств готельного господарства.
5. Завдання статистики підприємств з розміщення туристів.
6. Основні абсолютні показники діяльності підприємств готельного господарства.
7. Як розраховується та що характеризує показник *середня місткість одного підприємства*?
8. Як здійснюється розрахунок *середньої місткості одного номера*?
9. Запишіть формулу обчислення *середньої тривалості перебування одного приїжджого*.
10. Що характеризує показник *середнього заповнення одного місця*?
11. Охарактеризуйте зміст показника *оборот одного місця за рік*.
12. Запишіть формули розрахунку *коефіцієнта використання місткості* та поясніть його зміст.
13. Показники діяльності санаторно-курортних і оздоровчих закладів.
14. Запишіть формули розрахунків абсолютного приросту загального часу перебування приїжджих у готелях та факторні прирости показника, отримані за рахунок зміни середньої тривалості перебування в готелі

одного приїжджого та під впливом зміни кількості обслужених приїжджих.

15. Поясніть формули розрахунків середніх цін за одну людину-добу перебування одного іноземного приїжджого у готелі, одного громадянина України та загальної середньої ціни.
16. Як здійснити аналіз динаміки загальної вартості послуг підприємств готельного господарства, а також вивчити вплив на її зміну загального часу перебування та середньої ціни за одну людину-добу?
17. Поясніть, як за допомогою індексів змінного складу, фіксованого складу та структурних зрушень вивчається динаміка середньої ціни перебування у готелі всіх категорій приїжджих та її зміни лише за рахунок окремих факторів. Назвіть ці фактори.

РОЗДІЛ 5. СТАТИСТИКА НАДХОДЖЕНЬ І ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТУРИЗМОМ

5.1. Туристське споживання.

Показники надходжень від туризму

Туристське споживання – споживання вироблених різними галузями економіки товарів і послуг для задоволення потреб туристів. У **грошовому вимірі** це вартість сукупності товарів і послуг, що споживаються туристами (відвідувачами) для задоволення туристських потреб.

За **часом та місцем здійснення** туристське споживання поділяється на:

- **попереднє споживання** – попередні туристські витрати, необхідні для підготовки та здійснення поїздки;
- **споживання протягом поїздки** – витрати, що здійснюються у відвідуваних місцях;

- **споживання після поїздки** – витрати, що здійснюються після повернення з поїздки та пов'язані з поїздкою.

За категоріями туристське споживання поділяється на:

- **внутрішнє** туристське споживання (охоплює споживання відвідувачів-резидентів у межах економічної території даної країни);
- **іноземне** (в'їзне) туристське споживання (охоплює споживання відвідувачів нерезидентів у межах економічної території даної країни);
- **зарубіжне** (виїзне) туристське споживання (охоплює споживання відвідувачів-резидентів за межами економічної території даної країни).

Туристське споживання у вартісному вимірі складається з сукупності туристських витрат.

Туристські витрати – споживчі витрати відвідувача, які пов'язані із забезпеченням його потреб як туриста, і здійснені ним (або від його імені) перед, протягом та після поїздки та у місцях відвідання.

Головні туристські витрати:

1. Комплексні тури (пакет послуг).
2. Послуги з розміщення (короткотермінового проживання).
3. Харчування та напої.
4. Послуги пасажирського транспорту.
5. Екскурсійне обслуговування.
6. Послуги перекладача.
7. Організаційні послуги туроператора, турагента.
8. Рекреаційні, культурні, розважальні, спортивні заходи.
9. Придбання сувенірної продукції, фототоварів, відвідання магазинів.
10. Страхування.
11. Інші (у т. ч. фінансові послуги, оренда транспортних засобів тощо).

Міжнародний туризм має важливе економічне значення для країн як фактор, який сприяє надходженню іноземної валюти. При цьому витрати іноземного відвідувача являють собою доходи для країни, яка його приймає і витрати для країни виїзду туриста.

Статистика розраховує такі **показники надходжень від туризму**:

Валові надходження від туризму – це сукупний обсяг споживання відвідувачів країни (внутрішніх та міжнародних), зумовлений їх витратами і виражений у грошових одиницях. Валові надходження складаються з сукупності надходжень від усіх видів туризму (іноземного, зарубіжного та внутрішнього), а також надходжень від одноденних відвідань.

Надходження від в'їзного (іноземного) туризму – забезпечені витратами іноземних (в'їзних) відвідувачів, здійсненими як оплата до, під час або після подорожі за товари та послуги, що отримані в країні відвідання (включаючи платежі національним перевізникам за міжнародні пасажирські перевезення).

Надходження від зарубіжного (виїзного) туризму – забезпечені витратами зарубіжних (виїзних) відвідувачів, здійсненими як оплата до, під час або після подорожі за товари та послуги, що отримані в країні походження (включаючи платежі національним перевізникам за міжнародні пасажирські перевезення).

Надходження від міжнародного туризму – це сукупність надходжень від іноземного (в'їзного) та зарубіжного (виїзного) туризму.

Надходження від одноденних відвідань – це сукупність споживчих витрат одноденних відвідувачів у країні відвідання.

Оцінювання позиції *Туризм* у платіжному балансі

Стаття **подорожі** платіжного балансу країни охоплює товари та послуги, що були придбані мандрівниками та туристами, якщо тривалість їх перебування в країні не перевищувала одного року. Джерелом інформації для складання статті “подорожі” є дані щоквартальної статистичної звітності, які надаються туристичними фірмами та готелями, а також банківської звітності про купівлю-продаж іноземної валюти. Крім того, НБУ здійснює оцінку надходжень та витрат від туризму на підставі інформації про чисельність фізичних осіб, які перетинали кордони України, та мінімальна сума іноземної валюти, яку можна вивозити без митного оформлення. Існує диференційований підхід залежно від мети поїздки та країни, межі якої перетинають.

Вклад міжнародного туризму в платіжний баланс країни – це різниця між витратами іноземних (в'їзних) відвідувачів у даній країні та витратами резидентів цієї країни за її кордонами.

5.2. Структура туристського споживання

Специфіка туристського споживання полягає в тому, що воно містить усі категорії споживчих товарів і послуг, але різною мірою. Відповідно до того, якою мірою той чи інший товар або послуга належать до туристського споживання, виділяють дві основні групи:

- специфічні туристські товари та послуги;
- неспецифічні для туризму товари та послуги.

Специфічні туристські товари та послуги відповідають таким критеріям:

- це товари та послуги, пропозиція яких скоротиться у значній мірі за умови відсутності відвідувачів;
- це товари та послуги, що складають значну частку у структурі туристського споживання;
- це товари та послуги, відсутність яких зумовить скорочення туристського споживання.

У межах групи *специфічні туристські товари та послуги* виділяються дві вужчі підгрупи:

- **характерні** туристські товари та послуги – це товари та послуги, що підлягають статистичному обліку, та більша частина яких зникає або рівень споживання яких значно скоротиться за умови відсутності відвідувачів (співпадають з міжнародною класифікацією специфічних туристських товарів і послуг);
- **супутні** туристські товари та послуги – це залишкова категорія, що містить товари та послуги, які в окремих країнах визначені як специфічні

для туризму, але за міжнародною класифікацією не увійшли до цієї категорії.

До **характерних туристських товарів і послуг належать** (відповідно до Державного класифікатора продукції і послуг України):

- **послуги розміщення** (послуги готелів з ресторанами та без ресторанів, молодіжних турбаз та гірських притулків, кемпінгів, інших місць короткотермінового проживання, послуги дитячих та студентських літніх таборів, центрів та будинків відпочинку (включає проживання та відповідні послуги оздоровлювального або лікувального характеру), здавання під найом умебльованих приміщень на короткий термін, послуги з надання спальних місць у спальних вагонах та інших транспортних засобах). Частка продаж, що припадає на туристське споживання – 90 – 100 % (визначено експертною оцінкою на підставі рекомендацій ВТО);
- **громадське харчування та продаж напоїв**. Частка продаж, що припадає на туристське споживання – 20 – 60 % залежно від регіону;
- **послуги пасажирського транспорту** (залізничного, автомобільного та іншого сухопутного, водного, повітряного, оренда пасажирських транспортних засобів, технічне обслуговування та ремонт пасажирських транспортних засобів). Частка продаж, що припадає на туристське споживання – 60 - 100 % залежно від виду транспорту, напрямку перевезень;
- **послуги турагентів, туроператорів, туристських гідів**. Частка продаж, що припадає на туристське споживання – 100 %;
- **послуги в сфері культури** (сценічне мистецтво, послуги музеїв та інші культурні послуги). Частка продаж, що припадає на туристське споживання – до 80 %;
- **рекреація та інші види дозвілля** (спорт та інші види спортивного дозвілля, санаторно-курортні послуги). Частка продаж, що припадає на туристське споживання – до 80 %;

- **інші туристські послуги** (фінансові та страхові послуги, послуги із здавання під найом власної нерухомості, послуги з прокату обладнання і предметів для відпочинку; послуги з оптової та роздрібної торгівлі автомобільними фургонами та іншими туристськими транспортними засобами, спортивними товарами, сувенірами, послуги пошти і зв'язку, послуги в галузі фотографії, послуги з усного перекладу, послуги з організації ярмарок, виставок, адміністративні послуги у сфері організованого відпочинку, культури, релігії і т. д. Частка продаж, що припадає на туристське споживання – 20 - 80 %.

У Додатку Г навчального посібника надано перелік характерних туристських товарів і послуг відповідно до Державного класифікатора продукції і послуг України з визначеною часткою продаж, що припадає на туристське споживання (на основі експертної оцінки на підставі рекомендацій ВТО).

5.3. Обчислення середньодобових витрат відвідувача

Показник середньодобових витрат відвідувача використовується в розрахунках обсягів туристського споживання та надходжень від туризму.

На величину середньодобових витрат відвідувача, окрім мети відвідання, впливають такі суб'єктивні чинники, як рівень життя у країні, місце походження відвідувача, його соціальний статус, індивідуальні потреби в додаткових послугах.

Визначають нормативні значення показника середньодобових витрат окремо для кожної категорії відвідувачів. Інструментом визначення є розрахунки на базі матеріалів статистичного дослідження туристичних потоків або експертні оцінки.

Споживчі витрати відвідувача (туриста) складаються з основних (добових) і додаткових.

Основні витрати (для організованих туристів) - це витрати на оплату вартості розміщення, харчування, напоїв.

Додаткові витрати включають будь-які споживчі витрати особи, яка подорожує та здійснює їх у зв'язку з подорожжю:

- витрати на оплату вартості проїзду в різних видах міжнародного, міжміського, приміського та міського транспорту та спеціалізованого транспорту (канатні дороги, фунікулери, гірськолижні підйомники тощо);
- витрати на оплату послуг турагентства (комісійні);
- витрати на оплату екскурсійних послуг;
- витрати на оплату послуг музеїв, заповідників, парків, інших об'єктів огляду;
- витрати на оплату послуг з страхування (страхування життя особи, яка подорожує, від нещасного випадку, медичне, страхування транспортних засобів, страхування ануляції поїздки або інших витрат, пов'язаних зі зміною умов поїздки);
- витрати на оплату паспортно-візових послуг;
- витрати на оплату вартості сувенірної продукції;
- витрати на оплату послуг перекладача;
- витрати на оплату побутових послуг;
- витрати на оплату послуг паркування транспорту;
- витрати на оплату послуг фінансових установ з обміну валют, кредитних карток;
- витрати на оплату вартості оренди або прокату різних видів транспорту;
- витрати на оплату вартості оренди або прокату курортного обладнання;
- витрати на оплату вартості оренди або прокату фото-, відеоапаратури;
- витрати на оплату послуг з обробки фотоматеріалів;
- витрати на оплату поштових послуг;
- витрати на оплату вартості підносу багажу, інші "чайові";
- витрати на оплату ліцензій на охоту, риболовлю;

- витрати на оплату інших послуг та товарів.

Додаткові витрати туриста не обмежуються наведеним переліком і можуть враховувати будь-які інші споживчі витрати особи, яка подорожує і здійснює їх у зв'язку з подорожжю.

Основні середньодобові витрати одного організованого туриста – це відношення вартості туру на його тривалість (днів).

Загальні середньодобові витрати одного організованого туриста визначаються відношенням вартості туру і всіх його додаткових витрат протягом туру на тривалість туру (днів).

Таблиця 5.3.1

**Нормативи середньодобових (основних)
споживчих витрат відвідувачів в умовних одиницях**

Категорія країни	Мета подорожі			Категорія відвідувача
	службова	організований туризм	приватна	
Україна				Турист
Країни Європи, за винятком країн СНД				Турист
				Одноденний відвідувач
Країни СНД				Турист
				Одноденний відвідувач
Країни Америки				Турист
				Одноденний відвідувач
Країни Африки				Турист
				Одноденний відвідувач
Країни Східної Азії та Тихоокеанського району				Турист
				Одноденний відвідувач

Нормативні значення середньодобових витрат (і основних, і додаткових) для окремих категорій відвідувачів і для окремих регіонів ВТО пропонує визначати експертним шляхом або на основі спеціальних статистичних

обстежень. Результати оцінок або обстежень рекомендується заносити до таблиці. Таблиця 5.3.1 являє собою макет для внесення нормативів основних середньодобових витрат відвідувачів. Відповідну таблицю складають для визначення нормативів додаткових споживчих витрат відвідувачів протягом усієї подорожі.

5.4. Розрахунок обсягу туристського споживання

Загальний обсяг туристського споживання (O) складається з:

- іноземного (в'їзного) туристського споживання (O_i),
- внутрішнього туристського споживання (O_B),
- зарубіжного (виїзного) туристського споживання (O_3):

$$O = O_i + O_B + O_3$$

Обсяг іноземного туристського споживання (надходження від іноземного туризму) складається зі споживчих витрат іноземних відвідувачів у країні відвідання. Він розраховується:

$$O_i = O_i^{cl} + O_i^{org} + O_i^{np} + O_i^{odn},$$

де O_i^{cl} - обсяг споживчих витрат іноземних туристів із службовою метою відвідання, розшифровка інших складових аналогічна,

$O_i^{odn} = O_i^{mp} + O_i^{obsl}$ (витрати одноденних відвідувачів = споживчі витрати іноземців, які в'їжджали до країни з метою транзиту + витрати тих, які в'їжджали в якості обслуговуючого персоналу).

Обсяг внутрішнього туристського споживання розраховується:

$$O_B = O_B^{zom} + O_B^{san} + O_B^{np} + O_B^{dim}$$

Обсяг зарубіжного туристського споживання обчислюється:

$$O_3 = O_3^{cl} + O_3^{org} + O_3^{np} + O_3^{odn}$$

Для розрахунку всіх складових частин формул використовується така модель (у загальному вигляді):

$$O = K \times T \times B,$$

де K – кількість відвідувачів даної категорії (розрахунок див. вище),

T – середня тривалість перебування відвідувача у місці відвідування (розрахунок див. вище),

B – середньодобові витрати відвідувача (визначаються методом експертних оцінок або спеціальним обстеженням).

Для статистичного аналізу динаміки та впливу факторів обсягу туристського споживання за різними категоріями туристів використовують ланцюговий метод аналізу в рамках індексного методу. Формули загального та факторних приростів результативного показника виглядатимуть:

- загальний абсолютний приріст обсягу туристського споживання:

$$\Delta O = K_1 T_1 B_1 - K_0 T_0 B_0$$

- факторний приріст обсягу туристського споживання, отриманий тільки під впливом зміни кількості відвідувачів відповідної категорії:

$$\Delta O_K = K_1 T_0 B_0 - K_0 T_0 B_0$$

- факторний приріст обсягу туристського споживання, отриманий тільки під впливом зміни середньої тривалості перебування відвідувача у місці відвідування:

$$\Delta O_T = K_1 T_1 B_0 - K_1 T_0 B_0$$

- факторний приріст обсягу туристського споживання, отриманий тільки під впливом зміни середньодобових витрат відвідувача:

$$\Delta O_B = K_1 T_1 B_1 - K_1 T_1 B_0$$

При такому методі розкладання абсолютного приросту обсягу туристського споживання загальний приріст дорівнює сумі факторних приростів:

$$\Delta O = \Delta O_K + \Delta O_T + \Delta O_B$$

Обчислення валових туристських витрат в інших країнах

Валові туристські витрати в інших країнах – це показник, що відображає обсяг туристського споживання громадян України за її кордоном, і складається з їх туристських витрат, здійснених у період відвідання інших країн (за межами митної території України).

При розрахунках обсягу туристських витрат громадян України за межами її митної території необхідно враховувати, що витрати в країнах СНД менші за своїм розміром, ніж витрати в інших країнах. Тому доцільно проводити розрахунки окремо за кожною країною або категорією країн, а для отримання загального обсягу витрат українських громадян за кордоном, скласти отримані результати.

Складовими формули розрахунку валових туристських витрат в інших країнах є:

- кількість зарубіжних туристів;
- середня тривалість перебування зарубіжного туриста;
- норматив основних та додаткових витрат одного зарубіжного туриста.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення туристському споживанню.
2. На які складові поділяють туристське споживання за часом та місцем здійснення?
3. Які витрати включає попереднє туристське споживання?
4. Що являє собою споживання протягом подорожі?
5. Що включає споживання після подорожі як елемент туристського споживання?
6. Назвіть види туристського споживання залежно від категорії відвідувачів.
7. Дайте визначення внутрішнього туристського споживання.

8. Що являє собою іноземне туристське споживання.
9. Поясніть термін *зарубіжне туристське споживання*.
10. Дайте визначення туристських витрат.
11. Перелічіть головні туристські витрати.
12. Що являють собою валові надходження від туризму?
13. Що містять надходження від в'їзного туризму?
14. Чим забезпечені надходження від зарубіжного туризму?
15. Сукупність яких надходжень являють собою надходження від міжнародного туризму?
16. Що містять надходження від одноденних відвідань?
17. Розшифруйте зміст статті *подорожі* платіжного балансу країни.
18. Назвіть джерело інформації для складання статті *подорожі* платіжного балансу.
19. Як розраховують вклад міжнародного туризму в платіжний баланс країни?
20. У чому полягає специфіка туристського споживання?
21. Яким критеріям відповідають специфічні товари та послуги?
22. Дайте визначення поняттям *характерні туристські товари та послуги та супутні*.
23. Що являють собою основні споживчі витрати відвідувача?
24. Які статті включають додаткові витрати відвідувача?
25. Як розраховуються основні середньодобові витрати одного організованого туриста?
26. Поясніть етапи обчислення загальних середньодобових витрат одного організованого туриста?
27. Як визначаються нормативні значення середньодобових витрат?
28. Показники обсягу туристського споживання.
29. Опишіть мультиплікативну модель обсягу туристського споживання

Анкета для Іноземного туризму (в'їзного туризму)

I. Соціально-демографічна характеристика відвідувачів

1.1 Стать: 1. Чоловіча

2. Жіноча

1.2 Скільки Вам років? _____

1.3 Укажіть країну Вашого постійного місця проживання:

Назва країни: _____ код країни *(заповнює інтерв'юер)*: _____

1.4 Чи Ви подорожуєте наодинці? 1. Так (переходьте до п. 1.6) 2. Ні

1.4а Якщо “ні”, скільки осіб, включаючи Вас, подорожували разом з Вами
_____ осіб

1.5 Укажіть з ким Ви подорожуєте (допускається один варіант відповіді):

1. З сім'єю
2. З друзями
3. З колегами по роботі
4. Інше

1.6 Укажіть, яким видом транспорту Ви залишаєте або збираєтесь залишити Україну?

1. Автомобільним
2. Авіаційним
3. Морським/ річковим
4. Залізничним
5. Інше

1.7 Укажіть тип маршруту:

1. Регулярний рейс
2. Туристичний круїз
3. Приватний транспорт

II. Відомості щодо перебування відвідувачів в Україні

2.1 Укажіть, яким видом транспорту Ви прибули в Україну?

1. Автомобільним
2. Авіаційним
3. Морським/ річковим
4. Залізничним
5. Інше

2.2 Укажіть тип маршруту:

1. Регулярний рейс
2. Туристичний круїз
3. Приватний транспорт

2.3 Чи мали Ви ночівлі в Україні?

1. Жодної (я їду транзитом з/до іншої країни) (інтерв'ю закінчено)
2. Жодної (я приїхав до України на один день) (переходьте до п.2.4)
3. Так, мав (одна або більше)

2.3а Якщо “так”, укажіть кількість ночівель _____(переходьте до п.2.6)

2.4 Укажіть головну мету Вашого одноденного візиту до України?

1. Службова поїздка (робота, бізнес, семінар, конференція)
2. Організований туризм (туристичний круїз)
3. Приватна подорож

2.4а Укажіть більш детально мету Вашого одноденного візиту до України (допускається декілька варіантів відповідей):

1. Конференція
2. Торговий ярмарок
3. Ділові переговори
4. Член екіпажу
5. Канікули
6. Покупки
7. Культурна подія
8. Спортивна подія
9. Весільна подорож
10. Відвідування родичів або друзів
11. Лікування
12. Релігія/ паломництво
13. Інше

2.5 Як часто Ви приїжджаєте до України? (переходьте до п. 2.10)

1. Кожен день
2. Один раз на тиждень
3. Один раз на місяць
4. Щоквартально
5. Двічі на рік
6. Один раз на рік
7. Рідше

2.6 Укажіть головну мету Вашого візиту до України?

1. Службова поїздка (робота, бізнес, семінар, конференція)
2. Організований туризм (відпочинок, дозвілля, розвага)
3. Приватна подорож

2.6а Укажіть більш детально мету вашого візиту до України (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Конференція
2. Торговий ярмарок
3. Ділові переговори
4. Навчання
5. Член екіпажу
6. Канікули, відпустка, свята
7. Покупки
8. Культурна подія
9. Спортивна подія
10. Весільна подорож
11. Візит до родичів або друзів
12. Лікування
13. Релігія/ паломництво
14. Інше

2.7 Укажіть, це Ваш перший візит до України?

1. Так (переходьте до п. 2.9) 2. Ні

2.7а Якщо “ні”, коли Ви відвідували Україну:

1. Менш ніж рік тому
2. 1-3 роки тому (переходьте до п. 2.9)
3. 3-5 років тому (переходьте до п. 2.9)
4. Більш ніж 5 років тому (переходьте до п. 2.9)

2.8 Скільки разів Ви відвідували Україну протягом останніх 12 місяців _____**2.9 Укажіть місто (регіон) України, в якому Ви мали ночівлі, їх кількість за місцем розміщення:**

Місто/ регіон, у якому Ви мали щонайменше одну ночівлю	Кількість ночей у даному місці					
	Усього	Готелі	Санаторії та бази відпочинку	Кемпінги, туристські табори	Приватний сектор (платний)	У родичів та знайомих (безоплатно)
1	3	4	5	6	7	8

2.10 Які з нижчезазначених заходів Ви здійснювали впродовж перебування в Україні? (допускається кілька варіантів відповідей)

1. Професійна діяльність	16. Відвідування казино
2. Відвідування родичів	17. Походи до магазинів
3. Вивчення української мови	18. Водолікування
4. Участь у культурних заходах	19. Вечері в ресторанах
5. Участь у виставках/ фестивалях	20. Участь у нічному житті
6. Участь у спортивних заходах	21. Паломництво
7. Оглядові прогулянки пішки	22. Відпочинок на пляжі
8. Відвідування музеїв	23. Веслування/ віндсёрфінг
9. Відвідування античних пам'яток	24. Рибальство/ мисливство
10. Відвідування церков/ костелів	25. Піші та велопоходи
11. Відвідування маленьких містечок/ сіл	26. Спортивні ігри
12. Відвідування парків розваг	27. Поїздки верхи
13. Відвідування зоопарку	28. Лижі
14. Відвідування визначних місць	29. Відвідування національного парку
15. Відвідування ринку	30. Інша діяльність

2.11 Протягом Вашої подорожі по Україні якими видами транспорту Ви користувались найчастіше? (допускається не більше 4-х відповідей)

1. Особистим автомобілем
2. Орендованим автомобілем
3. Іншим автомобілем
4. Мотоциклом
5. Автобусом
6. Поїздом
7. Авіатранспортом
8. Морським транспортом
9. Велосипедом
10. Таксі
11. Метрополітеном
12. Автобусом, маршрутним таксі, тролейбусом, трамваєм
13. Інше
14. Не користувався (переходьте до розділу III)

2.12 Укажіть, чи здійснювали Ви платежі, пов'язані з купівлею пального, у Вашій подорожі по Україні для таких видів транспорту:

2.12а Особистий автомобіль	1. Так: сума _____ грн.	2. Ні
2.12б Орендований автомобіль	1. Так: сума _____ грн.	2. Ні
2.12в Інший автомобіль	1. Так: сума _____ грн.	2. Ні
2.12г Мотоцикл	1. Так: сума _____ грн.	2. Ні

III Організація подорожі/ візиту та характеристика витрат перед від'їздом з країни місця проживання респондента

3.1 Укажіть, коли Ви почали планувати Вашу подорож до України?

1. Менш ніж тиждень тому
2. Менш ніж місяць тому
3. Менш ніж рік тому
4. Більш ніж рік тому
5. Не планував

3.2 Укажіть, інформація щодо витрат перед прибуттям в Україну з місця Вашого проживання стосується:

1. Однієї особи (переходьте до п. 3.3)
2. Групи осіб, які подорожують разом з Вами

3.2а Якщо “групи осіб”, укажіть їх загальну кількість _____ осіб

3.3 Чи подорожуєте Ви за туристичною путівкою (скористалися послугами туристичної фірми)?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.9)

3.3а Укажіть, чи включає путівка подорож тільки по Україні або ще по інших країнах?

1. Так, тільки по Україні
2. Так, по Україні та інших країнах

3.4 Чи можете Ви вказати ціну сплачену за туристичну путівку в країні Вашого місця проживання?

1. Так (ціна відома)
2. Ні (ціна не відома) (переходьте до п. 3.5)

3.4а Якщо “так”, укажіть суму (виберіть тільки одну одиницю валюти):

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.5 Чи включає путівка вартість проїзду транспортом за маршрутом поїздки?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.6)

3.5а Якщо “так”, укажіть, чи включає путівка вартість проїзду транспортом в обидва кінці або тільки в один кінець за маршрутом поїздки:

1. В обидва кінці
2. В один кінець

3.6 Чи включає путівка вартість проїзду в межах України?

1. Так
2. Ні

3.7 Чи включає путівка вартість розміщення?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.8)

3.7а Якщо “так”, укажіть, що саме входить до вартості розміщення (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено
2. Включено додаткові послуги
3. Розміщення та сніданок
4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)
5. Тільки розміщення

3.8 Чи включає путівка вартість інших послуг?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.9)

3.8а Якщо “так”, укажіть яких:

3.8б Гід-екскурсовод протягом усієї подорожі	1. Так	2. Ні
3.8в Екскурсії у супроводі гіда-екскурсовода	1. Так	2. Ні
3.8г Оренда автомобіля	1. Так	2. Ні
3.8д Страхові послуги	1. Так	2. Ні
3.8е Інші послуги	1. Так	2. Ні

3.9 Укажіть, чи здійснювали Ви в країні Вашого проживання платежі, не пов'язані з послугами туристичної фірми, але необхідні для організації подорожі?

1. Так
2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.9а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.10 Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.9а?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.11)

3.10а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.10б Укажіть, чи включають транспортні витрати вартість проїзду в обидва кінці або тільки в один кінець за маршрутом поїздки:

1. Так, в обидва кінці

2. Так, в один кінець

3. Ні (переходьте до п. 3.10г)

3.10в Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.10г Чи увійшли транспортні витрати в межах України?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.11)

3.10д Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.11 Чи увійшли витрати на розміщення до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.9а?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.12)

3.11а Якщо “так”, укажіть вид цих платежів (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено

2. Включено додаткові послуги

3. Розміщення та сніданок

4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)

5. Тільки розміщення

3.11б Якщо “так”, укажіть загальну суму цих платежів:

1. _____ UAH (гривня)

2. _____ RUR (російський рубль)

3. _____ BYR (білоруський рубль)

4. _____ USD (долар США)

5. _____ EUR (євро)

6. _____ GBP (фунт стерлінгів)

7. _____ CHF (швейцарський франк)

8. _____ SEK (шведська крона)

9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.12 Чи увійшли витрати на інші послуги (оренда автомобіля, їжа та напої, гід-екскурсовод, оздоровчі послуги тощо) до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.9а?

3.12а Оренда автомобіля: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.3.12в)

3.12б Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ UAH (гривня)

2. _____ RUR (російський рубль)

3. _____ BYR (білоруський рубль)

4. _____ USD (долар США)

5. _____ EUR (євро)

6. _____ GBP (фунт стерлінгів)

7. _____ CHF (швейцарський франк)

8. _____ SEK (шведська крона)

9. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.12в Їжа та напої: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.3.12д)

3.12г Якщо “так”, вкажіть суму:

1. _____ UAH (гривня)

2. _____ RUR (російський рубль)

3. _____ BYR (білоруський рубль)

4. _____ USD (долар США)

5. _____ EUR (євро)

6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.12д Гід-екскурсовод: 1. Так 2. Ні (переходьте до п. 3.12є)

3.12е Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.12є Оздоровчі послуги: 1. Так 2. Ні (переходьте до п.3.12з)

3.12ж Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.12з Інше: 1. Так 2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.12и Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

IV. Витрати в Україні

4.1 Чи здійснені деякі платежі, пов'язані з даною поїздкою в Україні?
(транспорт, розміщення тощо)

1. Так

2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.1а Якщо “так”, вкажіть суму цих платежів: _____ грн.

4.2 Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.3)

4.2а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

4.2б Чи увійшли транспортні витрати для повернення до країни Вашого проживання?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.2г)

4.2в Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

4.2г Чи увійшли транспортні витрати в межах України?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.3)

4.2д Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

4.3 Чи увійшли витрати на розміщення до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.4)

4.3а Якщо “так”, укажіть вид цих платежів (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено

2. Уключено додаткові послуги

3. Розміщення та сніданок

4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)

5. Тільки розміщення

4.3б Якщо “так”, укажіть загальну суму цих платежів _____ грн.

4.4 Чи увійшли витрати на інші послуги (оренда автомобіля, їжа та напої, гід-екскурсовод, оздоровчі послуги тощо) до суми платежів, вказаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

4.4а Оренда автомобіля: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.4.4в)

4.4б Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

4.4в Їжа та напої: 1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.4д)
4.4г Якщо “так”, укажіть суму: _____грн.

4.4д Гід-екскурсовод: 1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.4є)
4.4е Якщо “так”, укажіть суму: _____грн.

4.4є Оздоровчі послуги: 1. Так 2. Ні (переходьте до п.4.4з)
4.4ж Якщо “так”, укажіть суму: _____грн.

4.4з Інше: 1. Так 2. Ні (переходьте до п.4.5)
4.4и Якщо “так”, вкажіть суму: _____грн.

4.5 Чи ввозили Ви на територію України українську національну валюту (готівку)?

1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.6)

4.5а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:
1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.6)

4.5б Якщо “так”, назвіть суму:_____ грн.

4.6 Укажіть, чи здійснювали Ви в Україні обмін валюти (готівкою) на гривні в банках чи пунктах обміну для здійснення платежів:

1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.7)

4.6а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:
1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.7)

4.6б Якщо “так”, укажіть суму та назву валюти:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.7 Чи використовували Ви кредитну картку в Україні для здійснення окремих платежів?

1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.8)

4.7а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:
1. Так 2. Ні (переходьте до п. 4.8)

4.7б Якщо “так”, укажіть суму:
1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)

3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (укажіть суму та назву грошової одиниці) _____

На питання 4.8 відповідають тільки ті респонденти, які виїжджають за межі України, тобто на п. 4 розділу “Загальні відомості про відвідувачів” обрана відповідь 3.

4.8 Чи маєте Ви певну суму гривень, при виїзді за межі України?

1. Так 2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.8а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:

1. Так 2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.8б Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

Дякуємо за інтерв'ю!

Анкета для Внутрішнього туризму

I. Соціально-демографічна характеристика відвідувачів

1.1 Стать: 1. Чоловіча

2. Жіноча

1.2 Скільки Вам років? _____

1.3 Укажіть область та місце Вашого постійного проживання:

Область: _____ код області (*заповнює інтерв'юер*): _____

Населений пункт _____

1.4 Чи Ви подорожуєте на одинці?

1. Так (переходьте до п. 1.6)

2. Ні

1.4а Якщо “ні”, скільки осіб, включаючи Вас, подорожують разом з Вами
_____ осіб

1.5 Укажіть з ким Ви подорожуєте (допускається один варіант відповіді):

1. З сім'єю

2. З друзями

3. З колегами по роботі

4. Інше

1.6 Укажіть, яким видом транспорту Ви повертаєтесь або збираєтесь повернутись до місця Вашого постійного проживання?

1. Автомобільним

2. Авіаційним

3. Морським/ річковим

4. Залізничним

5. Інше

1.7 Укажіть тип маршруту:

1. Регулярний рейс

2. Туристичний круїз

3. Приватний транспорт

II. Відомості щодо подорожі відвідувачів

2.1 Укажіть, яким видом транспорту Ви прибули із місця Вашого проживання до пункту призначення?

1. Автомобільним

2. Авіаційним

3. Морським/ річковим
4. Залізничним
5. Інше

2.2 Укажіть тип маршруту:

1. Регулярний рейс
2. Туристичний круїз
3. Приватний транспорт

2.3 Чи мали Ви ночівлі в місцях, які не є місцем Вашого проживання?

1. Жодної (я приїхав на один день) (переходьте до п.2.4)
2. Так, мав (одна або більше)

2.3а Якщо “так”, укажіть кількість ночей, всього _____

2.3б Укажіть, як часто Ви подорожуєте по Україні (переходьте до п.2.5)

1. Кожен місяць
2. Один раз на півроку
3. Кожен рік
4. Один раз в 1-3 роки
5. Один раз в 4-6 років
6. Рідше

2.4 Укажіть головну мету Вашої одноденної подорожі по Україні?

1. Службова подорож (робота, бізнес, семінар, конференція)
2. Організований туризм (туристичний круїз)
3. Приватна подорож

2.4а Укажіть більш детально мету Вашої одноденної подорожі по Україні (допускається кілька варіантів відповідей) (переходьте до п.2.7):

1. Конференція
2. Торговий ярмарок
3. Ділові переговори
4. Член екіпажу
5. Канікули
6. Покупки
7. Культурна подія
8. Спортивна подія
9. Весільна подорож
10. Відвідування родичів або друзів
11. Лікування
12. Релігія/ паломництво
13. Інше

2.5 Укажіть головну мету Вашої подорожі?

1. Службова подорож (робота, бізнес, семінар, конференція)
2. Організований туризм (відпочинок, дозвілля, розвага)
3. Приватна подорож

2.5a Укажіть більш детально мету Вашої подорожі (допускається декілька варіантів відповідей):

1. Конференція
2. Торговий ярмарок
3. Ділові переговори
4. Навчання
5. Член екіпажу
5. Канікули, відпустка, свята
6. Покупки
7. Культурна подія
8. Спортивна подія
9. Весільна подорож
10. Візит до родичів або друзів
11. Лікування
12. Релігія/ паломництво
13. Інше

2.6 Укажіть місто та регіон України, в якому Ви мали ночівлі, їх кількість за місцем розміщення:

Місто/ регіон, у якому Ви мали щонайменше одну ночівлю	Кількість ночей у даному місці					
	Усього	Готелі	Санаторії та бази відпочинку	Кемпінги, туристські табори	Приватний сектор (платний)	У родичів та знайомих (безоплатно)
1	3	4	5	6	7	8

2.7 Які з нижчезазначених заходів Ви здійснювали впродовж подорожі? (допускається кілька варіантів відповідей)

1. Професійна діяльність	16. Відвідування казино
2. Відвідування родичів	17. Походи до магазинів
3. Вивчення української мови	18. Водолікування
4. Участь у культурних заходах	19. Вечері у ресторанах
5. Участь у виставках/ фестивалях	20. Участь у нічному житті
6. Участь у спортивних заходах	21. Паломництво
7. Оглядові прогулянки пішки	22. Відпочинок на пляжі
8. Відвідування музеїв	23. Веслування/ віндсюрфінг
9. Відвідування античних пам'яток	24. Рибальство/ мисливство
10. Відвідування церков/ костьолів	25. Піші та велопоходи

11. Відвідування маленьких містечок/ сіл	26. Спортивні ігри
12. Відвідування парків розваг	27. Поїздки верхи
13. Відвідування зоопарку	28. Лижі
14. Відвідування визначних місць	29. Відвідування національного парку
15. Відвідування ринку	30. Інша діяльність

2.8 Протягом Вашої подорожі по Україні якими видами транспорту Ви користувались найчастіше? (допускається кілька варіантів відповідей)

1. Особистим автомобілем
2. Орендованим автомобілем
3. Іншим автомобілем
4. Мотоциклом
5. Автобусом
6. Поїздом
7. Авіатранспортом
8. Морським транспортом
9. Велосипедом
10. Таксі
11. Метрополітеном
12. Автобусом, маршрутним таксі, тролейбусом, трамваєм
13. Інше
14. Не користувався (переходьте до розділу III)

2.9 Укажіть, чи здійснювали Ви платежі, пов'язані з купівлею пального, у Вашій подорожі по Україні для таких видів транспорту:

2.9а Особистий автомобіль	1.Так: сума _____ грн.	2. Ні
2.9б Орендований автомобіль	1.Так: сума _____ грн.	2. Ні
2.9в Інший автомобіль	1.Так: сума _____ грн.	2. Ні
2.9г Мотоцикл	1.Так: сума _____ грн.	2. Ні

III. Організація подорожі/ візиту та характеристика витрат перед від'їздом з місця проживання респондента

3.1 Укажіть, коли Ви почали планувати Вашу подорож?

1. Менш ніж тиждень тому
2. Менш ніж місяць тому
3. Менш ніж рік тому
4. Більш ніж рік тому
5. Не планував

3.2 Укажіть, інформація щодо витрат перед Вашим від'їздом з місця Вашого проживання стосується:

1. Однієї особи (переходьте до п. 3.3)
2. Групи осіб, які подорожують разом з Вами

3.2а Якщо “групи осіб”, укажіть їх загальну кількість _____ осіб

3.3 Чи подорожуєте Ви за туристичною путівкою (скористалися послугами туристичної фірми)?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.8)

3.4 Чи можете Ви вказати ціну, сплачену за туристичну путівку?

1. Так (ціна відома) 2. Ні (ціна не відома) (переходьте до п. 3.5)

3.4а Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.5 Чи включає путівка вартість транспорту за маршрутом поїздки?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.6)

3.5а Якщо “так”, укажіть, чи включає путівка вартість транспорту в обидва кінці або тільки в один кінець за маршрутом поїздки:

1. В обидва кінці

2. В один кінець

3.6 Чи включає путівка вартість розміщення?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.7)

3.6а Якщо “так”, укажіть що саме входить до вартості розміщення (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено

2. Включено додаткові послуги

3. Розміщення та сніданок

4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)

5. Тільки розміщення

3.7 Чи включає путівка вартість інших послуг?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.8)

3.7а Якщо “так”, укажіть яких:

3.8б Гіда-екскурсовода протягом всієї подорожі 1. Так 2. Ні

3.8в Екскурсії у супроводі гіда-екскурсовода 1. Так 2. Ні

3.8г Оренду автомобіля 1. Так 2. Ні

3.8д Страхові послуги 1. Так 2. Ні

3.8е Інші послуги 1. Так 2. Ні

3.8 Укажіть, чи здійснювали Ви платежі, не пов’язані з послугами туристичної фірми, але необхідні для організації подорожі?

1. Так

2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.8а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму платежів

1. Так

2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.8б Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.9 Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.8б?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.10)

3.9а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

3.10 Чи увійшли витрати на розміщення до суми платежів, вказаних Вами у відповіді на питання 3.8б?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.11)

3.10а Якщо “так”, укажіть вид цих платежів (*допускається кілька варіантів відповідей*):

1. Усе включено

2. Включено додаткові послуги

3. Розміщення та сніданок

4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)

5. Тільки розміщення

3.10б Якщо “так”, укажіть загальну суму цих платежів: _____ грн.

3.11 Чи увійшли витрати на інші послуги (*оренда автомобіля, їжа та напої, гід-екскурсовод, оздоровчі послуги тощо*) до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.8б?

3.11а Оренда автомобіля: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.3.11в)

3.11б Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.11в Їжа та напої: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.3.11д)

3.11г Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.11д Гід-екскурсовод: 1. Так

2. Ні (переходьте до п. 3.11е)

3.11е Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.11є Оздоровчі послуги: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.3.11з)

3.11ж Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.11з Інше: 1. Так

2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.11и Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

IV. Витрати в період подорожі

4.1 Чи здійснені деякі додаткові платежі, пов'язані з даною поїздкою?
(транспорт, розміщення тощо)

1. Так

2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.1а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

4.2 Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.3)

4.2а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

4.3 Чи увійшли витрати на розміщення до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.4)

4.3а Якщо “так”, вкажіть вид цих платежів (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено

2. Включено додаткові послуги

3. Розміщення та сніданок

4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)

5. Тільки розміщення

4.3б Якщо “так”, укажіть загальну суму цих платежів: _____ грн.

4.4 Чи увійшли витрати на інші послуги (оренда автомобіля, їжа та напої, гід-екскурсовод, оздоровчі послуги тощо) до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

4.4а Оренда автомобіля: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.4.4в)

4.4б Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

4.4в Їжа та напої: 1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.4д)

4.4г Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

4.4д Гід-екскурсовод: 1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.4є)

4.4е Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

4.4є Оздоровчі послуги: 1. Так

2. Ні (переходьте до п.4.4з)

4.4ж Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

4.4з Інше: 1. Так 2. Ні (переходьте до п.4.5)

4.4и Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

4.5 Укажіть, чи здійснювали Ви протягом подорожі обмін валюти (готівкою) на гривні в банках чи пунктах обміну для здійснення платежів:

1. Так 2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.5а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:

1. Так 2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.56 Якщо “так”, укажіть суму та назву валюти:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

Дякуємо за інтерв'ю!

Анкета для Зарубіжного туризму (виїзного туризму)

I. Соціально-демографічна характеристика відвідувачів

1.1 Стать: 1. Чоловіча 2. Жіноча

1.2 Скільки Вам років? _____

1.3 Укажіть область та місце Вашого постійного проживання:

Область: _____ код області (*заповнює інтерв'юер*): _____

Населений пункт _____

1.4 Чи Ви подорожуєте на одинці?

1. Так (переходьте до п. 1.6) 2. Ні

1.4а Якщо “ні”, скільки осіб, включаючи Вас, подорожують разом з Вами
_____ осіб

1.5 Укажіть з ким Ви подорожуєте (допускається один варіант відповіді):

1. З сім'єю
2. З друзями
3. З колегами по роботі
4. Інше

1.6 Укажіть, яким видом транспортного засобу Ви повернулися до України?

1. Автомобільним
2. Авіаційним
3. Морським/ річковим
4. Залізничним
5. Інше

1.7 Укажіть тип маршруту:

1. Регулярний рейс
2. Туристичний круїз
3. Приватний транспорт

1.8 Укажіть країну звідки Ви прибули: _____
код країни (*вказується інтерв'юером*) _____

II. Відомості щодо відвідувачів перед від'їздом з України

2.1 Укажіть яким видом транспорту Ви виїжджали з України?

1. Автомобільним
2. Авіаційним

3. Морським/ річковим
4. Залізничним
5. Інше

2.2 Укажіть тип маршруту:

1. Регулярний рейс
2. Туристичний круїз
3. Приватний транспорт

2.3 Чи мали Ви ночівлі за межами України?

1. Жодної (я виїжджав з України на один день) (переходьте до п.2.4)
2. Так, мав (одна або більше)

2.3а Якщо “так”, укажіть кількість ночей _____ (переходьте до п.2.6)

2.4 Укажіть головну мету Вашого одноденного візиту за кордон?

1. Службова подорож (робота, бізнес, конференція, семінар)
2. Організований туризм (туристичний круїз)
3. Приватна подорож

2.4а Укажіть більш детально мету Вашого одноденного візиту (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Конференція
2. Торговий ярмарок
3. Ділові переговори
4. Член екіпажу
5. Канікули
6. Покупки
7. Культурна подія
8. Спортивна подія
9. Весільна подорож
10. Відвідання родичів або друзів
11. Лікування
12. Релігія/ паломництво
13. Інше

2.5 Як часто Ви виїжджаєте за кордон? (переходьте до п. 2.10)

1. Кожен день
2. Один раз на тиждень
3. Один раз на місяць
4. Щоквартально
5. Двічі на рік
6. Один раз на рік
7. Рідше

2.6 Укажіть головну мету Вашого візиту закордон?

1. Службова поїздка (робота, бізнес, семінар, конференція)
2. Організований туризм (відпочинок, дозвілля, розвага)
3. Приватна поїздка

2.6а Укажіть більш детально мету вашого візиту (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Конференція
2. Торговий ярмарок
3. Ділові переговори
4. Навчання
5. Член екіпажу
6. Канікули, відпустка, свята
7. Покупки
8. Культурна подія
9. Спортивна подія
10. Весільна подорож
11. Візит до родичів або друзів
12. Лікування
13. Релігія/ паломництво
14. Інше

2.7 Укажіть, це Ваш перший виїзд за межі України?

1. Так (переходьте до п. 2.9)
2. Ні

2.7а Якщо “ні”, коли Ви виїжджали за межі України останній раз:

1. Менш ніж рік тому
2. 1-3 роки тому (переходьте до п. 2.9)
3. 3-5 років тому (переходьте до п. 2.9)
4. Більш ніж 5 років тому (переходьте до п. 2.9)

2.8 Скільки разів Ви виїжджали за межі України протягом останніх 12 місяців_____**2.9 Укажіть країни, в яких Ви мали ночівлі, їх кількість за місцем розміщення:**

Назва країни де Ви мали щонайменше одну ночівлю	Кількість ночей у даному місці					
	Усього	Готелі	Санаторії та бази відпочинку	Кемпінги, туристські табори	Приватний сектор (платний)	У родичів та знайомих (безоплатно)
1	3	4	5	6	7	8

2.10 Які з нижче зазначених заходів Ви здійснювали впродовж свого візиту?*(допускається кілька варіантів відповідей)*

1. Професійна діяльність	16. Відвідування казино
2. Відвідування родичів	17. Походи по магазинах
3. Вивчення української мови	18. Водолікування
4. Участь у культурних заходах	19. Вечері у ресторанах
5. Участь у виставках/ фестивалях	20. Участь у нічному житті
6. Участь у спортивних заходах	21. Паломництво
7. Оглядові прогулянки пішки	22. Відпочинок на пляжі
8. Відвідування музеїв	23. Веслування/ віндсюрфінг
9. Відвідування античних пам'яток	24. Рибальство/ мисливство
10. Відвідування церков/ костелів	25. Піші та вело походи
11. Відвідування маленьких містечок/ сіл	26. Спортивні ігри
12. Відвідування парків розваг	27. Поїздки верхи
13. Відвідування зоопарку	28. Лижі
14. Відвідування визначних місць	29. Відвідування національного парку
15. Відвідування ринку	30. Інша діяльність

2.11 Протягом Вашої подорожі за кордон, якими видами транспорту Ви користувались найчастіше? *(допускається не більше 4-х відповідей)*

1. Особистим автомобілем
2. Орендованим автомобілем
3. Іншим автомобілем
4. Мотоциклом
5. Автобусом
6. Поїздом
7. Авіатранспортом
8. Морським транспортом
9. Велосипедом
10. Таксі
11. Метрополітеном
12. Автобусом, маршрутним таксі, тролейбусом, трамваєм
13. Інше
14. Не користувався (переходьте до розділу III)

2.12 Укажіть, чи здійснювали Ви платежі, пов'язані з покупкою пального, у Вашій подорожі за кордоном для наступних видів транспорту

2.12а Особистий автомобіль: 1. Так 2. Ні (переходьте до п. 2.12в)

2.12б Якщо “так”, укажіть суму платежу:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)

5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

2.12в Орендований автомобіль: 1. Так 2. Ні (переходьте до п. 2.12д)

2.12г Якщо “так”, укажіть суму платежу:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

2.12д Інший автомобіль: 1. Так 2. Ні (переходьте до п. 2.12є)

2.12е Якщо “так”, укажіть суму платежу:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

2.12є Мотоцикл: 1. Так 2. Ні (переходьте до розділу III)

2.12ж Якщо “так”, укажіть суму платежу:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

III. Організація подорожі/ візиту та характеристика витрат перед від'їздом з України

3.1 Укажіть, коли Ви почали планувати Вашу подорож?

1. Менш ніж тиждень тому
2. Менш ніж місяць тому

3. Менш ніж рік тому
4. Більш ніж рік тому
5. Не планував

3.2 Укажіть, інформація щодо витрат перед від'їздом з України стосується:

1. Однієї особи (переходьте до п. 3.3)
2. Групи осіб, які подорожують разом з Вами

3.2а Якщо “групи осіб”, укажіть їх загальну кількість _____ осіб

3.3 Чи подорожували Ви за туристичною путівкою (скористалися послугами туристичної фірми)?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.9)

3.4 Чи можете Ви вказати ціну сплачену за туристичну путівку в Україні (в місці Вашого проживання)?

1. Так (ціна відома)
2. Ні (ціна не відома) (переходьте до п. 3.5)

3.4а Якщо “так”, укажіть суму: _____ грн.

3.5 Чи включає путівка транспортні витрати за маршрутом поїздки?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.6)

3.5а Якщо “так”, укажіть, чи включає путівка транспортні витрати в обидва кінці або тільки в один кінець за маршрутом поїздки:

1. В обидва кінці
2. В один кінець

3.6 Чи включає путівка вартість проїзду в межах зарубіжних країн?

1. Так
2. Ні

3.7 Чи включає путівка вартість розміщення?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.8)

3.7а Якщо “так”, укажіть, що саме входить до вартості розміщення (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено
2. Включено додаткові послуги
3. Розміщення та сніданок
4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)
5. Тільки розміщення

3.8 Чи включає путівка вартість інших послуг?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.9)

3.8а Якщо “так”, укажіть яких:

3.8б Гід-екскурсовод протягом усієї подорожі	1. Так	2. Ні
3.8в Екскурсії в супроводі гіда-екскурсовода	1. Так	2. Ні
3.8г Оренда автомобіля	1. Так	2. Ні
3.8д Страхові послуги	1. Так	2. Ні
3.8е Інші послуги	1. Так	2. Ні

3.9 Укажіть, чи здійснювали Ви в Україні платежі, не пов'язані з послугами туристичної фірми, але необхідні для організації подорожі?

1. Так
2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.9а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

3.10 Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.9а?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.11)

3.10а Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

3.106 Укажіть, чи включають транспортні витрати вартість проїзду в обидва кінці або тільки в один кінець за маршрутом поїздки:

1. Так, в обидва кінці
2. Так, в один кінець
3. Ні (переходьте до п. 3.10г)

3.10в Якщо “так”, укажіть суму цих платежів: _____ грн.

3.10г Чи увійшли транспортні витрати в межах інших країн?

1. Так 2. Ні (переходьте до п. 3.11)

3.10д Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ UAH (гривня)
2. _____ RUR (російський рубль)
3. _____ BYR (білоруський рубль)
4. _____ USD (долар США)
5. _____ EUR (євро)
6. _____ GBP (фунт стерлінгів)
7. _____ CHF (швейцарський франк)
8. _____ SEK (шведська крона)
9. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

3.11 Чи увійшли витрати на розміщення до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 3.9а?

1. Так 2. Ні (переходьте до п. 3.12)

3.11а Якщо “так”, укажіть вид цих платежів (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено
2. Включено додаткові послуги
3. Розміщення та сніданок
4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)
5. Тільки розміщення

3.11б Якщо “так”, укажіть загальну суму цих платежів: _____ грн.

3.12 Чи увійшли витрати на інші послуги (оренда автомобіля, їжа та напої, гід-екскурсовод, оздоровчі послуги тощо) до суми платежів, указаних вами у відповіді на питання 3.9а?

3.12а Оренда автомобіля:

1. Так
2. Ні (переходьте до п.3.12в)

3.12б Якщо “так”, вкажіть суму: _____ грн.

3.12в Їжа та напої:

1. Так
2. Ні (переходьте до п.3.12д)

3.12г Якщо “так”, вкажіть суму: _____ грн.

3.12д Гід-екскурсовод:

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 3.12є)

3.12е Якщо “так”, вкажіть суму: _____ грн.

3.12є Оздоровчі послуги:

1. Так
2. Ні (переходьте до п.3.12з)

3.12ж Якщо “так”, вкажіть суму: _____ грн.

3.12з Інше:

1. Так
2. Ні (переходьте до розділу IV)

3.12и Якщо “так”, вкажіть суму: _____ грн.

IV. Витрати відвідувачів за кордоном

4.1 Чи здійснені деякі платежі закордоном, пов’язані з даною подорожжю? (транспорт, розміщення тощо)

1. Так
2. Ні (інтерв’ю закінчено)

4.1а Якщо “так”, вкажіть суму цих платежів:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вкажіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.2 Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.3)

4.2а Якщо “так” вкажіть суму цих платежів:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вкажіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.2б Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.2а, для повернення в Україну?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.2г)

4.2в Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вкажіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.2г Чи увійшли транспортні витрати до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.2а, для подорожі за межами України?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.3)

4.2д Якщо “так”, укажіть суму цих платежів:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)

3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.3 Чи увійшли витрати на розміщення до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.4)

4.3а Якщо “так”, укажіть вид цих платежів (допускається кілька варіантів відповідей):

1. Усе включено
2. Включено додаткові послуги
3. Розміщення та сніданок
4. Розміщення, сніданок та вечеря (або обід)
5. Тільки розміщення

4.3б Якщо “так”, укажіть загальну суму цих платежів:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.4 Чи увійшли витрати на інші послуги (оренда автомобіля, їжа та напої, гід-екскурсовод, оздоровчі послуги тощо) до суми платежів, указаних Вами у відповіді на питання 4.1а?

4.4а Оренда автомобіля:

1. Так
2. Ні (переходьте до п.4.4в)

4.4б Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.4в Їжа та напої:

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.4д)

4.4г Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.4д Гід-екскурсовод:

1. Так

2. Ні (переходьте до п. 4.4є)

4.4е Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.4є Оздоровчі послуги:

1. Так

2. Ні (переходьте до п.4.4з)

4.4ж Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.4з Інше:

1. Так

2. Ні (переходьте до п.4.5)

4.4и Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.5 Чи ввозили Ви на територію інших країн валюту (готівка)?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.6)

4.5а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.6)

4.5б Якщо “так”, назвіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.6 Укажіть, чи здійснювали Ви за кордоном обмін валюти (готівка) в банках чи пунктах обміну для здійснення платежів:

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.7)

4.6а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.7)

4.6б Якщо “так”, вкажіть суму та назву валюти:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.7 Вкажіть, будь ласка, чи використовували Ви кредитну картку за межами України для здійснення окремих платежів?

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.8)

4.7а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:

1. Так
2. Ні (переходьте до п. 4.8)

4.76 Якщо “так”, укажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

4.8 Чи маєте Ви певну суму *валюти*, при в'їзді в Україну?

1. Так 2. Ні (інтерв'ю закінчено)

4.8а Якщо “так”, чи можете Ви вказати суму:

- [illegible]

4.86 Якщо “так”, вкажіть суму:

1. _____ RUR (російський рубль)
2. _____ BYR (білоруський рубль)
3. _____ USD (долар США)
4. _____ EUR (євро)
5. _____ GBP (фунт стерлінгів)
6. _____ CHF (швейцарський франк)
7. _____ SEK (шведська крона)
8. Інше (вказіть суму та назву грошової одиниці) _____

Дякуємо за інтерв'ю!

Перелік
“Характерні туристські товари та послуги”
відповідно до Державного класифікатора продукції і послуг України
ДК 016-97

Послуги розміщення

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
55.1	Послуги готелів	
55.11	Послуги готелів з ресторанами	90%
55.11.1	Послуги готелів з ресторанами	90%
55.11.10	Послуги готелів з ресторанами включають: - послуги з надання місць для короткочасного проживання та пов'язаного з цим ресторанного обслуговування, що оплачується разом	90%
55.11.10.000	Послуги готелів з ресторанами	90%
55.12	Послуги готелів без ресторанів	100%
55.12.1	Послуги готелів без ресторанів	100%
55.12.10	Послуги готелів без ресторанів включають: - послуги з надання місць для короткочасного проживання у готелях та мотелях, які можуть мати або не мати ресторан також включають: - послуги, що не оплачуються окремо (наприклад, сніданки чи надання у розпорядження обладнання спільного користування) не включають: - ресторанне обслуговування (55.3); - оренду залів (70.20.12) та будь-які послуги, що оплачуються окремо	100%
55.12.10.000	Послуги готелів без ресторанів	100%
55.2	Послуги кемпінгів та місць короткотермінового проживання	100%
55.21	Послуги молодіжних турбаз та гірських притулків.	100%
55.21.1	Послуги молодіжних турбаз та гірських притулків	100%

55.21.10	Послуги молодіжних турбаз та гірських притулків включають: - надання місця розташування чи тимчасового перебування та відповідні послуги (санітарно-технічне обладнання, обладнання для відпочинку та розваг тощо), що не оплачуються окремо також включають: - надання у розпорядження обладнання спільного користування (кухонь, санітарно-технічного обладнання, обладнання для відпочинку та розваг тощо), що не оплачується окремо	100%
55.21.10.000	Послуги молодіжних турбаз та гірських притулків	100%
55.22	Послуги кемпінгів, включно з послугами майданчиків для автофургонів	100%
55.22.1	Послуги кемпінгів, включно з послугами майданчиків для автофургонів	100%
55.22.10	Послуги кемпінгів, включно з послугами майданчиків для автофургонів	100%
55.22.10.000	Послуги кемпінгів, включно з послугами майданчиків для автофургонів	100%
55.23	Послуги місць короткотермінового проживання інших	100%
55.23.1	Послуги місць короткотермінового проживання інших	100%
55.23.11	Послуги дитячих та студентських літніх таборів включають: - послуги з надання проживання та відповідні послуги, пов'язані з ресторанним обслуговуванням, відпочинком, розвагами, перевезеннями тощо, що не оплачуються окремо, призначені для молоді	100%
55.23.11.000	Послуги дитячих та студентських літніх таборів	100%
55.23.12	Послуги центрів та будинків відпочинку включають: - послуги дачно-курортних закладів, призначених для дорослих або сімей (проживання та відповідні послуги оздоровлювального або лікувального характеру, що не оплачуються окремо)	100%
55.23.12.100	Послуги центрів та будинків відпочинку	100%

55.23.12.200	Послуги курортних закладів оздоровлювального характеру	100%
55.23.13	Здавання у найм умебльованих приміщень на короткий термін включає: - притулок недовготривалий в умебльованих приміщеннях (нічліжні будинки, квартири чи будинки для відпочинку тощо) також включають: - проживання в каютах на борту суден; - послуги, пов'язані з проживанням, що не оплачуються окремо не включають: - послуги з довгострокового проживання в умебльованих приміщеннях (70.20.11)	100%
55.23.13.000	Здавання у найм умебльованих приміщень на короткий термін	100%
55.23.1.4	Послуги з надання спальних місць у спальних вагонах та інших транспортних засобах також включають: - послуги аналогічні, що оплачуються окремо, в автобусах, на поромках тощо	100%
55.23.14.000	Послуги з надання спальних місць у спальних вагонах та інших транспортних засобах	100%

Громадське харчування та продаж напоїв

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
55.3	<i>Послуги громадського харчування</i>	Залежно від регіону: є більшим у курортних місцевостях
55.30	Послуги громадського харчування	20 - 60%
55.30.1	Послуги громадського харчування	20 - 60%

55.30.11	Послуги з забезпечення харчуванням з повним ресторанним обслуговуванням включають: - послуги комплексні, пов'язані з ресторанним обслуговуванням, яке забезпечує індивідуальне обслуговування за столом також включають: - відповідні послуги, що не оплачуються окремо (наприклад, вистави); - послуги, пов'язані з ресторанним обслуговуванням у готелях з ресторанами, якщо вони оплачуються окремо	20 - 60%
55.30.11.000	Послуги з забезпечення харчуванням з повним ресторанним обслуговуванням	20 - 60%
55.30.12	Послуги з забезпечення харчуванням у залізничних вагонах-ресторанах також включають: - послуги аналогічні на суднах, якщо вони оплачуються окремо	100%
55.30.13	Послуги з забезпечення харчуванням у закладах самообслуговування	20 - 60%
55.30.13.000	Послуги з забезпечення харчуванням у закладах самообслуговування	20 - 60%
55.30.14	Послуги з забезпечення харчуванням інші включають: - продаж з лотків харчових продуктів та напоїв також включають: - продаж морозива для споживання на місці не включають: - продаж харчових продуктів та напоїв торговельними автоматами (52.2)	20 - 60%
55.4	Послуги з забезпечення напоями	20 - 60%
55.40	Послуги з забезпечення напоями	20 - 60%
55.40.1	Послуги з забезпечення напоями	20-60%
55.40.10	Послуги з забезпечення напоями також включають: - продаж борошняних кондитерських виробів у чайних салонах не включають: - продаж морозива для споживання на місці (55.30.14); - надання розважальних послуг (бали, вистави тощо), які можуть супроводжуватися споживанням харчових продуктів (94)	20 - 60%

55.40.10.100	Послуги з продажу напоїв без розважальної програми	20 - 60%
55.40.10.200	Послуги з продажу напоїв з розважальною програмою	20 - 60%
55.5	Послуги їдалень; послуги з постачання готової їжі	
55.51.10.400	Послуги загальнодоступних їдалень	20 - 60%
55.52	Послуги з постачання готової їжі	
55.52.12	Послуги з постачання готової їжі транспортним підприємствам включають: - приготування обідів для компаній з повітряних перевезень чи аналогічних компаній	100%
55.52.12.000	Послуги з постачання готової їжі транспортним підприємствам	100%

Послуги пасажирського транспорту

Послуги залізничного транспорту

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
60.10.1	Послуги залізниці з міжміського перевезення пасажирів	до 80%
60.10.11	Міжміські пасажирські перевезення не включають: - послуги, пов'язані з короткочасним проживанням у спальних вагонах чи наданням спальних місць на судах чи в поїздах (55.23.14), послуги вагонів-ресторанів (55.30.12) і послуги з швидкого ресторанного обслуговування в поїздах (55.30.14)	60 - 80%
60.10.11.100	Послуги з перевезення пасажирів потягами пасажирськими	60 - 80%
60.10.11.200	Послуги з перевезення пасажирів потягами швидкісними	60 - 80%
60.10.11.300	Послуги з перевезення пасажирів потягами швидкими	60 - 80%
60.10.11.400	Послуги з перевезення пасажирів потягами фірмовими	60 - 80%

Послуги автомобільного та іншого сухопутного транспорту

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
60.21.3	Міжміські перевезення пасажирські, крім залізничних	до 80%
60.21.31	Міжміські перевезення пасажирів за розкладом регулярним транспортом	до 80%
60.21.31.000	Міжміські перевезення пасажирів за розкладом регулярним транспортом	60-80%
60.21.32	Міжміські перевезення пасажирів за спеціальним розкладом включають: - збирання і розвезення школярів, перевезення службового персоналу тощо міжміські	60-80%
60.21.32.000	Міжміські перевезення пасажирів за спеціальним розкладом	80%
60.21.4	Перевезення пасажирів сухопутним, транспортом інші за розкладом	80%
60.21.41.000	Перевезення пасажирів фунікулерами, повітряними канатними до 20% дорогами	до 20%
60.23.12.000	Послуги екскурсійних автобусів	100%

Послуги водного транспорту

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
61	<i>Послуги водного транспорту</i>	до 80%
61.10.11.000	Послуги з перевезення пасажирів поромами	60 - 80%
61.10.12	Послуги з перевезення пасажирів інші включають: - морські круїзи (перевезення, проживання, харчування та суміжні послуги, що не оплачуються окремо); - перевезення пасажирів з порту до порту, включно з супутніми вантажами також включають: - перевезення пасажирів уздовж берега і морські екскурсії	100%

61.20.1	Послуги пасажирського річкового транспорту	60 - 80%
61.20.11	Послуги з перевезення пасажирів поромами також включають: - транспортування автомобілів та супутніх вантажів	
61.20.11.000	Послуги з перевезення пасажирів поромами	60-80%
61.20.12	Послуги з перевезення пасажирів інші Включає: - послуги вантажних і пасажирських річкових суден; - круїзи та екскурсії річками, озерами і каналами не включають: - послуги культурно-розважальні (прогулянки на човнах) (92.72.12)	60-80%
61.20.12.100	Послуги з перевезення пасажирів рейсовими суднами за розкладом, у тому числі швидкісними суднами	60-80%
61.20.12.200	Послуги з перевезення круїзні	100%

Послуги повітряного транспорту

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
62.10.1	Послуги з перевезення пасажирів авіаційним транспортом за розкладом	60 - 80%
62.10.10	Послуги з перевезення пасажирів авіаційним транспортом за розкладом не включають: - перевезення пасажирів чартерними рейсами, у тому числі регулярними (62.20.10)	60 - 80%
62.10.10.000	Послуги з перевезення пасажирів авіаційним транспортом за розкладом	60 - 80%
62.20.1	Послуги з перевезення пасажирів авіаційним транспортом, які не підпорядковуються розкладу	до 90%
62.20.10	Послуги з перевезення пасажирів авіаційним транспортом, які не підпорядковуються розкладу включають: - авіаційні перевезення пасажирів чартерними рейсами, регулярними або нерегулярними також включають:	до 90%

	- послуги літаків-таксі, повітряні екскурсії не включають: - послуги розважальних атракціонів (прогулянки на монгольф'єрах) (92.72.12)	
62.20.10.000	Послуги з перевезення пасажирів авіаційним транспортом, які не підпорядковуються розкладу	до 90%

Послуги допоміжної пасажирської транспортної служби

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
63.21.10	Послуги транспортної інфраструктури для залізничного транспорту включають: - послуги квиткових кас, пунктів бронювання місць, довідкових бюро, залів чекання і камер зберігання на пасажирських залізничних вокзалах також включає: - оплату витрат на супроводження перевезень автомобілів не включають: - послуги з управління багажем чи підйимально-транспортні операції з ним (63.11 .1)	60-80%
63.21.10.100	Послуги з продажу квитків і резервування місць в поїзді	60-80%
63.21.10.200	Послуги з надання зорової інформації щодо розкладу руху поїздів, тарифів, правил перевезень, порядку оформлення багажу	60-80%
63.21.10.300	Послуги з надання інформації довідковими бюро	60-80%
63.21.10.400	Послуги з надання звукової та зорової інформації про час і місце відправлення поїздів	60--80%
63.21.10.500	Послуги з приймання здаваних квитків і повернення платежів	60 - 80%
63.21.10.600	Послуги залів чекання, кімнат матері та дитини	60 - 80%
63.21.10.700	Послуги камер зберігання	60 - 80%
63.21.2	Послуги транспортної інфраструктури для автодорожнього транспорту	60-80%

63.21.21	Послуги автобусних станцій включають: - послуги квиткових кас, пунктів бронювання місць, довідкових бюро, залів чекання і камер зберігання на пасажирських автовокзалах також включають: - послуги автобусних зупинок; - послуги незалежних служб виклику чи замовлення (таксі, розсильних тощо)	до 60%
63.21.21.100	Послуги з продажу квитків і резервування місць в автобусі	до 60%
63.21.21.200	Послуги з надання зорової інформації щодо розкладу руху автобусів, тарифів, правил перевезень, порядку оформлення багажу	до 60%
63.21.21.300	Послуги з надання інформації довідковими бюро	до 60%
63.21.21.400	Послуги з надання звукової та зорової інформації про час і місце відправлення автобусів	до 60%
63.21.21.500	Послуги з приймання здаваних квитків і повернення платежів	до 60%
63.21.21.600	Послуги залів чекання, кімнат матері і дитини	до 60%
63.21.21.700	Послуги камер зберігання	до 60%
63.21.21.800	Послуги автобусних зупинок	до 60%
63.21.21.900	Послуги автобусних станцій інші .	до 60%
63.21.22.000	Послуги з експлуатації автомагістралей	до 60%
63.21.23.000	Послуги з експлуатації мостів і тунелів	до 60%
63.21.24	Послуги автомобільних стоянок також включають: - право паркування на державних дорогах; - послуги штрафних стоянок для автомобілів; - послуги стоянок для тимчасового паркування мотоциклів і велосипедів не включають: - оренду гаражних боксів чи місць паркування транспортних засобів на місяць чи на рік (70.20.12)	до 20%
63.21.24.000	Послуги автомобільних стоянок	до 20%
63.22.11.000	Послуги з експлуатації портів і водних шляхів (крім оброблення вантажів)	
63.23.11	Послуги з експлуатації аеропортів (крім оброблення вантажів) включають: - послуги квиткових кас, пунктів бронювання	до 80%

	<p>місць, довідкових бюро, залів чекання, послуги з реєстрування і приймання багажу в аеропортах</p> <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги з доставляння пасажирів до літаків, послуги служб контролю безпеки та інші наземні послуги аеродромних служб <p>не включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги, пов'язані з транспортуванням вантажу (підйимально-транспортні операції) (63.11.1) 	
63.23.11.100	Послуги з продажу квитків і резервування місць на повітряних суднах	до 80%
63.23.11.200	Послуги з надання зорової інформації щодо розкладу руху повітряних суден, тарифів, правил перевезень, порядку оформлення багажу, метеоумов	до 80%
63.23.11.300	Послуги з надання інформації довідковими бюро	до 80%
63.23.11.400	Послуги з надання звукової та зорової інформації про час і місце відправлення повітряних суден	до 80%
63.23.11.500	Послуги з приймання здаваних квитків і повернення платежів	до 80%
63.23.11.600	Послуги залів чекання, кімнат матері і дитини	до 80%
63.23.11.700	Послуги з реєстрації і оформлення багажу	до 80%
63.23.11.800	Послуги з доставляння пасажирів до (від) повітряних суден	до 80%

Оренда пасажирських транспортних засобів

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
60.22	Послуги таксі та послуги з оренди пасажирських автомобілів з водієм	до 60%
60.22.1	Послуги таксі та послуги з оренди пасажирських автомобілів з водієм	до 60%
60.22.12	<p>Послуги з оренди пасажирських автомобілів з водієм</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги з оренди звичайних і розкішних 	до 60%

	автомобілів, найманих з водієм не включають: - послуги автомобілів швидкої допомоги (85.14.14), вантажних таксі (64.12.12) і літаків-таксі (62.20.10)	
60.22.12.000	Послуги з оренди пасажирських автомобілів з водієм	до 60%
60.23.11	Послуги з оренди автобусів і туристичних автобусів з водієм	100%
60.23.11.000	Послуги з оренди автобусів і туристичних автобусів з водієм	100%
60.23.12	Послуги екскурсійних автобусів включають: - екскурсії та круїзи туристичні автобусами, включно з міськими екскурсійними турами також включають: - послуги суміжні, що не враховуються окремо (гіди, ресторанне обслуговування тощо)	100%
61.10.31	Послуги з оренди морських суден з екіпажем не включають: - оренду прогулянкових суден (71.40.14)	до 40%
61.10.31.000	Послуги з оренди морських суден з екіпажем	до 40%
61.20.31.000	Послуги з оренди річкових суден з екіпажем	до 60%
62.20.3	Послуги з оренди авіаційного транспорту з екіпажем	до 60%
62.20.30	Послуги з оренди авіаційного транспорту з екіпажем також включає: - фрахтування літаків чи вертольотів	до 60%
62.20.30.000	Послуги з оренди авіаційного транспорту з екіпажем	до 60%
71.21.14	Послуги із здавання під найом (в оренду) мотоциклів, фургонів, екскурсійних автобусів	до 60%
71.21.14.000	Послуги із здавання під найом (в оренду) мотоциклів, фургонів, екскурсійних автобусів	до 60%
71.21.15	Послуги із здавання під найом (в оренду) інших сухопутних транспортних засобів без операторів включають: - здавання під найом (в оренду) туристичних автобусів і міських автобусів, без водія не включають: - здавання під найом (в оренду) велосипедів, лиж, снігоходів (71.40.14)	до 60%

Технічне обслуговування та ремонт пасажирських транспортних засобів

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
34.20.22	Причепи і напівпричепи житлові включають: - причепи та напівпричепи типу "дач", обладнані для проживання чи туризму, складані або фургонного типу - послуги з монтажу і технічного обслуговування furgonів та автофургонів житлових не включають: - автофургони житлові (34.10.22, 34.10.23)	до 60%
35.12.9	Послуги з технічного обслуговування і ремонту прогулянкових суден	до 60%
35.12.90	Послуги з технічного обслуговування і ремонту прогулянкових суден також включають: - послуги, пов'язані з внутрішнім облаштуванням прогулянкових суден; - технічне обслуговування і ремонт двигунів прогулянкових суден	до 60%
35.12.90.000	Послуги з технічного обслуговування і ремонту прогулянкових суден	до 60%
35.30.91.000	Послуги з технічного обслуговування і ремонту повітряних літальних апаратів та авіаційних двигунів	до 60%
50.20.1	Послуги з технічного обслуговування і ремонту пасажирських автомобілів	до 60%
52.74.12	Послуги з ремонту велосипедів	до 60%
52.74.12.101	Послуги з ремонту велосипедів	до 60%
52.74.12.103	Послуги з ремонту водних велосипедів	до 60%
50.20.31	Миття автомобілів та аналогічні послуги	до 40%
50.20.31.100	Миття автомобілів	до 40%
50.20.31.200	Полірування кузовів автомобілів	до 40%
50.20.31.300	Захист кузовів автомобілів антикорозійним покриттям	до 40%
50.20.32	Аварійна дорожня служба	до 60%
50.20.32.000	Аварійна дорожня служба	до 60%

Послуги турагентств, туроператорів, туристських, гідів

КодДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
63.3	Послуги туристичних агентств і туроператорів; послуги екскурсководів	100%
63.30	Послуги туристичних агентств і туроператорів; послуги екскурсководів	100%
63.30.1	Послуги туристичних агентств і туроператорів; послуги екскурсководів	100%
63.30.11	Послуги з організації подорожей включають: - розроблення подорожей, що передбачає надання комплексних послуг з перевезення, забезпечення проживання в готелях, надання спортивних та культурно-розважальних заходів тощо, призначених для безпосереднього продажу чи для перепродажу іншими агентствами	100%
63.30.11.100	Туристський відпочинок і подорожі туристичними маршрутами з використанням транспортних засобів, крім велосипедів	100%
63.30.11.110	Туристський відпочинок і подорожі транспортними туристичними маршрутами з різною побудовою траси, крім радіальної, з розміщенням у транспортних засобах залізничних	100%
63.30.11.120	Туристський відпочинок і подорожі транспортними туристичними маршрутами з різною побудовою траси, крім радіальної, з розміщенням у транспортних засобах на річкових судах	100%
63.30.11.130	Туристський відпочинок і подорожі транспортними туристичними маршрутами з різною побудовою траси, крім радіальної, з розміщенням у транспортних засобах на морських судах	100%
63.30.11.140	Туристський відпочинок і подорожі транспортними туристичними маршрутами з переїздом на автобусах	100%
63.30.11.150	Туристський відпочинок і подорожі	100%,

	транспортними туристичними маршрутами з переїздом на літаках	
63.30.11.160	Туристський відпочинок і подорожі транспортними туристичними маршрутами з переїздом на власному автомобілі	100%
63.30.11.200	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування	100%
63.30.11.210	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування пішохідним	100%
63.30.11.220	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним і способом пересування гірсько пішохідним	100%
63.30.11.230	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування велосипедним	100%
63.30.11.240	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування водним (з використанням гребних, парусних і моторних маломірних плавзасобів)	100%
63.30.11.250	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування лижним	100%
63.30.11.260	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування з використанням верхових, в'ючних і запряжних тварин	100%
63.30.11.270	Туристський відпочинок і подорожі маршрутами з різною категорією складності і різною побудовою траси з активним способом пересування санним (з використанням технічних засобів)	100%
63.30.11.300	Туристський відпочинок і подорожі туристськими маршрутами різної категорії складності	100%
63.30.11.310	Туристський відпочинок і подорожі	100%

	туристськими маршрутами _ різної категорії складності гірськолижними	
63.30.11.320.	Туристський відпочинок і подорожі туристськими маршрутами різної категорії складності для молодят	100%
63.30.11.330	Туристський відпочинок і подорожі туристськими маршрутами різної категорії складності для сімейних	100%
63.30.11.340	Туристський відпочинок і подорожі туристськими маршрутами, різної категорії складності для батьків з дітьми	100%
63.30.13.300	Виготовлення туристських схем, описів маршрутів, складних природних перешкод і об'єктів (печер, річкових порогів, течій та інших)	100%
63.30.13.400	Послуги інформаційні туристичні інші	100%
63.30.14	Послуги екскурсіводів включають: - послуги провідників груп, незалежних чи надаваних агентствами, з метою допомоги туристам, якщо вони оплачуються окремо не включають: - послуги усних перекладачів (74.83.14), провідників-альпіністів, провідників-мисливців та інших спортивних провідників (92.62.13)	100%
63.30.14.100	Екскурсії оглядові	100%
63.30.14.200	Екскурсії тематичні	100%
53.30.14.300	Екскурсії музейні	100%
53.30.14.400	Екскурсії пішохідні	100%
53.30.14.500	Екскурсії міські	100%
63.30.14.600	Екскурсії замиські	100%
63.30.14.700	Екскурсії на маршрутах вихідного дня	100%
63.30.14.800	Екскурсії з використанням транспортних засобів	100%
63.30.14.810	Екскурсії з використанням транспортних засобів теплоходів	100%
63.30.14.820	Екскурсії з використанням транспортних засобів авіаційних (на літаках, гелікоптерах)	100%
63.30.14.830	Екскурсії з використанням транспортних засобів автобусних	100%
63.36.14.840	Екскурсії з використанням транспортних засобів інших (метро, трамваїв, тролейбусів, легкових автомобілів, "ретро"-транспорт)	100%

Послуги в сфері культури

Сценічне мистецтво

КодДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
92.31	Послуги із створення та демонстрування творів образотворчого мистецтва, літературних, театральних, музичних та естрадних творів	Залежно від регіону
92.31.2	Послуги із створення та демонстрування літературних, театральних, музичних та естрадних творів	до 80%
92.31.21	Послуги театральних продюсерів, оркестрів, співаків, вокально-інструментальних ансамблів та груп музикантів і співаків включають: - створення та привселюдне виконання вистав, театральних постановок, концертів, оперних та балетних спектаклів, інших подібних постановок	до 80%
92.31.21.100	Послуги концертних організацій і колективів філармоній	до 80%
92.31.21.101	Показ концертів симфонічних	до 80%
92.31.21.102	Показ концертів хорових колективів	до 80%
92.31.21.103	Показ концертів камерних	до 80%
92.31.21.104	Показ концертів філармонійних колективів	до 80%
92.31.21.105	Показ концертів естрадних виконавців, солістів оркестрів	до 80%
92.31.21.106.	Показ концертів виконавців розмовного жанру	до 80%
92.31.21.107	Показ концертів естрадних колективів	до 80%
92.31.21.108	Показ концертів танцювально-музичних колективів	до 80%
92.31.21.109	Показ концертів вокально-інструментальних ансамблів та рок-груп	до 80%
92.31.21.200	Послуги з організації театральньо-видовищних заходів	до 80%
92.31.21.201	Показ вистав опери та балету	до 80%
92.31.21.202	Показ вистав музичної комедії, оперети, театру пісні	до 80%
92.31.21.203	Показ вистав драми	до 80%
92.31.21.204	Показ вистав музично-драматичних	до 80%

92.31.21.205	Показ вистав лялькових театрів, театрів маріонеток, театрів тіней	до 80%
92.31.21.206	Показ вистав театрів одного актора, театрів поезії, театрів пісні	до 80%
92.31.21.207	Показ вистав театрів юного глядача, театрів для дітей	до 80%
92.31.21.208	Показ вистав театрів звірів	до 80%
92.31.22	Послуги, які надаються художниками, скульпторами, літераторами, композиторами, акторами та іншими незалежними артистами включають: - послуги художників, скульпторів, літераторів, композиторів, театральних та естрадних акторів, виконавців інших жанрів тощо також включають: - реставрацію художніх виробів (крім будівель та споруд, меблів, вітражів і музичних інструментів)	до 80%
92.31.22.100	Послуги акторів, режисерів, музикантів-виконавців, літераторів, майстрів художнього слова	до 80%
92.31.22.200	Послуги скульпторів, художників, карикатуристів, оформлювачів, театральних художників та декораторів	до 80%
92.33.1	Послуги з організації ярмарків та відпочинку в парках	до 80%
92.33.10	Послуги з організації ярмарків та відпочинку в парках включають: - послуги манежів і ярмарків - послуги паркових атракціонів також включають: - послуги розважальних залізниць	до 80%
92.33.10.000	Послуги з організації ярмарків та відпочинку в парках	до 80%
92.34	Послуги з організації видовищних заходів інших	до 80%
92.34.1	Послуги з організації видовищних заходів інших	до 80%
92.34.11	Послуги цирку	до 80%
92.34.11.100	Послуги циркових установ та зоопарків	до 80%
92.34.11.101	Показ циркових вистав	до 80%
92.34.11.102	Показ вистав цирку та балету на льоду	до 80%
92.34.11.103	Показ циркових номерів на сцені	до 80%

92.34.11.200.	Послуги циркових атракціонів	до 80%
92.34.12.	Послуги танцювальних залів, дискотек і шкіл танців також включають: - навчання бальним танцям	до 80%
92.34.12.000	Послуги танцювальних залів, дискотек і шкіл танців	до 80%
92.34.13	Послуги з організації розваг інші включають: - кориди, родео тощо; - світломузикальні вистави; - лялькові вистави	до 80%
92.34.13.000	Послуги з організації розваг інші, н. в. і. у.	до 80%

Послуги музеїв та інші культурні послуги

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
92.52.1	Послуги музеїв та послуги із збереження історичних місць і будівель	до 80%
92.52.11	Послуги музеїв включають: - показ колекцій художніх, науково-технічних чи історичних музеїв; - тимчасові виставки, що організовуються музеями також включають: - управління колекціями та консервацію колекцій	до 80%
92.52.11.100	Послуги з організації виставок творів образотворчого мистецтва	до 80%
92.52.11.101	Демонстрація експозицій виставок з приватних зібрань колекціонерів	до 80%
92.52.11.102	Виставки книг та творів образотворчого мистецтва за тематикою	до 80%
92.52.11.103	Виставки картин художників, художні салони	до 80%
92.52.11.104	Виставки творів і виробів самодіяльних художників	до 80%
92.52.11.105	Виставки творів і виробів майстрів декоративно-прикладного мистецтва	до 80%
92.52.11.106	Виставки творів і виробів членів самодіяльних клубів та студій	до 80%

92.52.11.107	Фотовиставки	до 80%
92.52.11.108	Виставки філателістів, філокартистів, нумізматів	до 80%
92.52.11.200	Показ колекцій науково-технічних чи історичних музеїв	до 80%
92.52.11.300	Послуги музеїв інші	до 80%
92.52.12	Послуги із збереження історичних місць і будівель включають: - відвідування національних визначних місць, пам'ятників і палаців також включають: - консервацію та догляд за національними визначними місцями, пам'ятниками і палацами	до 80%
92.53.1	Послуги ботанічних садів, зоопарків та природних заповідників	до 80%
92.53.11	Послуги ботанічних садів і зоопарків включають: - відвідування ботанічних садів і зоопарків також включають: - збереження ботанічних садів і зоопарків та догляд за ними	до 80%
92.53.11.000	Послуги ботанічних садів і зоопарків	до 80%
92.53.12	Послуги природних заповідників включають: - збереження природних угідь, заповідників і природних парків та догляд за ними також включають: - нагляд за заповідниками та природними парками; - охорону фауни, флори та екосистем	до 80%
92.53.12.000	Послуги природних заповідників	до 80%

Рекреація та інші види дозвілля

Спорт та інші види спортивного дозвілля

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
92	Послуги з організації відпочинку, культурних та спортивних заходів	До 80%
92.6	Послуги у сфері спорту	Залежно від специфіки регіону до 80%
92.61.10	Послуги з експлуатації спортивних споруд не включають: <ul style="list-style-type: none">- послуги центрів культуризму, бодибілдінгу, аеробіки тощо (93.04.11);- послуги іподромів (92.72.12) і манежів для виїжджування коней (92.62.13)	до 80%
92.61.10.100	Надання спортивних об'єктів	до 80%
92.61.10.101	Надання спортивних об'єктів: майданчиків спортивних	до 80%
92.61.10.102	Надання спортивних об'єктів: тенісних кортів	до 80%
92.61.10.103	Надання спортивних об'єктів: комплексних спортивних майданчиків	до 80%
92.61.10.104	Надання спортивних об'єктів: полів для спортивних ігор та занять	до 80%
92.61.10.105	Надання спортивних об'єктів; катків та ковзанярських доріжок	до 80%.
92.61.10.106	Надання спортивних об'єктів: спортивних корпусів та залів	до 80%
92.61.10.107	Надання спортивних об'єктів: плавальних басейнів	до 80%
92.61.10.108	Надання спортивних об'єктів: стрілецьких тирів, стендів та стрільбищ	до 80%
92.61.10.109	Надання спортивних об'єктів: гірсько-спортивних баз	до 80%
92.61.10.110	Надання спортивних об'єктів: лижних баз	до 80%
92.61.10.111	Надання спортивних об'єктів: гребних баз	до 80%
92.61.10.112	Надання спортивних об'єктів: велотреків, велодромів	до 80%
92.61.10.113	Надання спортивних об'єктів: елінгів	до 80%

92.61.10.114	Надання спортивних об'єктів: яхт-клубів	до 80%
92.62	Послуги спортивні інші	до 80%
92.62.11.317	Проведення занять у навчальних групах та командах за видами спорту з гірськолижного спорту	до 80%
92.62.13	<p>Послуги, пов'язані із спортивними заходами інші</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги спортсменів-професіоналів, суддів, тренерів тощо; - спортивне навчання (стажування, окремі курси тощо); - послуги інструкторів з альпінізму, інструкторів з лижного спорту тощо; - послуги, пов'язані зі змаганнями тварин, змаганнями рибалок і мисливців; - послуги, які надаються на туристських аеродромах (повітряні хрещення, стрибки з парашутом тощо) <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги центрів культуризму, бодибілдінгу і аеробіки тощо <p>не включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги шкіл спортивного пілотажу (80.41.12) 	до 80%

Санаторно-курортні послуги

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
85.11.14.200	Послуги санаторіїв та інших оздоровчих закладів з відновлення здоров'я	100%

Інші туристські послуги

Фінансові та страхові послуги

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
Ж	Послуги з фінансового посередництва	У залежності від специфіки регіону до 60%
65	Послуги з фінансового посередництва, крім страхування і пенсійного забезпечення	до 60%
65.1	Послуги з грошового посередництва	до 60%
65.12.10.613	Валютні операції з дорожніми та банківськими чеками	до 70%
65.12.10.615	Послуги з операцій з готівковою іноземною валютою	до 60%
66	Послуги із страхування і пенсійного забезпечення, крім послуг з обов'язкового соціального страхування	
66.01.10	Послуги із страхування життя включають: - страхування (і перестраховання) життя та інші контракти, що гарантують виплату певного капіталу чи ренти (виплати у випадку смерті, страхування життя на певний строк), індивідуальне або колективне	до 50%
66.01.10.000	Послуги із страхування життя	до 50%
66.03	Послуги із страхування, крім страхування, життя	до 50%
66.03.1	Послуги із страхування, крім страхування життя	до 50%
66.03.10	Послуги із страхування, крім страхування життя включають: - страхування витрат на охорону здоров'я; - страхування ризиків, пов'язаних з втратою працездатності, припиненням виробничої діяльності і смертю внаслідок нещасного випадку; - страхування від шкоди, завданої наземними автотранспортними засобами (автомобілем, мотоциклом, автобусом, вантажним	до 60%

	<p>автомобілем тощо);</p> <ul style="list-style-type: none"> - страхування транспортних засобів від крадіжки; - страхування цивільної відповідальності агентів з наземних, морських, авіаційних чи річкових перевезень; - страхування від шкоди, завданої як транспортним засобам, так і вантажеві також включають: - страхування осіб на випадок хвороби під час подорожі чи перебування за кордоном; - страхування багажу від завданої йому шкоди, його втрати чи крадіжки; - страхування від шкоди, завданої комерційним чи житловим будівлям, а також приватному майну (меблям, човнам тощо) і тваринам унаслідок ризиків пожежі, забруднення води, вибухів, крадіжки, шторму, граду, снігопадів, нападів, стихійного лиха; - страхування ризику, пов'язаного з певними грошовими збитками (страхування на випадок втрати роботи, страхування матеріально відповідальних професійних робітників, страхування від збитків унаслідок експлуатації, страхування кредитів чи гарантійних зобов'язань); - страхування загального юридичного захисту; - страхування загальної цивільної відповідальності окремих осіб, професійних робітників і колективів громадян; - страхування ризиків, пов'язаних з будівництвом (наприклад, десятирічна гарантія цивільної відповідальності); - страхування сільськогосподарських ризиків (пожежа, крадіжка, град, буря, стихійне лихо, падіж худоби тощо); - страхування різних виробничих ризиків (наприклад, полом машин); - страхування різних ризиків у сфері послуг (наприклад, інформаційні ризики) 	
66.03.10.100	Послуги зі страхування здоров'я	до 50%
66.03.10.200	Послуги зі страхування від нещасних випадків	до 80%
66.03.10.300	Послуги зі страхування майна	до 50%

66.03.10.400	Послуги зі страхування транспортних засобів	до 50%
66.03.10.500	Послуги зі страхування пасажирів усіх видів транспортних засобів	до 80%
66.03.10.600	Послуги зі страхування вантажу	до 50%
66.03.10.700	Послуги зі страхування від комерційних ризиків (непогашення кредитів, банкрутства отримувача позики, втрати прибутку тощо)	до 20%
67.13.10	Допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва інші включають: - послуги посередників між позикодавцем і позичальником; - послуги об'єднань позикодавців чи позичальників; - консультування щодо біржових питань, угод на строк, валютних ризиків чи капіталовкладень; - послуги з обміну валюти (надавані обмінними бюро чи банками); - пакування монет і комплектування пакувань банкнотів з метою їх введення (чи повторного введення) в обіг; - надання у розпорядження приміщень-сейфів; - випуск чеків на харчування у ресторанах чи чеків на відпускні витрати також включають: - послуги, забезпечувані дорожніми чеками не включають: - консультування щодо управління фінансовою діяльністю (74.14.12); - охорону цінних паперів (67.11.10); - управління портфелем (67.12.10)	до 80%
67.13.10.300	Послуги з операцій з іноземною валютою	до 70%

Інші види оренди

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
70.2	Послуги із здавання під найом власної нерухомості	до 80%

70.20.11	<p>Послуги зі здавання у найм власної житлової нерухомості</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здавання у найм (в оренду) квартир чи будинків, умебльованих або ні, призначених для використання як головне чи додаткове житло <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - фінансування та організацію будівництва будівель з метою здавання їх в оренду; - здавання у найм (в оренду) місць для розташування житлових фургонів <p>не включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги з надання місць для короткочасного проживання (у готелях, таборах, гуртожитках, інтернатах тощо) (55.1.55.2) 	до 80%
70.20.11.000	Послуги зі здавання у найм власної житлової нерухомості	до 80%
70.20.12	<p>Послуги зі здавання у найм власної нежитлової нерухомості</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здавання у найм (в оренду) контор, заводів, складів, торговельних приміщень, торговельних підприємств, туристських баз, конференц-залів, місць для проведення зборів, спектаклів чи прийомів тощо <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здавання у найм (в оренду) на місяць чи рік місць для розташування фургонів, боксів чи місць під гаражі для транспортних засобів; - здавання у найм (в оренду) сільськогосподарських земель і лісів; - концесію на гірничі розробки <p>не включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги місць тимчасового паркування (63.21.24); - концесії на здійснення похоронних обрядів (93.03.11) 	до 80%
71.40.14	<p>Послуги з прокату обладнання і предметів для відпочинку</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прокат спортивних і туристичних виробів, наметів, прогулянкових човнів і літаків, лижного спорядження, ракеток, ковзанів, двоколісних велосипедів, дельтапланів, 	до 80%

	планерів, парусних дощок, водних лиж також включають: - прокат транспортних засобів для пересування по снігу і по воді	
71.40.14.000	Послуги з прокату обладнання і предметів для відпочинку	до 80%

Інші послуги туристам

Код ДКПП	Назва виду продукції, послуг	Частка продаж, що припадає на туристське споживання
50.10.13.000	Послуги з оптової торгівлі автомобільними фургонами та іншими туристськими транспортними засобами	до 50%
50.10.23.000	Послуги з роздрібної торгівлі автомобільними фургонами та іншими туристськими транспортними засобами	до 50%
51.18.12.300	Послуги з торгівлі спортивними товарами і туристським приладдям	до 80%
51.47.35.200	Послуги з оптової торгівлі туристичними товарами	до 40%
51.47.36.200	Послуги з оптової торгівлі дорожніми товарами	до 40%
51.47.37	Послуги з оптової торгівлі різними споживчими товарами включають: - послуги з оптової торгівлі предметами колекціонування, художніми виробами та антикваріатом; - послуги з оптової торгівлі приладдям для паління, сувенірними виробами, іграми та іграшками з сюрпризом, щітками, гребінцями тощо	до 40%
51.65.16	Послуги з оптової торгівлі іншими машинами, апаратурою та обладнанням загального і спеціального призначення включають: - послуги з оптової торгівлі обладнанням для паперової промисловості, поліграфії, гумової та пластмасової промисловості тощо; - послуги з оптової торгівлі різним обладнанням для торгівлі та побутового	до 10%

	обслуговування (готелів, кафе, ресторанів, магазинів тощо); - послуги з оптової торгівлі засобами вимірювання, контролю, навігації тощо	
52.48.14	Послуги з роздрібної торгівлі фотографічним, оптичним та точним обладнанням також включають: - продаж роздрібний фотографічних плівок та точних приладів	до 80%
52.48.22	Послуги з роздрібної торгівлі спортивними товарами (включно з велосипедами) включають: - продаж роздрібний спортивних товарів та туристичного обладнання; - продаж роздрібний прогулянкових суден, дощок, лиж, парусів та такелажу; - продаж роздрібний товарів для риболовлі; - продаж роздрібний велосипедів	до 80%
52.48.34	Послуги з роздрібної торгівлі сувенірами також включають: - продаж роздрібний біжутерії, предметів релігійного культу, невеликих художніх виробів тощо	до 80%
52.48.34.000	Послуги з роздрібної торгівлі сувенірами	до 80%
52.48.38	Послуги з роздрібної торгівлі в спеціалізованих магазинах нехарчовими продуктами іншими включають: - продаж роздрібний швейних чи в'язальних машин; - продаж роздрібний зброї та боєприпасів; - продаж роздрібний транспортних засобів для інвалідів, туристичних літаків тощо не включають: - продаж роздрібний автомобілів (50.10.21, 50.10.22), житлових фургонів та туристських причепів (50.10.23)	до 20%
52.74.13	Послуги з ремонту інших особистих та побутових виробів включають: - послуги з термінового ремонту (набойок, ключів тощо); - послуги настроювачів піаніно та інших музичних інструментів; - ремонт спортивних та туристських виробів;	до 20%

	<ul style="list-style-type: none"> - технічне обслуговування та ремонт побутових казанів <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пластифікування документів <p>не включають: - ремонт меблів для сидіння, ремонт та реставрацію меблів (34.14.20) і художніх виробів (92.31.22)</p>	
64	Послуги пошти і зв'язку	до 40%
64.20.12	<p>Послуги з телефонного зв'язку загального користування на великі відстані</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги телефонні аналогові традиційні з передавання мовних повідомлень з місцевої зони до міжміської чи міжнародної мережі; - послуги телексні, телеграфні чи телетекстові; - послуги телефонні цифрові низької пропускної здатності (телефакс) <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги міжміських та міжнародних таксофонів 	Залежно від специфіки регіону до 80%
70.11.12	<p>Послуги з підготовки до продажу нежитлових будівель</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - фінансування та організацію будівництва контор, комерційних, промислових, готельних приміщень тощо; - фінансування та організацію будівництва місцевих об'єктів (курортів, зимових спортивних баз) тощо <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - торгівлю земельними ділянками, укрупнення земельних господарств тощо; - послуги з правового захисту, надавані юридичними засобами 	до 10%
74.14.17	<p>Консультативні послуги з питань управління інші</p> <p>включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - консультування з різних спеціальних питань щодо перспектив розвитку (у сфері промисловості, туризму тощо) <p>не включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги технічного, наукового чи агрономічного характеру (74.20.37) 	до 20%

74.84.15.000	Послуги з організації виставок, ярмарків та нарад	до 80%
75.12.14	Адміністративні послуги у сфері організованого відпочинку, культури і релігії включають: - управління послугами, що стосуються сфери культури, спорту, розваг, релігії тощо; - регламентування відповідної діяльності, безпосередні заходи державних органів чи застосування систем дотацій не включають: - управління об'єктами культурного (92.61.10) чи спортивного (92.32.10) призначення і організація культурних (92.31.21) чи спортивних (92.62.12) заходів	до 80%
75.12.14.000	Адміністративні послуги у сфері організованого відпочинку, культури і релігії	до 80%
75.13.15	Адміністративні послуги, пов'язані з торгівлею, громадським харчуванням та готельним господарством включають: - послуги з управління, що стосуються торгівлі, громадського харчування і готельного господарства; - регламентування відповідної, діяльності (законодавчі акти у сфері торгівлі, оголошення цін і захист прав споживача, класифікація готелів тощо), інформування суб'єктів господарської діяльності не включають: - послуги об'єднань з інформаційного обслуговування туристів і туристичних агентств (63.30.13)	до 80%
75.13.15.100	Адміністративні послуги, пов'язані з торгівлею, та громадським харчуванням	до 50%
75.13.15.200	Адміністративні послуги, пов'язані з готельним господарством	до 80%
75.13.16	Адміністративні послуги, пов'язані з туризмом включають: - загальне сприяння туризму і розповсюдження туристичної інформації Також включає: - регламентування діяльності з туризму не включають:	до 80%

	- послуги об'єднань з інформаційного обслуговування туристів і туристичних агентств (63.30.13)	
75.13.16.000	Адміністративні послуги, пов'язані з туризмом	до 80%
75.21	Послуги, пов'язані з міжнародними відносинами	до 50%
75.21.11.000	Адміністративні послуги, пов'язані з дипломатичними та консульськими справами за кордоном	до 50%
75.21.12	Послуги, пов'язані з зовнішньоекономічними питаннями включають: - послуги, пов'язані зі співпрацею і сприянням економічному розвитку; - послуги, пов'язані з економічною допомогою в межах двосторонніх угод; - участь у міжнародних цивільних заходах гуманітарного характеру	до 50%
75.25	Послуги з захисту цивільного населення	до 40%
75.25.12	Послуги з захисту цивільного населення інші включають: - боротьбу з повеннями та іншими стихійними лихами; - спостереження за пляжами, рятування на воді чи в горах і допомогу особам, що потрапили в аварію; - послуги з захисту цивільного населення, що надаються військовими силами і міліцією	до 80%
92.7	Послуги у сфері відпочинку та розваг	до 80%
92.72.11	Послуги парків відпочинку і пляжів включають: - надання у розпорядження лежаків, водних велосипедів тощо та послуги стаціонарної пляжної інфраструктури	до 80%
92.72.11.000	Послуги парків відпочинку і пляжів	до 80%
92.72.12	Послуги з організації відпочинку інші включають: - послуги кінноспортивних центрів і манежів; - прогулянки з супроводженням на конях, у колясках, гондолах, монгольф'єрах тощо; - послуги ігорних гуртків (бридж, шахи) та навчання в них; - послуги електричних більярдів, музичних автоматів, настільного футболу, більярдів та різних електронних ігор	до 80%

93.04	Послуги, пов'язані з доглядом за тілом людини	Залежно від специфіки регіону до 80%
93.04.10	<p>Послуги, пов'язані з доглядом за тілом людини включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - комплекс послуг, пов'язаних з піклуванням про добре самопочуття та фізичний комфорт осіб, надаваний саунами, центрами худнення, відновлення форми чи турецькими лазнями, соляріями, кабінетами масажу, загоряння, релаксації тощо <p>також включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оздоровлення мінеральними водами (термальними джерелами); - інші послуги з особистої гігієни <p>не включають: - медично-санітарну допомогу (85.1)</p>	до 80%
99.00.10	<p>Послуги екстериторіальних організацій та органів включають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послуги, які надаються в Україні іноземними посольствами і консульствами; - послуги, які надаються в Україні міжнародними організаціями, що мають дипломатичний статус 	до 60%
99.00.10.200	Послуги екстериторіальних організацій та органів у сфері освіти, культури та спорту	до 60%
99.00.10.300	Послуги екстериторіальних організацій та органів у сфері політики	до 20%

Визначено експертною оцінкою на підставі рекомендацій ВТО.

Список рекомендованої літератури

1. Підгорний А. З. Система національних рахунків: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко. – Одеса : ОДЕУ, 2009. – 121 с.
2. Милашко О. Г. Оцінка інтенсивності розвитку секторної структури економіки на основі системи національних рахунків // Вісник соціально-економічних досліджень. Одеса: ОДЕУ, 2007. – Вип. 25. – С. 240-244.
3. Ольвінська Ю. О. Соціальна статистика: навчальний посібник / Ю. О. Ольвінська, О. В. Самоєнкова. – Одеса, 2009. – 102 с.
4. Милашко О. Г. Статистичне оцінювання доходів і витрат домогосподарств за даними системи національних рахунків / О. Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2008. – Вип. 30. – С. 247-253.
5. Окландер М. А. Статистичний моніторинг внеску туризму в економіку території // Статистика України. – 2002. – № 4. – С. 49-52.
6. Милашко О. Г. Статистичне оцінювання доходів і витрат домогосподарств за даними системи національних рахунків / О. Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2008. – Вип. 30. – С. 247-253.
7. Погорелова Т. В. Статистичні методи оцінювання фінансової діяльності підприємств та організацій / Т. В. Погорелова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2007. – Вип. 25. – С. 276-282.
8. Милашко О. Г., Русева О. П. Міжнародна статистика: Навч. посібник. Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2002 р. – 123 с.
9. Вітковська К. В. Деякі методологічні аспекти оцінки життєвого потенціалу населення на регіональному рівні / К. В. Вітковська, А. З. Підгорний // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2008. – Вип.30. – С. 308-314.
10. Милашко О. Г. Характеристика показників експлуатації підприємств готельного господарства Одеського регіону / О. Г. Милашко, К. Д. Семенова // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2001. – Вип. 9. – С. 355-360.
11. Милашко О. Г. Оцінка диференціації витрат населення – одного з індикаторів життєвого рівня / О. Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2005. – Вип. 19. – С. 182-187.
12. Семенова К. Д. Проблеми індексного аналізу економічних показників / К. Д. Семенова // Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 35. – 2009. – С. 453-457.
13. Милашко О. Г. Статистичний аналіз стану та розвитку підприємств готельного господарства Одеської області / О. Г. Милашко // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – Вип. 13 (114). – С. 143-150.

МИЛАШКО О. Г.

СТАТИСТИКА ТУРИЗМУ

Навчальний посібник

Коректор: М.М. Васильєва

Підписано до друку 06.07.10 Зам.1347
Формат паперу 60х84 116 обсяг 6,0 авт. Арк..
Тир. 50 прим. ОДЕУ м. Одеса 82, вул. Преображенська, 8